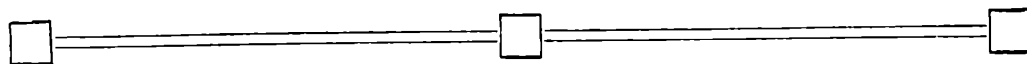
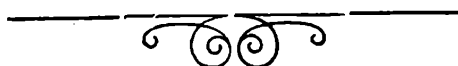

VZDĚLAVACÍ KNIHOVNA KATOLICKÁ

POŘÁDÁJÍ
Dr. JOS. TUMPACH a Dr. ANT. PODLAHA.

Se schválením
nejd. kníž. arcib. Ordinariátu v Praze ze dne 22. května 1896 č. 4884.

SWAZEK L.

SWAZEK L.

Ježíš a ženy v evangeliu.

V PRAZE 1910.

Majitel: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství.
V. Kotrba.

R. P. Badet:

Ježíš a ženy v evangeliu.

Dle pátého vydání francouzského se svolením
autorovým přeložil

František Vaňous.

V PRAZE 1910.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA A NAKLADATELSTVÍ.

V. KOTRBA.

IMPRIMATUR.

Z kníž. arcib Ordinariátu v Praze, dne
23. září 1909 čís. 12.689.

Dr. Jan Nep. Sedlák,
generální vikář.

Úvod.

Žena, jak ji Bůh stvořil.

Bůh dává život rozličným tvorům pozemským, dle zprávy Bible, jakoby ustal po každém novém výtvoru své Všemohoucnosti, aby se svých věčných úradkův otázel, a jelikož obraz vždy souhlasí se vzorem, sám sebe pochvaluje, prohlašuje dílo své za dokonalé: „Vidit Deus, quod esset bonum. — A viděl Bůh, že to bylo dobré.“

Sotva že však rukama uhnětl a dechem oživil hlinu zemskou, sotva že člověka ustanovil středem stvoření, oblohu mu dal za příkrov, zemi v panství a nesčetné tvory živoucí za poddané, ustává a zdá se váhati. Řekli bychom, že poslední dílo, jež má býti koruncu, uspokojuje ho jenom na polovic. — — — „Ne,“ praví k sobě, „není dobře, aby člověk byl samotén. — Non est bonum esse hominem solum.“

Kolem něho vše září a směje se v mladistvých paprscích slunce, vůně prvního jara stoupá z tisíců květů roztroušených všude, kudy kráčí, souzvučné zpěvy naplňující háje, v nichž prodlévá, veškera příroda plná radostí probouzí se k životu, ale vladař její, člověk, pro něhož tyto divy z ničeho byly učiněny, jest dosud lhostejný k jejich kouzlům. Cítí se osamělým v této rozkošné zahradě, v tomto šťastném světě, a není dobré člověku, aby byl samotén. Non est bonum esse hominem solum.

Adam, když mu Bůh předvádí celé království zvířeny, hledá zrakem tvora sobě podobného, bytost

sobě rovnou, druha života a — dle slov Písma — pomocníka, po němž jeho srdce touží, a diví se, nikde ho nenalézaje: „*Adae vero non inveniebatur adiutorium simile sibi.* — Adamovi pak nenalézal se pomocník podobný jemu.“ Zdaliž tento výrok nevyjadřuje výmluvně tajuplné nevůle, kterou pohled na veškeru nádheru tvorstva nedovede utišiti? Ano, člověk, ač takto obklopen, cítí se osamoceným, neúplným, a to, oč každou ozvěnou ráje v němé prosbě žádá, jest bytost jemu rovná, v jejíž společnosti mohla by jeho duše bezpečně spočinouti.

Prosba jest brzy vyslyšena, neboť Stvořitel, hle, sklání se nad bokem uspaného muže, aby vyňal z něho první ženu, skvoucí se nesmrtelným mládím a neposkvrněnou svatostí. Adam probudiv se, chápe a v náhlém záchvatu nadšení a vděčnosti volá: „Tato jest kost nyní z kostí mých a tělo z těla mého.“ Jeho vnitřní prázdnota jest nyní vyplněna, spokojenost od nynějška jest úplná a v klínu všehomíra dochází klidu, ježto dostalo se mu doplňku, který v nepokojné naději očekával.

Jak podivuhodná to zpráva Genese, a jak vhodně přizpůsobena našim nedokonalým schopnostem nazíracím! Jestliže tu Stvořitel po způsobu bytostí, jichž rozum jest omezen, vrací se ke svým prvním výtvorům, aby je zdokonalil, není to proto, že by mu bylo nsnadno na ráz uskutečniti svou myšlenku celou, rozhodně ne; chtěl však nás povzbuditi k přemýšlení a lépe nám označiti výtečnost stvoření člověka, stvoření dvojího a jednoho, stvoření, před nímž — abych tak řekl — blednou všechna stvoření předcházející, třeba že byla sebe ohromnější a sebe velikolepější.

I.

Adam přijal svoji družku s po¹nutím, které tak živě vyličeno jest v Písmě; na prvý bystrý a jistý pohled ihned ocenil rozsah tohoto nového dobrodiní.

Bůh jest jeden, ale nikoliv sám. Ve své nerozlučné a nesdělitelné bytnosti nachází dokonalost a v tom štěstí nekonečné; k dokonalé blaženosti by mu stačilo,

kdyby žil v úplné osamělosti a i kdyby v trojici svých osob neměl nevystihlého a věčného tajemství, že jest ve více osobách, aniž by přestal býti jeden.

Jakž tedy člověk, který nemá v sobě nic nekonečného, vyjma své touhy, jehož bytost je se všech stran omezena, který tak nerad přiznává se ke své nedostačnosti v myšlenkách, vůli a skutcích, jak má spokojiti se bytím osamoceným a jak nemá již přirozeným pudem toužiti po tom, aby i on stal se jeden ve více bytostech, totiž větší, silnější a dokonalejší? Ký div tedy, že první jeho snahou bylo, pátrati po svém druhém já, po opoře, po pomocníku, — jak ho Bohem nadchnutý spisovatel jmenuje, — s nímž by těsně splynul!

Eva neobšťastňuje muže pouze jako společnice a pomocnice; Bůh mu ji odevzdává také jako budoucí matku živých. Adam může nyní založiti pokolení lidské, může vzbuditi nesčetný počet pomocníků sobě podobných, spojených svazky krevními, svazky to nejužšími a nejposvátnějšími, jaké jen možno si představit. Za pomoci Evy a dítek může Adam vystupovati důrazně a utvrditi své království, ať už poroučí jako pán světu viditelnému, po němž se ubírá, nebo ať snaží se výbojně rozšířiti hranice světa neviditelného, v nichž se jeho duše pohybuje!

Zůstane-li osamocen, zůstane jeho srdce chladné, ježto nic ho nerozehřeje, myšlenky zůstanou neplodné, ježto nikdo jich nepovzbudí. Ó ženo, vydej z lůna svého bytosti, které by vzdělával a miloval, bytosti vnímavé a rozumné, a pak muž, poddávaje se zálibě i potřebě, rád bude pronášeti své myšlenky, ježto budou tu ti, kteří je budou chápati, otevře zřídlo svých citů, které budou od nich oddaně přijímány. Až způsobí jeho vlastní city a jeho vlastní myšlenky blahodějně účinky, pak zároveň ty prvnější stanou se mu sladšími, ježto budou vzájemně opláceny, a ty druhé stanou se jiskřivějšími od světél, která zanítily. To mu bude nejrokošnější potěchou. Neustálou výměnou bude tyto poklady své duše stále rozmnožovati; jeho vědomosti zmohutní, kdežto srdce nabude nekonečného nadšení! Nebude tu více muž chabý, stísněný a ubohý, nýbrž

lidstvo osvědčené, mocné a vzdělané; každý bude čerpati z bohatství všech, a všichni z bohatství jednoho každého v míře vrchovaté a neocenitelné!

Jednotlivec, odkázán-li sám na své síly, jest bezbranný k úspěšnému boji se živly a neschopen zajistiti si vezdejší bytí. Leč kde jeden podléhá, tam zdárně jich prospívá sto a vítězně postupuje tisíc, pakliže svorně se spojí. V Evě dostává osamocený muž ku pomoci armádu odvážných pracovníků. Žádná mocnost nepřátelská neodolá jejich soustředěným snahám, pod jejich znásobenými ranami padnou všechny překážky, jedna po druhé; proniknou do nitra slunce, do hlubin moří, a vyrvou přírodě její tajemství a poklady; nejnuznější a nejslabší bytost, jak vidíme, stane se na konec nejbohatší a nejmocnější.

Pravda, Bůh aby rozmnožil lidi a utvořil človenstvo dovedoucí si uhájiti a zlepšiti živobyti, nepotreboval nutně stvoriti ženu. Jestliže stvoril Adama bez ní, zdaliž také bez ní nemohl mu dáti soudruhy a pomocníky? Zajisté, ale byli by se tehdy muži pokládali za bratry, za sobě rovné? Již tehdáž byli přirozeně tolik náchylni k bratrovražedným bojům, byli tolik žárliví a sobečtí, a jak byli by se vespolek milovali, když by nebylo mezi nimi žádných původních svazkův a pokládali by se navzájem za cizince? Pouze to vědomí, že v jejich žilách koluje jedna a táž krev, pojí dohromady dítky jedné rodiny, občany jedné vlasti a vůbec všechny členy pokolení lidského. A odkud čerpali a čerpají dosud tuto jednotnou a spolu mnohonásobnou krev, krev, která jim dává život a jejíž hlas nutí k poslušnosti jejich srdce? Který je ten pramen požehnaný, to úrodné zřídlo — ne-li žena — ne-li matka? Matka, žena, vytvořila tu obrovskou rodinu lidskou, pokrývající svými syny zeměkouli, na níž nikdo se necítí cizincem; ona také vytvořila i každou nejnepatrnější a nejskromnější rodinu lidskou, v níž každý z nás přicházející na svět jest vítán, živen, chráněn a zahrnován veškerou láskou. S tohoto stanoviska se zdá, že žena, nebyla ani tak stvořena pro rozmnožení lidí, jako spíše aby je svou krví jako tmelem dohromady slučovala. Její přítomnost hlásá, že jsou téhož původu, že jsou

bratřími, kteří mají se milovati a vzájemně si pomáhati. Sobecké vášně mohou snad porušiti tuto základní lásku, její působnost zaraziti, její výraznost oslabiti, ale nikdy ji nezničí. Jest bratrství mezi lidmi; od doby křesťanské víc a více vzrůstá a se upevňuje. Odstraňte jeho základ, a co zbude? Odpověď jest na snadě: nic, nebo téměř nic.

Leč přistupme k věci ještě hlubší a ještě vnitřnější; pokusme se prozkoumati jedno tajemství svého srdce. Nic není nutnějšího nad spojení se ke společnému zápasu; udolati vzdornou přírodu a vynutiti na ní chléb tělu potřebný, jest cennou vymožeností; rozptýliti však temnoty nevědomosti a zajistiti chléb duši, jest ještě lepší; ale stačí to vůbec muži, okusí-li zde na světě trošky toho štěstí, na něž duše jeho má právo a nároky? Vnější styky, ba ani přátelství, které samoděk vzniká mezi bytostmi ubírajícími se za týmiž potřebami a týmiž cíli, by mu nestačily. Zůstává neuspokojen; v jednom místě nitra mu někdo schází, cítí se nadále osamělým. Kdo miluje více než otec a zvláště matka? Kterí přátelé mohou se rovnati těmto dvěma, a přece stojí psáno: „Protož opustí člověk otce svého i matku svou, a přidrží se manželky své: a budou dva v jednom těle.“

Úplně se dáti, přelíti svou bytost do jiné bytosti, přeměnití se takorč v jiné já, toť tužbou jeho neodolatelnou, jakmile dosáhne dospělosti. Každá překážka stojící v cestě tomuto vznětu, každá nepřátelská síla dusící jeho nejdražší myšlenky a city po uskutečnění prahnoucí, působí mu nesnesitelnou nevůli, ba někdy i smrt.

Leč na koho přenést tento svrchovaný dar naší duše, na koho vylíti to nečistší z naší bytosti, komu věnovati tklivou vůni naší lásky? Na Bytost nekonečnou, na Boha, jestliže pocítili jsme v sobě to tajuplné povolání a máme zbožnou odvahu zasvětit se panictví! Po Bohu pak, a z jeho rozkazu pro všechny lidi platného, na bytost lidskou, tohoto nevyslovitelného daru hodnou a schopnou oceniti jeho hodnotu, a toužící živiti jím svou duši. Kde najdeme na světě tu bytost oprávněnou?

Aby dva mužové chovali k sobě něžnou a hlubokou lásku a zachovali si ji věrně až do hrobu, aniž by jediný mráček zastřel nebe jejich vzájemné důvěry, to jest možno; avšak jest možno, aby utužili tyto svazky vzájemně je poutající tou měrou, by mezi jejich dušemi nebylo žádné mezery a mezi jejich životy žádné hráze? Nic není pravdě nepodobnějšího. Pod zdánlivou jednotou, líčenou zdvořilostí a snahou v každé okolnosti navzájem si posloužiti, najdeme skoro vždy mezi dvěma přáteli v jisté míře dvě sobeckosti proti sobě stojící a způsobilé, při příležitosti vyvolati roztržku. Muž nikdy nebude milovati muže tak, aby mu obětoval — ne svůj život — to by bylo falešné, nýbrž svou samostatnost; toho nemáme příkladu.

A tato obět nesnadná, které — spravedlivě řečeno — muž jest neschopen, ženě připadá zcela přirozenou. Ona jest přítelkyní, která miluje více než jakýkoliv přítel, oddanou družkou v každý čas, druhým já, po němž muž, kterému Bůh není jediným cílem, vzdychá, aby oživil svou vnitřní osamělost, tu poušť, ve které zůstává ho i nejlepšší a nejsladší přátelství. Jedině ona má schopnost, bez obtíží a s radostí zřící se toho, co každý žárlivě střeží. K vůli muži, k němuž se poutá a jemuž věří, vzdává se jména, dává s Bohem svým milým, zřiká se svých choutek, předností, svobody a nezávislosti. Radosti, bolesti, práce, slávu i potupu tohoto do nedávna cizince oddaně přijímá na vždy za své radosti, své bolesti, své práce, svou slávu nebo svou potupu. Vlastního samostatného života již nemá nebo jen velice málo! Čím více miluje, tím více ztrácí se její osobní povaha v povaze manželově. Jejich duše jsou dva proudy nestejně velikosti a nestejného běhu, které s počátku pramení různými směry, poněkud však se sbližují, a brzy směřují se jejich vody k společnému toku životem, aby zamířily v klidné velebnosti do božského oceánu, do něhož se mají jednou vlíti. Shrňte vše v jedno: Bůh vložil do srdce muži tužby tak vřelé, že mu často působí horší muka nežli smrt, a žena jest jediným tvorem, který tomuto ryzímu citu odpovídá. Úplně na se zapomenouti a bez výhrady jinému se dáti — tento předpis dokonalé lásky

nikdo jiný na světě nedovede lépe uskutečnit, než manželka. Muž to pochopil a vizte: má-li na vybranou mezi nejlepším přítelem a ženou, není v rozpacích. Dolehnou-li na něho v životě veliké bouře, i kdyby měl přítele sebe věrnějšího a nadaného všemi vlastnostmi, nechá ho a svěří té, kterou pokládá za půl své duše, slabosti, chyby nebo trampoty, kterých muž muži nikdy nesvěřuje ani nepřiznává. Od své ženy očekává světla, útěchy a síly, kteréž nikdo jiný mu dáti nemůže. Důvěřuje a ví, že takové srdce ho neodmítne, že ho nezklame. A vskutku, z tohoto srdce — plní-li řádně svůj úkol — vyjdou slova, která zahojí mu rány, posílí jeho odvalu, zotaví k novým životním zápasům a snad i k rozhodnému vítězství. A tak tajemstvím lásky to slabé podporuje to silné, a žena, přidružujíc se k muži, zachraňuje ho.

Její zásluhou přibývá mu bratrů, pomocníků a přátel, tak že necítí se již vyhnancem mezi nepřátelskými a vzpurnými nižšími tvory, a také není osamocen od té doby, co ona na polovic s ním sdílí jeho osud a jeho nejvnitřnější život!

Poslání ženy u muže tímto nekončí. I se stanoviska přirozeného jest muž na tom lépe. Vlivem svým působí žena napřed na jeho srdce, s něho přechází na jeho duši a povahu, jichž se zmocňuje, aby je pronikla a přetvořila svou jemnou a ušlechtilou láskou. Žena činí svého soudruha lepším — toť jednohlasná řeč a úsudek. Nese to s sebou důležité a význačné místo, které žena zaujímá ve vzdělané společnosti, v poměrech, kdy zdá se, že muž dosáhl nejvyššího stupně vzdělanosti.

Síla a ráznost jsou jeho hlavní vlastnosti jak v ohledu mravním, tak tělesném. Ano, ač silné údy, vyvinutý rozum a pevná vůle uschopňují ho k pracím nejohromnějším, ač proráží hory, ovládá oceán, řídí svět, plodí mohutné tvůrčí myšlenky — v obyčejném životě a v denních zaměstnáních nedostává se mu až příliš často laskavosti, přívětivosti, snad i jemnosti a soucitné dobrotivosti. Spoléhaje na svou moc, často ne bez násilí vymáhá, aby mu vše ustupovalo. Osudné sobectví by jím ovládalo, kdyby neměl jiné ředitelky,

než svou pýchu. Bez ženy byl by vždy uznáván za krále přírody, k čemuž opravňuje ho rozum a síla; avšak tomuto králi scházela by nejkrásnější koruna, která mu má zdobiti čelo; snad nikdy by se nezrodily v jeho duchu a nevstoupily do jeho srdce a života dojemné a vskutku vznešené myšlenky o lásce k bližnímu, oddanosti a obětavosti, kteréžto vlastnosti, uvedou-li se ve skutek, tvoří pravou důstojnost královskou v ohledu mravním. Na štěstí je tu Bohem seslaná družka, aby ho na ně upozornila a k nim povzbudila. Musí-li se žena zříci prvenství v pracích, v nichž tělo a duch zaujímají místo přední, v náhradu za to přináležejí jí nepopíratelné předáctví ve skutcích lepších, jejichž tvůrčím duchem jest srdce. Byvši stvořena k lásce, má zvláštní přirozené nadání k odřikání se, kdežto muž, stvořený ku přemýšlení a činům, má ve své přirozenosti pýchu. On myslí jenom na sebe; ona naopak, jakmile srdce se jí jednou nadchlo, myslí jenom na jiné. Jím pomáhati, je těšiti, trampoty vezdejšího života jím zmírňovati, toť její vrozený pud, její blaho.

Muži dostane se dobré školy, přijde-li s ní do styku, ať už jako manžel, syn, bratr anebo přítel. Když tak pozoruje její každodenní život a skutky, když pozoruje její velikou odvahu spolu s takovou slabostí, tolik divů vykonaných takovou malomocností, nemůže se ubrániti hlubokému dojmu; během doby působí to na něho velmi mocně, ponenáhla proměna děje se v jeho nitru, a jednoho dne sám sebe již nepoznává — tak zlepšilo se jeho srdce. Dobrodějným vlivem ženy, třeba že pozbavena byla té původní čistoty a slávy, muž mimoděk odkládá svoji hrdost a oblibuje si ušlechtilé city, mírnost a pokorné ctnosti. Ba, co více, přenese svoji vrozenou ráznost na půdu, která zdá se výhradním údělem jeho družky, a zde dokonce ji předstihne v konání podivuhodných skutků lásky k bližnímu. Jeho podniky v tomto oboru budou ještě užitečnější a pronikavější než arcidíla, jimiž honosí se vědy a umění. Kam až by se byl povznesl muž, kdyby dědičným hříchem nebyl ztratil čistotu duše a myslí, a rovněž žena, kdyby nebyla svoji čistou lásku po-

mísila s odpornými vášněmi! Ó zajisté, bylo by to pokračování onoho zlatého věku na zemi, o němž básníci pěli, života stále blaženého, ježto láska, tento pramen štěstí, byla by v něm bez příměsku a dokonale vládla. Byl by to pozemský ráj, stále trvajícím, poněvadž Bůh nebyl by neviditelným jako nyní, nýbrž obcoval by s námi jako s Adamem v přátelské a tajuplné důvěrnosti!

Shrňme dohromady tyto první poznatky: muž má v ženě tvora sobě podobného, rozumem nadaného, jenž se s ním stotožňuje a úplně se mu vzdává; v ní nachází doplněk a kouzlo života; bez ní byl by král přírody králem nejopuštěnějším a nejbezohlednějším; své družce děkuje za to, že poznal city nejsladší a nejlepší, a zvláště za to, že jí díky povinován, že sám poznal štěstí lásky.

II.

O velikolepém daru, který obdržel Adam v Evě, nebylo ještě vše pověděno. To, co nepopíratelně jest nejkrásnějšího v úloze Evině, jest dosud skryto, a naší úlohou jest, vynést to na světlo.

Cíl, za kterým Stvořitel uspořádal vesmír, daleko předstihuje výsledky, kterých se věda dodělala a jimž rozum se obdivuje. Chtěl z lidské duše, milostí povznesené do stavu nadpřirozeného, utvořit svět, jehož skryté krásy daleko by předstihovaly všecku nádheru přírody. Dle jeho pevného úradku jest příroda pouze rámcem, do něhož zasaditi se má obraz, sama však obrazem není; jest prostorou, vyhrazenou pro budovu, sama však budovou není.

Bůh dává život bytosti lidské — abychom tak řekli — odhazuje ji od sebe, odsuzuje ji k životu odlišnému od života svého, avšak ukládá si závazek, že se s ní bude někdy stýkati: v tom spočívá dílo stvořitelské. A ihned útrpností jat, blíží se k svému dítěti jako otec, něžně se mu nabízí, snaží se proniknouti do jeho duše, aby ji v slabosti sílil a účastnu učinil své vlastní přirozenosti: to jsou účinky milosti. Milost, úrodný zárodek života vyššího, světějšího, bož-

štějšího; milost, nevysychající pramen dokonalosti a štěstí, dar sice darmo daný, ale přece nevyhnutelně potřebný, bez něhož nikdy bychom nedosáhli svého konečného cíle; tato milost jest nevyhnutelnou podporou, kterou nesmíme odmítnouti! Náš konečný cíl ukládá nám za povinnost, otevřítí jí srdce, vděčně ji přijímati, pečlivě chrániti a bez ustání rozmnožovati. Jakmile člověk poddá se dobrovolně úradkům Božím, dá se zasvětit v tento nový život, pak s druhým, nižším, přirozeným životem již nepočítá, ten pro něho již není, ztrácí se a mizí jako ranní zoře v paprscích slunce. Zasvěcení Adamovo a uvedení jeho na svět událo se současně. Hned od začátku ukazuje nám ho bible v okolnostech nadlidských, líčí jeho přátelský poměr k Bohu, poměr mezi Bohem a synem. My křesťané víme, proč to jest; protože milost Boží ho proniká, osvěcuje, a syn podobá se Otci; jest svatý.

Ale i žena jest svatou od toho okamžiku, kdy vyšla z boku Adamova, a nemůžeme-li o ní říci, že dostalo se jí přednosti v podílu na dobrech nadpřirozených, tedy aspoň se zdá, že milost Boží vtiskla do duše její pečeť zvlášť dojemné krásy. Nevládneliž souzvuk ve všech dílech Božích? Jestliže Bůh, když ji tvořil, vložil do její osoby mocné vnady, které vábí a poutají, tím spíše mohl ji obestříti ještě mocnějším kouzlem, když ji posvěcoval, aby tak donutil muže myšlenky své povznášeti a lásku očišťovati. Přístup ke mně, praví jako žena; stoupej výše, musí říci jako světice, stoupejme spolu vzhůru k původci života a dobra, hledejme Otce, který jest v nebesích! Takovýmto způsobem milost zakončuje a korunuje to, co příroda zhruba nastínila..

A ještě za našich dnů, po pádu a jeho smutných následcích, sklání se muž ve zbožné úctě před ženou, která nese patrné známky bezúhonných ctností. Jeho úcta přechází až v jakýsi rozechvělý obdiv a plný nadšení, pakliže její nevinnost zvyšuje mládí a krása; mimoděk vkrádají se mu na rty slova božská, svatá, aby vyjádřil, co cítí. Pravda, světská láska se tu přidružila, změnivši vznešenost a čistotu tohoto citu, nicméně jedna skutečnost nedá se popírati: otec, byť byl

sebe větším bezbožníkem a požitkářem, vida panenskou zbožnost své dcery, stěží se ubrání nadpřirozenému pocitu svatosti. Pohled na takové dítě ho pobuřuje, do rozpaků přivádí a nutí, aby šel do sebe a snad se i obrátil. A co vlastně na ní zpozoroval? Cosi nevy-slovitelného a pravdivého, tajuplného a krásného, lidského a nebeského, božský paprsek na jejím bílém, milovaném čele. Nicméně -- znovu to opakuji -- hřích strhal vše, dílo božské jest jím znešvařeno, a za naší doby máme před sebou pouhé, bídně vyspravené zří-ceniny.

Na počátku viděl Adam božskou svatost zářiti na své družce jako v zrcadle dokonalého odrazu. Abychom si představili Evu, musíme se obrátiti na neposkvrněnou Pannu, která jest její dcerou a jejím vzorem. Byla celá krásná onou krásou, která vyzařuje z milosti Boží; stvořena z čistoty a lásky, Boha majíc za střed své duše, tak asi vyhlížela naše první matka. Nyní, po pádu, bývá žena až příliš často osidlem, do něhož upadá muž k svému neštěstí; dokud však byla ne-vinna, lákala ho jako blahodějně, božské vnadidlo. Adam, byv od ní okouzlen, snad zapomene na svět a na sebe; ale nikdy nezapomene na Boha, jehož mu Eva stále připomíná. Vždyť sama jest jeho nejvěrnějším a nejmilejším výrazem! Když na ni pohlíží, jeho myšlenky vznášejí se k Bohu a mění se v cituplnou vděč-nost; v lásce k ní projevuje lásku k nekonečné Ve-lebnosti, která jako kadidlo úcty vzhůru k němu stoupá. Svatá žena muže posvěcuje, kdežto nesvatá ho skoro neomylně kazí. Po jejím boku věří se mu lehčeji, a povinnosti náboženské konají se mu snáze. Šťastný muž, kdyby byla Eva neklesla! Jejím vlivem, místo aby byl stržen do propasti zla, byl by navždy utvrzen v životě, který jest modlitbou, chválou a klaněním, v životě, který jest požehnaný, šťastný a nesmrtelný, který jest obrazem života věčného.

Ještě jinou nadpřirozenou vlastnost má, a jak doufáme, vždy míti bude žena ku blahu lidstva: je to smysl pro nekonečné, pro božské. Lidé se mu posmívají, chladný rozum ho nechápe, ale co na tom? Srdce ženy nepřestane vnímati Boha, a vděčná žena neustane

konati po svém způsobu dílo Boží na zemi. Svaté nadšení zmocňuje se jí snáze, ne snad, že by Bůh byl bližší její duši, nýbrž proto, že duše její se rozechvěje při nejslabším doteku milosti Boží, že jest jemnou loutnou v ruku neviditelného Umělce. Smíme se snad diviti? Je to nutné, neboť ona první se nám blíží a vniká do našeho srdce, v němž vrývá svůj vstup rysy nevyhladitelnými; je to nutné, neboť matka jest opravdovým knězem, který vykonává svůj úřad nad mužem, dokud týž jest děckem! Ničeho nevykonala, jestliže mu předala pouze krev, která koluje v jejích žilách. Čím na prvním místě jest mu povinována, jest krev, která koluje jí v duši, v myšlenkách a citech, totiž: víra, láska, dobré vlastnosti a ctnosti, samé to živly, z nichž skládá se vyšší lidský život, život nadpřirozený.

Poněvadž dle jednoho myslitele naše vychování začíná před naším narozením, jak tedy neměl Bůh zahrnouti naši matku svými dary, vlíti jí nadbytek milostí a stvořiti ji plnou náklonnosti ke svatosti a zbožnosti? Dnes čerpáme z lůna mateřského se životem tělesným — který sám též jest kluboce pokažen — nevědomost, hřích, náklonnost ke hříchu — slovem — příčiny útrap a smrti. Ušlechtilostí citů, vznešeností povahy, ctnostným životem, modlitbou a pomocí milosti Boží může naše matka do jisté míry zmírniti to smutné dědictví a vštípiť nám některé lepší zásady, které by nám pomáhaly přemáhati zlo; ale nyní není možno učiniti pro nás něco dobrého, dokud nás nosí pod srdcem. Kdyby byl pádem nebýval zhacen původní plán, byla by Eva přenesla na své děti veškeré bohatství milostí Božích, jimiž duše její oplývala, totiž: přátelství Boha, skvělé vědomosti, náklonnost k dobrému, zárodek nesmrtelnosti a štěstí. Naše matka, tak jak vyšla z rukou Stvořitelových, byla nádržkou života, a ne smrti, zřídlem čistým a občerstvujícím, a ne otráveným!

Muž, přivedený na svět ženou jako děcko, na jejím klíně rozvíjí se k rozumu, na jejím srdci pokouší se milovati, s jejích rtů učí se mluvit. Bůh nadal ženu mocným citem náboženským jistě jenom z ohledu na

výchovu dítku k nadpřirozenému cíli. Chtěl, aby v okamžiku, kdy po prvé pronášeti bude před synem svým jméno Otce, který jest v nebesích, až po prvé sepne mu ručky k první modlitbě, přízvuk jejího hlasu a vroucnost v pohledu dovedly do mladé duše něžného učedníka vtisknouti živý a nezapomenutelný dojem. Od prvního dojmu závisí z valné části naše spasení i směr našeho života. Některé z nás přivádí do služeb oltáře nebo do kláštera, jiné do křesťanského manželství, všechny však k víře, ctnosti, Bohu a nebi. Svatost matky pokračuje ve svatosti dítěte. Zbloudí-li s cesty, matkou vyznačené, zbloudí jedině následkem neodpuštělného zneužití své svobody, a trestem zde na zemi budou mu za to neúprosné výčitky svědomí.

Hoch vyrostl; po svém boku nachází ženu, ať už pode jménem sestry, manželky nebo dcery; a ta má před sebou touž zbožnou úlohu. Slušelo se tedy, aby měla pro věci nebeské vrozenou chuť a zvláštní zálibu, neboť má-li vedle nich vroucí horlivost, pak ani anděl není způsobilejší, vytrhnouti muže z jeho všedního zaměstnání, jeho prací, jeho života zabraného v záležitosti pozemské nebo ve studiu, a připomenouti mu povinnosti světější, city vyšší, radosti čistější a život bližší Bohu, poslednímu to cíli. „Ona patřila v nebe, a já na ni,“ tato slova básníkovy stručně naznačují vztah, jaký má se utvořiti mezi dospělým mužem a ženou, když hodlají založiti si rodinný krb. On na ni patří stále; a když vidí, jak jedná pod vlivem milosti Boží, věrně plní povinnosti, jest ctnostná, svatá, důsledná, tu čerpá z ní poučení a světlo, až dosud uspaný náboženský jeho cit posléze živě se probudí, a duše mužova, až dosud zdánlivě odbojná, poddává se nadpřirozené skutečnosti — Bohu; pak i on věří, miluje, žije a umírá jako křesťan. Ejhle, pravé kněžství; tohle jsou — opakuji to znovu — požehnání plné úkoly ženy, jak je má plniti u kolébky i u krbu mužova!

A konečně třetí úkol matek našich spočívá v tom, že svatě, slavným způsobem uskutečňují na světě smyslům přístupný a dojemný obraz vznešené Trojice. Stvořitel zajisté zanechal svůj obraz v každém z nás,

a všichni filosofové křesťanští jej s obdivem pozdravovali: jako Bůh Otec jsme, jako Bůh Syn myslíme, jako Bůh Duch svatý milujeme. Čím více studujeme duši lidskou v její podstatě, v její mohutnosti myslící a milující, tím lépe chápeme slova Písma: „A stvořil Bůh člověka k obrazu a podobnosti svému.“ Tato podobnost vůbec, poněvadž se nachází v neviditelné duši, zůstává temnou a nepřístupnou valné části duchů, kteří nejsou schopni úvah nadsmyslných. Naproti tomu však slova Písma jeví se nám ve velikolepé samozřejmosti, jakmile pozorujeme prvou rodinu lidskou, vzor to a obraz všech ostatních. Jako v Bohu, tak i zde pozorujeme tři bytosti od sebe rozdílné, žijící svým osobitým životem, a přece nerozlučné

Stvořitel vdechl do hlíny, a hle, tu jest prvá osoba trojice stvořené: muž, obraz Otce! Po druhé již není třeba hnísti zemi a oživit; z boku muže vyjde žena, jako Slovo vychází od věčnosti z lůna Otce! V Synovi na nebesích obráží se skvělá podstata božská, žena zde na zemi jeví se jako paprsek krásy lidské. Otec, pohlížeje na Syna, poznává v něm vzor své bytnosti a promlouvá k němu u věčném projevu něžnosti: dnes zplodil jsem tebe; Adam patře po prvé na svou družku, přichází nad tím v nadšení, že poznává v ní sama sebe způsobem nevyslovitelným, a volá: „Hle, kost z kostí mých, a tělo z těla mého.“ V rodině nebeské Otec i Syn shodují se v jedné živé lásce, a ta jest Duch svatý; v rodině pozemské manžel a manželka planoucí k sobě čistou láskou plodí dítě, které jest podstatou jich obou a živým projevem jejich lásky. V něm se oba s obdivem a živou radostí poznávají, a v něm se milují způsobem ještě čistějším. Pozdravme se zbožnou úctou tuto třetí osobu lidskou, něžný to a půvabný obraz Ducha lásky!

V nebesích přebývá Otec, Syn a Duch, na zemi muž, žena a dítě! Jaká to podivná shoda! Jaké to vznešené a dojmavé přirovnání! Vzor na nebi sesílá svatý odlesk na obraz svůj na zemi. Každá z osob lidských dostává od osoby božské, kterou znázorňuje, přídavek milosti a jakési zvláštní znamení krásy! Na čele mužově trůní vážná velebnost Otce, kol ženy rozestírá se svato-

zář nádhery Synovy, a na děcku spočívá nevýslovná sladkost Ducha, dulcedo ineffabilis.

Ó rodino lidská, jak vysoko tě povznáší víra a jak posvěcuje tě milost Boží! V jakou vznešenou a posvátnou důstojnost se halíš přes nedokonalosti, které se ti vyčítají, a přes bědy, pod nimiž úpíš. Jakou důstojnost a jakou čest čerpáš ze své tak dokonalé podobnosti s osobami v nebi! V tobě jest vtisknuta pečeť Boha značkami přesnějšími a tudíž i velikolepějšími, nežli v celém vesmíru. A ty, ženo, přes tvé nižší postavení, a snad i pro ně, jak výsadní postavení zaujímáš mezi drahými bytostmi, které mají účast na tvé něžnosti a tvých starostech, mezi mužem, jemuž jsi oporou a pomocnicí, a dítkem, které za ruku vedeš při první chůzi! Ty jsi střed, spojovací bod, k tobě pohlízejí bez ustání oba dva, ty's jejich myšlenkou, jejich životem; z tvého srdce jako z nějakého nevyčerpatelného pramene, či lépe jako z nehasnoucího slunce, vyzařuje světlo, které je osvětluje, láska, která je oživuje a zahřívá.

Když žena následkem zbožné oddanosti zdařile provádí úkol, jemuž bez oddechu se zasvětila, a je s to, aby pomáhala k posvěcení duší, které do jisté míry vzala si na starost, když tři členové malé domácnosti žijí v dojemné svornosti podle víry a zbožných citů, zdali pak i sama vznešená Trojice nepohlíží na ně se zalíbením s nebe, s hrdostí poznávajíc v posvěcené rodině svůj velebný obraz? Tři andělé, kteří sestoupili s nebe, aby navštívili Abrahama a Sárú, a vešli do stanu jejich pod dubem v Mambre, aby požehnali jejich svazku, přivádějí nás na myšlenku, že poslové Boží neviditelným způsobem jsou vysíláni s nebe do domů věřících, aby jim přinášeli rosu nebeskou a úrodu zemskou, a všeliké milosti a dobrodiní. Hle, jak krb mužův mění se v předsíně nebe, a jak svatost přináší tam štěstí!

*

Tímto prostým a zběžným nárysem načrtli jsme hlavní tahy plánu Božího; jím vrhli jsme dosti světla na tajné úmysly Boží s námi, tak že od nynějška bu-

deme dokonale znáti pravé poslání ženy v lidstvu. Důležitost jejího úkolu poznáváme tu jak se stanoviska přirozeného, tak se stanoviska nadpřirozeného. Bez ní nelze si mysliti pokolení lidské, právě tak jako budovu bez klenbového svorníku, kamene to důležitého, který váže všechny její části. Dokud žena zaujímá své místo a září svatou a sladkou velebností, dotud budova zbudovaná Bohem k jeho slávě a radosti stojí pevně, a z této svatyně stále stoupá k božskému Štaviteli kadidlo zbožné oddanosti dceřiny. Jakmile vypadne, celá se sřítí, celá klesne v ceně, sutiny nahromadí se na sutiny, a všelijací nečistí plazové se tam usídlí. Bůh opustí toto místo zlořečené, a lidstvo, omrzelé samo nad sebou, zoufalé nade vším, zhanobené, usedne smutně do temnot a stínu smrti. Na ženě spočívaly naděje a budoucnost světa. Právě o její osobu svedli duch dobra a duch zla první a svedou poslední zápas. Nyní pochopíme, proč ďábel podnikl útok napřed na ni; nebylo to jenom proto, že byla slabá; byl jist, že zvítězí-li nad ní, strhne do propasti celé pokolení lidské. To se mu podařilo! Nejchoulostivější, nejdojemnější, ale i nejnesnadnější částí úkolu Vykupitelova bylo povznést ženu, částečně vrátiti jí ztracené přednosti, ozdobiti ji novými ctnostmi, a pak ji použiti za nástroj k úspěšnému obrození lidstva. A to se mu povedlo.

Snad se bude někomu zdáti, že pozornost, se kterou jsme se na předcházejících stranách zabývali úkoly, jež ženě původně byly uloženy, aby u muže vyplnila své dvojí blahodějně poslání, jest zbytečnou v úvodu k naší studii, ve které chceme s evangeliem a historií v ruce předvésti prostředky milosrdenství Ježíše Krista, jichž použil, aby pořádek, tak hluboce hříchem porušený, znovu obnovil, a vrátil Evě-ženě, která stane se křesťankou a nabude nových milostí, její bývalé postavení a oprávněný vliv na svět. — Čtenář sám posoudí.

Hlava I.

Žena, jak ji Ježíš vykoupil.

Žena objevivší se na světě korunuje důstojně dílo tvůrčí. Muž, kterého divuplná podívaná na přírodu nenadchnula, spatřiv ženu, kterou mu Bůh dává za nerozlučnou družku, rázem probírá se ze své netečnosti, a vyrazí první výkřik obdivu a štěstí. Vše se v něm chvěje pocitem neskonalé radosti. V tomto druhém svém já na prvý pohled poznal to, co mu až dosud chybělo a po čem srdce toužilo; začal žít, a země se zalidnila.

Muž se nezměnil. Necítí-li v duši lásky té, kterou zove svojí matkou, manželkou nebo sestrou, zakouší osudu nešťastných rostlin, které pučí v chladném stínu, a poněvadž se jim nedostává slunce, ani se nerozvíjejí, ani nevydají vůně. Žena, je-li věrna svému povolání, působí zvláště na duši mužovu, z níž vyluzuje vůni nábožnosti a řídí ji vzhůru ke Stvořiteli. Nic nevyrovná se jejímu nadpřirozenému vlivu. Kdo modlíval se na klínu rozumné a zbožné matky, bude se modlívati vždycky. V její přítomnosti plyne ta modlitba ze rtů snáze, jest důvěrnější a vřelejší. Bůh takovéto matky je tak dobrý! Něhou, shovívavostí, oddanou starostlivostí, jimiž nás neúnavně zahrnuje, budi v nás vábi- vější představu toho, jehož příroda nám ukazuje tak mocného a jehož náš duch si představuje tak velikého! Pohlížíme-li však na něho srdcem matčíným, neděsí nás více, neodstrašuje nás svou velikostí; jeho milosrdné vlastnosti budí náš zájem a osmělují nás

k synovské důvěrnosti. Jak politování hodni jsou mužové, jimž nedostalo se tohoto prvního a tak přesvědčivého zjevení dobroty Boží!

Ježíši, Spasiteli, jest svět díky povinován za to, že dnes máme dosud poklad v pravé ženě, ženě takové, jak ji známe ještě kolem sebe v těch vzácných rodinách, kde hlavně staré zvyky křesťanské neporušeně se zachovávají; je to tvor milovaný a úctyhodný, — jestiž ctnostná a milování hodná, — který potěšuje a přeměňuje život mužův. Vyličiti, co zlé vášně, podporované ve svém zkázonosném díle duchem zla, učinily z tohoto arcidíla Božího, jest nemožno; tak byla její úloha zneuznána, její povaha zhoršena, tak byla snížena a zneuctěna, jak dějiny dosvědčují. Se smutkem a hanbou v srdci nazvedneme soucitně cíp závoje, kterým staletí přikryla hanebnosti pohanské, a uvidíme tolik neomluvitelných útoků na ženu, že právem budeme moci zlořečiti nevděku lidskému. Avšak hned si připomeneme, že Ježíš napravil, co zlý muž porušil, že očistil, co zkažený muž poskvrnil, a se zbožným zadostiučiněním budeme moci poukázati na světlé ctnosti a posvátná práva, jež žena znovu našla na požehnaných stránkách evangelia a v krvi, prolité na Kalvarii za její i naši spásu. Tento druhý obraz, jak doufáme, bude uspokojivým odškodněním za první, v němž střízlivými sice, ale nicméně přesnými barvami jsme nuceni vyličiti nesčetná a žalostná poblouzení mravní.

I.

V krásné době starověké vzdělanosti po zahradách, jež obklopovaly nádherné příbytky boháčů, bývaly rozestaveny uprostřed hájků, květin a vodojemů četné mramorové sochy, jejichž tvary byly přímo vzorem lidské krásy.

Na znamení Bohem dané sbíhají se barbari ze všech končin světa; protáhnou tudy, a z těchto velikolepých děl zbývají pouze beztvárné zříceniny a po zemi rozházené kusé zbytky. Po celá staletí lhostejně bude na ně patřiti venkovan, nemaje ani tušení o je-

jich ceně. Avšak jakmile po dlouhé době udeří hodina nové vzdělanosti, člověk s úctou bude se skláněti, aby je sbíral a učinil z nich chlubnou okrasu svých paláců.

Podobně žena po neštěstí přivoděném prvním hříchem sestoupila se svého podstavce, a muž nehleděl již na ni týmiž zraky. Tento živý mramor, vytesaný s takovou zálibou božským sochařem, upadl do smutného opovržení, a bude v něm pohřben po dlouhá pokolení.¹⁾ Veleduchové, muži vznešených srdcí budou ji viděti, ale — věc podivuhodná — oni ji nebudou obdivovati, ani milovati. Ve spisech mudrců nejosvěcenějších, v zákonech zákonodárců nejproslulejších, ve zřízeních státních národů nepokročilejších nenacházíme ničehož, co by bylo ženě ne příznivo, nýbrž aspoň spravedливо; není v nich ani správný názor, kým jest, ani uznání jejích práv, ani odpor proti jejímu snížení. Naopak, vše jest spiklé proti ní, aby postavení její učiněno bylo ještě politování hodnějším a její úpadek nenapravitelným. Milujeme muže, prohlašuje Plato, ale nesnižujeme se k ženě.

V ženě jsou tři věci, které, není-li jich šetřeno, odnímají jí vliv, čest, veškeru pravou radost a možnost vyplniti úkol, který jí byl uložen od Stvořitele. Jmenujme je: jsou to její slabost, její srdce a její svědomí. Není-liž to žena celá? Napadnouti ji v těchto bodech je tolik, jako smrtelně ji zraniti, mravně zničiti; neboť co pak z ní zbude, není již základ života, nýbrž počátek smutné zkázy. Mužové v době předkřesťanské toho neviděli, nebo viděti nechtěli. Byli příliš hluboce zkaženi a příliš ovládnuti pýchou. Žena jest slabá: oni však nestyděli se zneužívatí proti ní své síly; jest milující: což oni sice věděli, nicméně nezdrželi se urá-

¹⁾ Samo sebou se rozumí, že z toho vyjímáme ženu židovskou. Není to dosud žena křesťanská, ale jest průpravou k ní a prozrazuje ji zřejmě. Sára, Rebeka, Ráchel, Debora, Noemi a Rut, Anna, matka Samuelova a ještě jiné — — — ukazují nám, jak čestné místo zaujímala žena u národa Božího v rodině a ve společnosti. Svaté knihy, zvláště však Kniha Moudrosti v proslulé části o moudré ženě, vypravují dostatečně, jakou vážnost a úctu vzdávali Israelité svým družkám, když věrně plnily své povinnosti.

žeti ji na místě nejcitlivějším; jest přirozeně cudná: oni však neměli úcty k její počestnosti. A to si pečlivě zapamatujme, že muži ani za naší doby nemohou se odtrhnouti od křesťanství, aniž by neobnovili starých výstředností. Přes všechny vědy, hmotný pokrok a všechny vymoženosti pokročilé vzdělanosti dospívají téměř osudně tam, že v ženě vidí pouze to, co viděli v ní pohané, a vhánějí ji do postavení, které vyjádřiti možno třemi slovy: zneuctění, útrapy a útisky! Mužové, dávají-li se ovládati pouze rozumem a vášněmi, jsou všude těž, jak co do prostoru, tak co do času.

Útisk ženy ve starověku nedovedeme si ani představit, jelikož naše myšlenky byly evangeliem hluboce pozměněny. Všude pohlíželo se na ženu, — a já nemluvím o národech nevzdělaných, jichž nedotkly se veliké události dějinné, nýbrž pouze o národech nej-osvícenějších, — všude, pravím, pohlíželo se na ženu skoro jako na tvora nižšího, a dle toho také se s ní zacházelo. Bylo by až příliš smutné, kdybych uvedl, jaké smýšlení o ženě měli slovutní mudrci, kteří požívali značné víry a měli vážný vliv na veřejné mínění. Dle běžného náhledu, a tudíž i dle zákonů, které jej tlumočily, byla žena k muži v poměru děcka, otrokyně, věci jakési nebo zbytečnosti; zkrátka, byla mu naprosto podřízena, nemajíc s ním nic rovného. Nesmíme se tedy diviti, že starodávná společnost neměla pro ženu žádného místa. Jest soustavně vylučována ze všech společností, nesmí vystupovati ve veřejnosti, nesmí ničeho viděti z obecních záležitostí, nesmí do nich ani slůvka promluvit; na vývoj vzdělanosti nemá žádného vlivu, jelikož jest vyjmuta z jejího pokroku. Její duch, který opomíjejí vzdělávati, její obraznost, kterou nechávají ladem, její jemnocit, kterým pohrdají, její svědomí a srdce, které urážejí, tyto všecky mohutnosti přicházejí na zmar. Rodné místo — vlast — jsou jí jenom slova, pouhá smyslu prázdná slova. Leč přece, přece jsou výjimky; avšak tak vzácné, že snadno je lze spočítati: najdeme je pouze ve vysokých kruzích společnosti, a sice za zvláštních podmínek, kde přirozenost ženy násilně si je vydobývá proti ustálenému zvyku. A ještě jedna výjimka; žena mohla se tu a tam

ukazovati na ulicích, náměstích, věnovati se písemnictví, vědám, politice, stýkati se s vysokými osobnostmi a hráti vedle nich důležitou úlohu — dějiny to potvrzují; avšak za cenu, že nesměla se provdati za občana a založiti rodinu, krátce za cenu, na kterou počestná žena nikdy nepřistoupí. Jejím údělem bylo, žíti uzavřena v gynaikeionu (ženské světnici), a trávit v nevědomosti a duševní temnotě osamocený život; byla společenskou nullou. Tak vypadá pravda o ní, čirá pravda, jak ji poznati můžeme z naší, ač tak vzdálené doby; a těch několik opravdových výjimek nezmění na ní ničeho. Kdyby ženě, takto odstrčené, dostalo se aspoň v domácnosti důstojenství, které jí příslušelo! Ale ne; rodina, tak jak si ji představujeme od dob evangelia, byla tehdy neznáma. Co vidíme v pohanských domech? Na jedné straně pána, v plném toho slova významu, často nemajícího srdce, řídícího se naprostou zvůli a bezuzdnými vášněmi; na druhé straně bojácnou a poslušnou otrokyni, s ubitými city a zdeptanými myšlenkami! Darma bychom hledali mezi nimi žádoucí svazek dvou bytostí sobě rovných v lásce, úctě a povinnosti. Silnějšímu náleží všecka práva, a slabšímu přísluší všecka otročina. Vyjma cenu mládí, krásy a roztomilosti, cenu to krátkého trvání, jelikož tyto přednosti jsou prchavé, jiné ceny žena neměla u muže, nežila s ním na stejné úrovni po jeho pravici; nechával ji poníženou a opovrženou u svých nohou.

Žena ve starověku byla však urážena ve slabosti neméně než ve svém srdci, v srdci, které všude je stejné, v srdci toužícím po lásce, dychtícím dobrovolně a bez výhrady se dáti! Kde najíti pravou lásku bez těchto dvou vlastností? Poněvadž mravy pohanské jich neuznávaly, naplňovaly hořkostí až do dna tento pramen čistých radostí u ženy. A uvážíme-li, jaké byly články smluv manželských před křesťanstvím, poznáme, že jinak to ani býti nemohlo.

Srdce jest ústroj jemný, který snaží se zachovati si svobodu a zůstatí pánem svých citů. Násilí na něm spáchané nezůstane bez trestu. Nutíme-li je k lásce, činíme mu násilí, mučíme a lámeme je. Tohoto zákona,

tak zřejmého a posvátného, pohanský starověk nedbal, a ženy, jichž práv by se v této záležitosti šetřilo, nebyly asi četné, jestli vůbec nějaké byly! Ohledně volby manžela, který jim byl určen, či spíše velitelsky vnucen, nikdo se jich netázal, anebo se tázal jen pro formu. Tak toho žádal zvyk a zákon zvyk schvaloval. Jejich záliba, nechuf anebo náklonnost byly nemilosrdně obětovány „vhodné příležitosti“. Otec, zbavuje se dcery — jinak to ani nazvati nelze — měl na zřeteli svůj osobní prospěch, a štěstí té, o niž hlavně se jednalo, bylo mu lhostejno. Vůbec, láska manželská, má-li býti svatou a sladkou, musí rozhodně jinak počínati.

Ale dejme tomu, že náhoda tomuto kroku přála; vůle pánova mimořádně rozhodla tak, jak si toho srdce snoubenky přálo, nebo, což jest pravděpodobnější, uctívá a poslušná dcera přemohla svůj odpor; bude milovati vyvoleného jí manžela, chce ho milovati, miluje ho. Dostane se jí aspoň odplaty za tu obět? Odevzdává se mu celá a na vždy; láska ostatně ani jinak se dávat nemůže; dostane se jí výměnou s druhé strany téže úplné a bezvýhradné oddanosti? Netroufá si toho doufati, nic ji k tomu neopravňuje. Bude jí údělem stálý zápas o udržení nebo znovudobyti mužovy přízně, o kterou budou se s ní žárlivě tahati sokyně, jež zákon, veřejné mínění a svědomí dovolují. Šťastná ještě, jestliže po toliké bolesti námaze podařilo se jí uchrániti aspoň maličký díl z náklonnosti, která cele a jedině jí měla náležeti. Sama dává vše, ale nedostává všeho, nepozná klidné a hluboké lásky manželské, jelikož mnohoženství stojí v cestě. Konečně, kdyby aspoň byla jista, že tohoto třeba omezeného místečka v srdci manželově si na vždy uhájí! Ale ne, nic není nejistějšího. Každý uplynulý den ubírá jí moci, která spočívá v jejích vlnách, a tímž odnáší část jejích práv; ví to a bojí se toho. Zdali pak nemá snadno upadnouti ve vrtošivost, omrzelost, netrpělivost, chyby a Bůh ví v co jiného? Není-liž pak neustále ve strachu, že křehká pouta takového příliš nerovného svazku se uvolní, a že nadejde den, kdy plačky bude musit opustiti domácí krb, obklopený dítkami? Strach před rozvodem stále ji tísní!

Uprostřed takových nepokojův a podobného soupeření nemá-liž se pak život bytosti tak citlivé — zvláště když k tomu životu byla na začátku donucena nebo svedena — změnit v pravá a stálá muka? A které muky dají se přirovnati k neustálému týrání srdce? Kdo sečte ty hořké slzy, prolité potají v rodině nekřesťanské? Kdo odhalí nám ty nepravosti a strasti, o nichž dějiny nadarmo mlčí? Ne, není dobře ženě býti pode jhem silnějšího, je-li tím silnějším muž-pohan!

Nejkrásnější korunou ženy jest bez odporu cudnost. Ať si jest děvečkou a otrokyní muže sebe více, ať si jest utlačována, pokud svatozář neposkvrněné počestnosti září na jejím čele, dotud je stále královnou, bytostí důstojnou a úctyhodnou, bytostí, jejíž slabost se přetvořuje a jejíž láska se svrchovaně zdokonaluje. Nedotýkejte se tohoto zjevení, rozplynulo by se. Neuhodte tím křišťálem, jest křehký; kdyby se roztříštil, poranil by vás, a jeho hra barev zanikla by v bahně. Běda, nestalo se to?

Veškera vzdělanost, neřídí-li se vlivem evangelia, jaksi přirozeně směřuje k tomu, zbaviti ženu její důstojnosti, odníti jí její lepší já, znetvořiti její duši a svědomí, a strhnouti ji k nejsmutnějšímu úkolu, takovému totiž, který více se zamlouvá mužově smyslnosti, než jeho srdci. Vše se spolčuje, aby ji zbavilo cudnosti: umění, básnictví, mravy, ba i náboženství (ovšem pohanské). Nejneuvěřitelnější a nejhanebnější výstřednosti mají volný průchod, a zvrhlá obraznost neklade jejich vymyšlení žádných mezí. Vůči nebi a zemi, před oltáři božstev a před zraky dítek dělají z její hanby odměnu přátelství nebo znamení úcty. Její nahotu budou opěvati, oslavovati a až do nebes vynášeti jakožto vítězství její krásy! Žena pak, stržena do víru vášní a nikdy nepochopivši své vlastní ceny, stává se posléze neschopnou uskutečniti své osvětové poslání, a používá svých zbraní ne k životu lidstva, nýbrž k jeho smrti. Toť její msta. Stává se ohniskem, v němž rozžihají se nečisté plameny, které pustoší pokolení lidská a rychle pohlcují všechny jejich životní síly. Národ mladý rázem stárne, národ silný slábne, národ četný se zcvrká a národ nadaný

jaloví duchem. Kletba Boží na něm spočívá a hodina jeho nevyléčitelného úpadku uhodila. Hledejte příčinu; naleznete ji ve všeobecném úpadku ženy. Dokud jest v očích mužových jenom nástrojem k ukájení chtíčů, dotud používá jí Bůh za nástroj zkázy! Ženy ctnostné zakládají národy, ženy zkažené je ničí. Na zkáze žen usilovně pracují vášně mužů; ženy pak, nemají-li uzdy, neodvratně dospívají ke svému cíli, totiž všude tam, kde milost Boží jich nezdržuje, neřídí a nekrotí.

Je to dost otroctví, bolesti a hanby? Jest žena dosti zneuctěna, uražena a snížena? Století střídá století, národ národ, vzdělanost vzdělanost, vše se mění na povrchu zemském, všecko jest převráceno a přeměněno; pouze osud ženy nedoznává změny, je stále touž otrokyní, touž obětí! Ó Ježíši! Čas nadešel, míra jest dovršena, objev se, božský Vykupiteli! Přijď změnit tyto věci. Přijď obnoviti tu druhou lidskou osobu; stěží ji poznáš, neboť sotva několik rysů si zachovala z té původní své krásy a čistoty.

II.

Ježíš Kristus, který vycedil svou krev, aby vrátil lidstvu jeho původní neporušenost, nemohl vyjmouti ze svého díla nápravného pokleslou rodinu. Proto účinně zasadil se o to, aby pozdvihl ženu z její opovrženosti a vrátil jí práva svaté a dokonalé rovnocennosti s mužem! Není to nějaké dobrodiní jen tak maličké ceny a nepatrné slávy.

Vlivem špatných vášní byla podstata manželství hluboce porušena ke škodě slabší polovice. Spasitel vyjímá napřed tento stav z vrtošivé nadvlády lidí. Nebude to již pouhá společenská smlouva, podléhající libovolným a měnivým zákonům. Posvěcuje jej, povyšuje na náboženské tajemství a spolu na svátost. Jako tajemství nabývá vznešeného významu a přidružuje se k největším dogmatům křesťanským! Ježíš a jeho církev jsou nerozlučně spojeni, aby nám dávali život nadpřirozený, a toto spojení klade víra světu za vzor, dle něhož mají se spojovati dvě lidské bytosti, aby nám zase dávaly život přirozený. Láska, kterou Spasitel

chová k té, již my zdravíme jako matku našich duší, jest vzorem lásky, kterou křesťan bude vázán projevovati opět té, již zoveme matkou našeho těla. Na Kalvarii umývá Ježíš církev svou vlastní krví, na oltáři živí ji svou vlastní podstatou: v tom spočívá vznešenost lásky, jejímž působením církev jest věčně krásnou a nestárnoucí a věčně šťastnou v utrpení a smrti za svého božského Chotě. Konečně, má-li mystické spojení křesťanských manželů přinést ovoce, žádají Ježíš a církev na těchto svých nevyhnutelných pomocnících, aby směl Ježíš otevřít ruce a vysypati na novou duši všecky své poklady, církev pak aby směla rozpráhnouti rámě a sevřít v náruč novorozené dítě, po němž vroucně touží a které s mateřskou péčí bude vychovávat. To jest celé to tajemství v několika slovech.

Jako svátost jest pramenem drahocenných milostí, které zušlechťují a posvěcují přirozenost lidskou! Z lásky manželské utvářejí právo posvátné, nescizitelné, jediné a věčné; z manžela a manželky jednoho ducha, jedno srdce, jedno tělo; z rodiny neporušitelný svatostánek. Otci udílejí vážnost podobnou kněžské, matce dodávají svatou důstojnost, dítěti vtiskují cosi nebeského, vinoucího se kol jeho pokřtěného čela. Vlévají do duší ctnost, úctyhodnost a něhu, jichž rozum vzbuditi nedovede a které svět poznal teprve od té doby, co kříž vládne ve svatyni křesťanské domácnosti. Zkrátka, plodí křesťanskou lásku a pravou lásku manželskou. Rozkoš, která jest prchavá, nijak nepřispívá ke štěstí a má jen nepatrnou cenu oproti neúprosným strastem, které jsou údělem života lidského; jediné láska křesťanská může je převážit, nebo aspoň zjednotiti jakousi rovnováhu, z níž plyne klid, který všichni lidé hledají, ale bohužel úplně ho nenacházejí. Láska křesťanská jest ušlechtilého původu, vychází ze srdce Boha, a prostřednictvím srdce Ježíšova rodí se v srdci člověka, bohatého na požehnání Stvořitelovo a zásluhy Vykupitelovy; jelikož předmět její jest ušlechtilý, nespokojuje se s pomíjejícím zevnějškem, nýbrž proniká do hloubky; hledá nehmotnou duši, nadanou nehynoucími vlastnostmi, aby jí vtiskla čistý a věčný polibek. Láska křesťanská, mající tento původ a cíl, jest láska

silná, stálá, prostá vrtkavostí a změn. Přežije krásu, zdraví, nadání ano i život. Nic ji nezmenší; jest citem dvou duší, které stále vidí svou krásu a nemohou tudíž leč stále se milovati.

Tato důkladná změna přivodila v postavení ženy a v mravech rodiny nejšťastnější zlepšení. Ačkoli mnohé bouře se přivalily, oslabily víru a způsobily mnohonásobný nepořádek na světě, přece podstatná práva, která Ježíš Kristus zaručil družce mužově, jsou dodnes skoro neporušena. Starověké bludy objevily se v nových podobách, stará zkažená podstata lidské přirozenosti způsobila nové pohromy; ale nápravné dílo vtěleného Boha vždy zvítězilo nad zvráceností lidskou, a práva ženě vydobytá nikdy nebyla vážně brána v pochybnost.

Bývalá děvečka a otrokyně jest nyní po dvacet století u všech národů pokřtěných křesťanskou manželkou, hodnou vší úcty. Který muž opovážil by se dnes zneužívatí své síly k utiskování své družky? Má jí býti živitelem a ochráncem; a zřídka kdy prohřešuje se proti této povinnosti. Veřejné mínění v této věci změnilo se tou měrou, že urážeti ženu — což jindy bývalo lhostejné — budí dnes pohoršení a pokládá se za vrchol nestydatosti a nečestnosti. A ještě více; muž ať v rodině ať ve společnosti zůstává sice pánem, nicméně jest k ní pln pozornosti, radí se s ní o svých záležitostech, o svém životě a jest k ní pln ohledů. Ba někdy dokonce vyměňují si úlohy; on dává se v službu a ona přejímá vladařské žezlo, před nímž nejednou celá rodina ráda se sklání, poněvadž vládne jím mírně a rozumně.

Žena tedy opět nabyla své cti; ba, zdá se, jakoby její slabost změnila se v moc, která jí zaručuje ve společnosti ode všech uznanou a dobrovolně postoupenou přednost. Muž pak, třeba byl králem a pánem světa, neváhá skláněti se před ženou, dáváti jí přednost, zahrnovati ji pozornostmi a zdvořilostmi, aniž by se tím prohřešil proti slušnosti. Ano, teprve od příchodu Ježíše Krista vráceny byly ženě její vznešené tituly a královská koruna.

Byla jí vrácena rovněž její nepromlčitelná práva. Žádná moc na světě nesmí více nakládati libovolně

se srdcem mladé dívky, třeba i té nejposlednější; jinak dopustila by se zločinu. Je-li povinností osvěcovati a řídití její svobodu, žádným způsobem není dovoleno ji znásilňovati. Výběr manžela, s nímž má sdíleti jeho osud a život, závisí pouze na její vůli, a nikdo nemá moci nutiti ji do svazku, který se jí nelíbí. Tato svoboda jest podstatou křesťanského manželství. Kde není jednoho, není ani druhého.

Toto dobrovolné vydání sebe vyžaduje oboustranné a úplné rovnosti; má býti na obou stranách bezvý-
minečné a neodvolatelné. Běře-li si muž družku ži-
vota, aby náležela jemu, zúplna jemu, a nikomu jinému
nežli jemu, rovněž i žena přijímá svého druha s týmiž
podmínkami. Nebude míti pouze polovici nebo čtvrtinu
srdce manželova, nýbrž srdce celé! Nebude se více
trápiti nad tím, že vedle sebe má odporné sokyně,
nebude se déle soužiti nad tím, že její práva se sou-
hlasem zákona jsou porušována, nebude více ponižo-
vána ve svém zákonitém požadavku, ani urážena ve
své vřelé lásce. V křesťanství jest jenom jedna man-
želka, jen jeden manžel.

A když by po letech ochladlo srdce mužovo, ne-
bude moci nabýti znovu svobody a odtrhnouti se od
té, která byla kouzlem jeho mládí; od tohoto zákazu
nesprostí ho nic, i kdyby mu ukládal oběti sebe kru-
tější. Zmizí-li láska, zbývá povinnost. A ta se musí
vyplniti, i kdyby k tomu bylo třeba hrdinství. Tím
staví se stav křesťanského manželství na stejnou výši
s velikými majetky lidskými, které jde zovou vlast a
náboženství; neboť povinnost k těmto dvěma rovněž
nikdy nepřestává. Žádná závada od nich neosvobozuje.
Pouze smrt zláme řetěz v nebi ukutý ke spojení man-
želů, a přetrhá slavný slib, který si navzájem učinili
před oltářem. To jest druhé dobrodiní Ježíše Krista,
že totiž vrátil ženě práva na srdce mužovo, práva po-
svátná, práva výhradní, práva věčná. Neuznává-li jich
zákon světský, pak jest bezbožný!

Jak vypověděti nyní ten veliký zázrak, jak vyličiti,
co stalo se působením náboženství křesťanského ze
ženy, která byla druhy hříčkou vášní? Ježíš Kristus
vpravil rodině velikou myšlenku o jejím vznešeném

poslání a o jejím vysokém úkolu. Tam kde viděl svět jenom rozkoš, unášející smysly, tam Ježíš Kristus dosadil posvátnou povinnost, unášející srdce a svědomí. Svědomí mocně probudil a nadal neobyčejnou jemností, tak aby se manželé nesměli milovati, aniž by se navzájem nectili. Toho bylo uposlechnuto, a ihned změnily se křesťanské domácnosti ve svatyně čisté lásky, v nichž kraluje ode všech ctěná a milovaná matka rodiny, utvořené podle evangelia, žena silná, která se neuchýlí nikdy od čisté a ryzí lásky manželu povinné, a kráčí bezpečně na strmé stezce ctnosti; žena v řeči vážná a slušná, právě tak jako ve smýšlení, jehož směr jest vždy v přísném vztahu k povinnosti; žena opatrná, podivuhodně moudrá; žena úplně odevzdaná Bohu, manželu a dítkám. Její osoba šíří kolem sebe vůni Ježíše Krista, vůni zbožnosti, čistoty a lásky, která občerstvuje naše srdce a spolu s milostí Boží slouží za ochranný prostředek proti bezuzdné zkaženosti světa. To je třetí dobrodiní Ježíše Krista, že totiž přeměnil rodinu ve svatou školu mravnosti, v níž předsedá čistá žena, čistá matka.

*

Ke konci této úvahy vmysleme se do těch krásných dob, kdy vládlo náboženství, do časů, kdy manželství chovalo ještě všecku sladkou i přísnou velebnost. Sv. Ludvík strojí se na křížovou výpravu; jeho matka, obdivuhodná to žena, jejíž ctižádostí bylo vychovati z něho napřed velikého křesťana, a pak teprve velikého krále, přistoupila k němu, aby mu dala s Bohem; a když ho objala, odevzdala mu prsten s prosbou, aby jej nosil v úpomínku na ni. Na prstenu stála tři slova: „Bůh, Francie, Markéta“. Na vnitřní pak straně vyryto bylo: „Bez tohoto prstenu není lásky“.

Napřed jest Bůh, pak vlast, a s Bohem a vlastní manželka; to jsou tři posvátné bytosti, které po příkladu francouzského krále, krále ryze křesťanského, má každý pokřtěný muž nositi v srdci, a nikdy se od nich neodloučiti. Může je milovati jednou a touž láskou, láskou zbožnou a svatou, neboť láska manželská podobá se náboženské úctě. Ježíš obnovil náboženskou

úctu ženy, zrovna tak jako obnovil náboženskou úctu pravého Boha! Tyto dva projevy náboženské byly naprosto znetvořeny. Představa ženy, rovněž jako představa Boha, byly na světě sníženy, zneuctěny a uráženy; lidé se domnívali, že se jim zaslibují a je uctívají, když je zahrnují nečistými projevy. Ježíš Kristus vypověděl ze svatyně domácnosti i z veřejného chrámu všecky bludné náhledy, pověry a hanebnosti, které ho zneuctívaly. Skácel modlu ženského těla, spíše pohrdanou než uctívanou, a dosadil místo ní anděla, anděla překrásného a přechistého, jemuž uložil provázeti a oblažovati křesťana na krátké pouti vezdejšího života; anděla přesladkého a přeněžného, jenž by ho v zármutcích těšil a ve slabostech podpíral; anděla přezbožného a přesvatého, jenž by ho podporoval a vedl na cestě k nebi. Žena, vychovaná ve škole Ježíše Krista a znající svou úlohu, vábí k sobě lásku, ale lásku, kterou úcta očistila, víra svrchovaně zdokonalila a milost Boží posvětila — lásku, v níž lidská přirozenost a smyslnost mají jenom docela nepatrný podíl.

Ó, ženy křesťanské, blahořečte Spasiteli! Co byste byly bez něho ještě dnes? Pohlédněte na východ, do krajin nekřesťanských, ohlédněte se kolem po zemích odkřesťaněných, a vizte ženu tam, kde vládnou falešná náboženství a moderní vzdělanost. Bez Ježíše Krista nelze vám nic dobrého očekávat, nic, leda ponížení a bolesti! Přimkněte se tedy k božskému Vykupiteli nerozlučitelnými pouty neochvějné vděčnosti, pevnou věrou a nekonečnou láskou. Pouze jeho kříž vás dosud chrání!

*

Po tomto všeobecném přehledu, který jsme pokládali za nutný, abychom vypočetli hlavní dobrodiní, prokázaná ženě Ježíšem Kristem, otevřemež evangelium, tuto knihu řečí a skutků Spasitelových za jeho krátkého pobytu na zemi, a přikročíme k vlastnímu účelu naší knihy.

V evangeliu jest hojnost světlem ozářených stránek, kde Ježíš mluví o království Božím a o světě ne-

viditelném. Předvádějí nám narození Slova věčného, odkrývají nám podivuhodný rozhled po vnitřním životě Boha a jeho plánech s tvorstvem; náš účel a původ jest jimi živě osvětlen. Ježíš se nám v nich jeví jako střed vši pravdy, pramen všeho života a jediná cesta, vedoucí ke štěstí. — — — Via, veritas, et vita. Cesta, pravda a život. Tyto světlé stránky pomíneme. Jsou tam i jiné stránky, plné božství, ba překypující božstvím. Moc zázraků z nich všude proniká, Spasitel se tu jeví jako svrchovaný pán nad přírodou: jeho pokyn, slovo, pohled, ba pouhá přítomnost působí zázraky. Čte v srdcích i v budoucnosti jako v otevřené knize; živly ho poslouchají a vlny se před ním utišují, nemoc i smrt podrobují se jeho rozkazům. Rovněž tyto zázračné stránky ponecháme stranou. Konečně jsou tu i stránky, proniknuté přísností, plné hrozeb a rozhořčení. Ukazují nám Ježíše jako neúprosného soudce. Boháči a učení, kteří zneužívají svého vlivu, aby kladli překážky království Božímu, jsou pravidelným předmětem jeho výmluvných útočných řečí. Bičuje nemilosrdně jejich pokrytectví a tvrdost srdce. Běda vám, vy boháči! Běda vám, vy zákoníci a fariseové! Ani u těchto stránek plných rozhořčení nebudeme se omeškávati.

Pospíšíme si, abychom přistoupili ke stránkám milosrdným, z nichž vane dech srdce, a to srdce nejčistšího, nejlaskavějšího a milování nejhodnějšího, jaké kdy na světě bylo. V nich člověk vdechuje vánek nekonečné něhy, v nich podléhá kouzlu soucitu a laskavosti opravdu božské. Dobrota, shovívavost a odpuštění se v nich nabízejí bez jakékoliv nechuti každému, kdo trpí, jest sláb, malíčkový a hříšný. Pojďte chudí, pojdte nemocní, pojdte malomocní, pojdte hříšníci! Srdce Mistrovo se vám otevírá, jest dosti prostorné, aby vás všecky ochránilo, všecky uzdravilo, všecky posvětilo a spasilo.

Žena, která svojí přirozenou slabostí a citovostí více jest vydána na pospas útrapám, hříchům a povvržení, měla zvláště nároky na milosrdenství božského Mistra. Byla jím zahrnuta štědře. Evangelium nám ukazuje Spasitele, kterak s největší dobrotivostí zachází

s manželkami, matkami a hříšnicemi, s nimiž se za svého pobytu zde na zemi setkává. Jediná jenom žena směla by si dle našeho náhledu naříkati, totiž Maria, jeho vlastní Matka, kterou si zvláště oblíbil a miloval, žena to zvláště svatá a mocná, kdyby nebyla bývala pod zdánlivou chladností, kterou jí za různých okolností projevoval, rozpoznala pravé city hříchu nepodléhajícího srdce svého božského Syna. Všem ostatním naopak, — což jest na pohled překvapující protiva, — ať už byly jakéhokoliv původu nebo postavení, Židovky nebo pohanky, bohaté nebo chudé, trpící bolestí těla nebo bolestí srdce, hříšné nebo ctnostné, všem bez rozdílu projevoval dojemným způsobem svůj soucit jako jejich Spasitel a Bůh!

Sotva že daly na jevo víru, důvěru, lítost, oddanost, ihned jeho řeč, jeho chování a zázraky zcela zřejmě hlásaly, jak s nimi cítil. Mnohým z nich dostalo se toho stěští, že směly se blížit jeho božské osobě a vejít s ním v úzký styk. Přicházely k němu, protože byly podmaněny jeho nadlidským zjevem, podivuhodným slovem, zázračnými skutky a hlavně jeho dobrotou, a z valné části tvořily ony zástupy, které ho následovaly po městech a městečkách, po cestách a pouštích Palestiny. Evangelisté zajisté nezaznamenali všeho, jsouce zdrželiví a skromní. Nicméně v jejich zprávách najdeme takové dojemné výjevy, takové výkřiky ze rtů mu uklouznuvší, takové zázraky z rukou jeho vyšedší, takové zvláštní okolnosti, že jejich význam jest jasný a umožňuje nám proniknouti hluboko do srdce božského Mistra. Ba, kdybychom si sestavili dle jména všecky osoby tu a tam v evangeliu vystupující, bylo by nám možno sestaviti celý život ženy v jeho důležitých okamžicích, a vyznačiti přiměřeně, jaké stanovisko Ježíš k ní zaujal, když jí odpouštěl, uděloval milost a konal zázraky. Tak bychom dostali dva obrazy proti sobě stojící a na puntík si odpovídající. Na prvním poznala by se na prvý pohled každá žena se svými bédami, chybami, ctnostmi, radostmi a utrpeními. Na druhém by jistě a neomylně seznala, co o ní Ježíš myslí, co od ní čeká, co sám jest a co zamýšlí pro ni učiniti prostřednictvím své neviditelné pů-

sobnosti. Ježíš nepřestal působiti na duše a nemění se ; jaký byl včera na zemi, takový jest dnes na nebi. Neotvívá-liž tím dcerám církve, ženám křesťanským, pramen velice utěšených a sílivých myšlenek? Nedává-liž jim tak prostředek k obnovení zbožnosti snad již ochabující? Toto vylíčiti obírám si za svůj úkol. Obávám se však, že to snad bude nad mé síly, vylíčiti ženám Ježíše tak, aby jim byl bližší, živější a účinnější, nežli jak ho obyčejně nacházejí ve většině náboženských knih.

Hlava II.

Ženy, kterým Ježíš odpustil.

S a m a r i t á n k a.

Nepřátelé Ježíšovi neznajíce ve své nevědomosti náboženského převratu, který se připravoval, nemohli pochopiti jeho dobrotivost ke hříšníkům, zvláště takovým, které přísné a nemilosrdné veřejné mínění židovské odsuzovalo pro jejich špatný život a známou bezbožnost. Vyčítali mu to trpce a stavěli se, jakoby se nad tím pohoršovali. Shodovalo se to s úkolem a povahou muže, který se vydával za proroka a poslanca Božího, aby obcoval důvěrně s publikány, jedl s nimi a liboval si v jejich společnosti? Na to odpovídá klidně Ježíš: „Nepřišel jsem volat spravedlivých, ale hříšných ku pokání. Nepotřebujíť zdraví lékaře, ale nemocní.“ A aby vysvětlil své smýšlení a jednání, rozvinoval před zástupy dojemná podobenství o marnotratném synu, o zaběhlé ovci, o ztracené drachmě, a končil za všeobecného souhlasu pravého svědomí lidského: „Pravímť vám, že tak bude radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím větší, nežli nad devadesátidevíti spravedlivými.“

Aby dokázal své božské poslání mezi lidmi, nemohl použití výraznějšího a dojemnějšího způsobu nad tento. Ukázati se jako Spasitel, Vykupitel, lékař a pastýř, zdá se hlavní a stálou snahou jeho srdce. Ale ač byl tak soucitný k tělesným útrapám svých bratrů, tak pohotový pomoci nemocným tělům a tak štědrý

na zázračná uzdravení, přece ponechával své nej-
něžnější starosti a největší své zázraky pro duše, které
svou ohyzdností a nemocemi zarmucovaly jeho božský
pohled. Ó, v tomto světě neviditelném, jedině pravém,
bylo třeba tolik malomocenství očistiti, tolik bahna od-
straniti, tolik ochromenin uzdraviti, tolik slepot vyhojiti!
Na kříži, v slzách a v krvi, nejkrutějších mukách a nej-
vroucnější modlitbě našel lék hojící nás ze všech ne-
mocí duchovních. A s jakou mírností a něhou přikládá
na tajné rány našeho svědomí tento lék, který ho
tolik stál, který jest ovocem tolikerych útrap a poní-
žení! Nabízí ho bezstarostným hříšníkům jemně a s pře-
kvapující trpělivostí: pokud žijí, stále doufá, že je
obměkčí, neúnavně o to usiluje a často to dokáže.
Hříšníkům, kteří puzeni jsou výčitkami svědomí nebo
pronásledování neštěstím, sami k němu přicházejí,
dává je ochotně a s láskou, která je naplňuje důvěrou
a uchvacuje. Kéž jen líbezně kape na naše vnitřní
rány, zasazené vášněmi a hříchem, tento posvátný
balsám, tato drahocenná mast na Kalvarii připravená
z milosrdenství, odpuštění, lásky a svatosti, aby se
duše naše obrodily k pokoji, radosti, síle a životu!

Poněvadž pak žena provinilá pro větší slabost
a choulostivější postavení zasluhovala více soucitu a po-
třebovala více šetrnosti nežli muž, proto umínil si Ježíš
po čas svého krátkého pobytu na zemi bohatě ji za-
hrnouti milosrdnou shovívavostí a odpuštěním. Před-
chází ji, získává, veřejně obhajuje, těší, dobývá jejího
srdce, rozhřešuje ji, očisťuje a uschopňuje ku přijetí
zvláštních ctností. Ano, Ježíš tak svatý, že vyvolil za
matku neposkvrněnou pannu, přece připustil hříšníky
mezi své předky, Ježíš zrozený z Marie, avšak pochá-
zející z Thamary a Betsaby (rodokmen jeho to do-
svědčuje), nebál se znovu a znovu opakovati horlivcům
pro zákon, honosícím se líčenou zbožností, že ženy
poklesnuvší do hříchu a mravního bahna předejdou je
do království Božího. Neboť tyto budou moci pomocí
jeho milosti vyšinouti se do výše, již pyšná sprave-
dlnost nikdy nedosáhne. Evangelistové nám povědí,
jak počíná si Spasitel, chtěje v ženách provésti zázrač-
nou proměnu mravní, jak paprsky vycházejícími z jeho

nezměnitelné svatosti i duše sebe více znetvořená a poskvrněná znovu se zažihá čistým a zázračným leskem.

Vizte tři známé hříšnice, o nichž nám dějiny podávají zprávu: Ta jedna, velice pověstná, jata byvši výčitkami svědomí v plném rozpuku mládí a — abych tak řekl — v době svých nejlepších úspěchů, stane a odřiká se na vždy smutného života rozkošnického, jakmile nahodí se jí příležitost vrhnouti se mlčky k nohám Ježíšovým, a Ježíš jí odpouští; ba, co více, této hříšnici, která by se spokojila, kdyby na vždy mohla setrvati na místě, které zaujala — totiž ležeti před ním na tváři — a která nepovažuje se ani za hodnu přednésti mu své přání, této otevře Ježíš velikomyslně své srdce a poctí ji svatým přátelstvím. Kdo by nepoznal v ní Magdalenu?

Druhá, dopadena byvši ve hříchu, násilně a veřejně přivlečena do chrámu; tam z úst Ježíše, který určen byl za jejího soudce před shromážděným lidem, uslyší pouze slova pokoje, odpuštění a povzbuzujícího vybídnutí, aby v budoucnosti žila ctnostněji. Je to žena cizoložná.

Třetí konečně žije v bludech v ohledu náboženském, a ve hříších v ohledu mravním. Žije bezstarostně a bez výčitek svědomí. Při nahodilém setkání s Ježíšem dostane se jí mocné a neočekávané milosti, která ji osvítí, očistí a změní v bytost jinou. To byla Samaritánka.

Jest dobré pro hříšníka a vůbec pro člověka, jehož duše jest pokryta stíny a skvrnami, jehož svědomí obtíženo jest smutkem a výčitkami, jehož srdce živeno jest malomyslností a bázni, jest dobré, pravím a spasitelné, spasitelné a povzbuzující, přemýšletí o milosrdném způsobu, jehož používal Ježíš k záchraně žen ze života špatného, bytostí lidských upadnuvších na poslední stupeň a zahrnutých veřejným opovržením.

I kdyby bylo naše poblouzení sebe značnější, jestliže k Ježíši patříme prosebnými a lítostivými zraky, jest možno, aby byl k nám méně milosrdným? Kdo by něco takového myslil, rouhal by se! — Leč již jest na čase, abychom přistoupili k milostiplnému setkání se u studnice Jakubovy.

I.

Žena, která vykročila z bran města Samaří, neza-
ujímala patrně žádného vynikajícího postavení ve městě.
Jelikož potřebovala vody, šla si pro ni sama; tím na-
ráz prorazuje, že kdyby mohla, uspořila by si tu ná-
mahu. Za času našeho Pána podobné záležitosti měly
na starosti služky a ženy z nižšího lidu. Nebyla to již
ta původní jednoduchost z dob Rebeky a Ráchely.

Samaritánka tato žila v týchž náboženských bludech,
jako její družky. Byla do jisté míry z pravé víry vy-
obcována, odštěpena a skoro pohanka. Zdá se, že ani
blízkost Jerusalema, ani víra pravověrných Židů ne-
měla vlivu na její nepravou víru, leda že ji to učinilo
ještě lhostejnější a pochybovačnější: ví, že Židé tvrdí,
že jediným místem k uctívání Boha jest Jerusalem, a
že Samaritéané naopak tvrdí, že jejich hora je tím je-
diným místem. V podstatě tato náboženská rozepře
neruší nikterak jejich náboženských názorův. Horší však
byl její chybný život a od toho nebylo žádné výmluvy.
Neboť žila napřed dlouhý čas v zákonitém manželském
sňatku, později však upadla do nepořádného života a
uzavřela nedovolený a pohoršlivý svazek.

Přítomný stav její duše prozrazuje osobu, která
nemá úmyslu se obrátiti a které velice málo záleží na
pravdě. Lhostejnost ve věcech náboženských udusila
v ní výčitky svědomí. V nedovoleném poměru svém
zachovává přiměřenou slušnost, a tím se ospravedlňuje
a uspává své svědomí. Krátce, Samaritánka jest pravdě-
podobně jednou z těch duší, které pramálo se zajímají
o život vyšší a úplně svěřují se proudu všedního ži-
vota; stále hoví svým náruživostem; přijímají rozkoše,
které tu a tam jim tělo a svět podávají, aniž by po-
myslily na to, že podobný život zasluhuje odsouzení;
aniž by si to uvědomily, hromadí hřích na hřích a
pouštějí se zřetele svůj věčný cíl. Této ženě, celkem
bezvýznamné, otupělé všedním životem, prosté všeho
vznětu duchovního a ctnosti, umínil si Ježíš věnovati
milostí požehnanou hodinku, kdy beze svědků s ní roz-
mlouvaje, dává se jí poznati a zasvěti ji do nevýslov-
ných tajemství království Božího v řeči, která bude po
věky obdivována.

Bylo to skoro na začátku jeho evangelické činnosti; začal vlastně vyučovati v zimě a nyní jest jaro. Vracel se z Jerusalema, kde byl na slavnosti velikonoční, do Galilee, doprovázen apoštoly, v horkém úpalu východního slunce. Okolo poledne dorazí ku branám Samaří, druhého to hlavního města palestinského, které závodí o přednost s Jerusalemem a pro své odštěpení jest nenáviděno. Blíže studnice, která v těchto místech se nachází, unavený Ježíš stane a usedne na její roubení; učedníky pošle do města nakoupit potřebných potravin.

Zde potom samotén očekává duši, kterou si umíní osvítiti a spasiti.

Šťastná Samaritánka netuší, že v tom okamžiku, kdy chápe se nádoby, aby šla k pramenu, ubírá se k Synu Božímu. Jde jako obvykle bezstarostně a zabrána v sebe; ale ačkoliv tato cesta je stejná jako celá řada předešlých, tentokrát bude míti pro její duši rozhodnou důležitost. Toho všeho neví a ani věděti nemůže. Bůh neohlašuje nám předem, který prostředek k naší spáse vyvolil, jeho milost nás překvapuje často, kdy bychom se jí nejméně nadáli.

Samaritánka kráčí tedy ke studni; jde kolem mladého muže a když pozná v něm cizince, náboženského i národního nepřítele, poněkud se od něho odvrátí. Beze slova naplní nádobu vodou z pramene a vzavši ji na rámě, chystá se na zpáteční cestu do města, když ji Ježíš zastaví slovy: „Dej mi píti. Da mihi bibere.“

Toto setkání a tato slova nejsou zajisté nic zvláštního; nikdo by netušil, co odehraje se mezi Spasitelem a hříšnicí.

Nicméně jedna věc přece vzbudí zvědavost této ženy: neobvyklá prosba z úst Žida. „Kterak ty, jsa Žid,“ odpovídá mu, „žádáš ode mne píti, ježto jsem žena Samaritánka? Neboť neobcují Židé se Samaritány.“ Chápal její překvapení, neboť dojista pokládala si to za čest, že Žid (Židé přec chovali proti svým rodákům tak ohromné opovržení) ráčil na ni promluvit a požádati ji o úsluhu.

Ježíš, aby provedl svůj milosrdný úmysl s touto ženou, používá vhodné její nálady k tomu, aby ji vytrhl z úmorných starostí světských, vzbudil v ní myšlenky vznešenější a přivedl ji k Bohu a povinnosti. „Ó,“ dí jí, „kdybys znala dar Boží! Si scires donum Dei! a kdo je ten, kterýž praví tobě: Dej mi pít, ty bys snad byla prosila jej, a dal by tobě vody živé.“ Této netečné bludařce, této hříšnici nemající o něm ani potuchy, odhaluje Ježíš, kdo jest; nabízí jí všechny nadpřirozené dary, milosti, svatý život, radosti a štěstí, které s nebe snesl. Nabízí je tajuplnými a nepochopitelnými slovy, která však přece budí zvědavost Samaritánky a jímají její srdce.

Překvapena a mimo tuto studnu neznajíc žádného jiného pramene, praví k Ježíšovi: „Pane, ani nemáš, čím bys navázil, a studnice jest hluboká: odkudž tedy máš vodu živou? Zdali ty jsi větší, nežli otec náš Jakob, kterýž nám dal tu studnici, a sám z ní pil, i synové jeho i dobytek jeho?“

Naprosto nechápe; ale to Ježíše neodstraší. Poněvadž má dobrou vůli a tuší bledý paprsek světla, pokračuje Ježíš ve své řeči, aby ji osvítil. „Každý, kdo pije z vody této, žízniti bude opět: ale kdo se napije vody, kterouž já dám jemu, nebude žízniti na věky; ale voda, kterouž já dám jemu, bude v něm studnicí vody, skákající do života věčného.“

Tato řeč tajuplná, nám tak jasná, nevytrhne Samaritánku z přirozených a tělesných myšlenek. Nicméně přece jest dojata, neboť používá nabídky, kterou jí Ježíš učinil, aby mu přednesla tuto dětinskou prosbu: „Pane, dej mi té vody.“

Vznešený slib Ježíšův pojímá ve hmotném a hrubém smyslu. Také Ježíš se dále nenamáhá; seménka pravdy zasel, a ta vzklíčí, až přijde čas. Bez přechodu přikročuje k předmětu zcela jinému a náhle praví k ženě té: „Jdi, zavolej svého muže, a přijď sem.“ Co chce vlastně Ježíš, když pronáší vybídku, která tak málo souvisí s tím, co dříve mluvil? Chce jediným slovem rozptýliti mlhy, které zatemňují tuto rozumnou bytost, a rázem ji osvítili. Ducha jejího, protože je tvrdošíjný, nechává stranou a uhodí na svědomí, dotkne

se její tajné rány, vynutí přiznání v důvěře, že vzbudí lítost, která pak přinese světlo. A vskutku, mimovolně, jako stroj se přiznává: „Nemám muže“; odpovídá lhostejně, netušíc, že tímto slovem obnažuje celou duši před cizincem. Ježíš ihned budí v ní svědomí a lítost, dokončí sám její zpověď a zjeví, že ví všecko: „Dobře's řekla: nemám muže; neboť pět mužů jsi měla, a kterého nyní máš, není tvůj muž: to jsi právě pověděla.“

Řeč Ježíšova není žalobná, není v ní výčitky, ni hořkosti v přízvuku, naopak jest laskavá, klidná a přívětivá; nicméně vnikla až do hlubin srdce hříšnice, osvětila je a roznítla v něm bolest i důvěru: „Pane, vidím, že ty jsi prorok!“ volá přesvědčivě a plna rozpakův. Hlavní útok byl proveden, a ona se přiznává k porážce a vzdává se. Její duše opustila nízkou úroveň, v níž si libovala, a zemský prostor unikl jejímu zraku. Cítí, jakoby byla na novém světě, světě mravním, vnitřním, opravdovějším a krásnějším, nežli je ten druhý. Slova, jichž až dosud nechápala, se jí vyjasňují. Je tam, kde ji chtěl Ježíš míti, aby mu porozuměla, a také opravdu vrací se ke vznešenému učení, které byl dříve začal. Odhaluje jí tajemství nejhlubší; líčí jí náboženský převrat, který se připravuje: střediskem pravého náboženství v budoucnosti nebude ani Samaří, ani Jerusalema, nýbrž srdce každého zbožného a čistého člověka; on je Messiáš, a přišel hledat svému Otci ctitelů, kteří by se mu klaněli v duchu a v pravdě. A žena poslouchá, vyptává se, chápe, věří a jest okouzlena. Stává se z ní apoštol hořící horlivostí, a přiběhnuvši do města, vypravuje, co se jí přihodilo. Líčí to s takovou upřímností a s takovým úspěchem, že získá Ježíšovi všechny mysli a všechna srdce.

A Ježíš opět je tak šťastný nad dobrým skutkem, který v srdci hříšnice způsobil, že zapomíná i na jídlo. Apoštolové, kteří při návratu byli v údivu nad tím, že rozmlouval se Samaritánkou, nadarmo mu domlouvají, aby ukojil hlad: dává jim v odpověď, že se živí tím, že plní vůli svého Otce, a koná dílo, jež mu bylo uloženo. Pohlížeje na obilí, které kolem se vlní a dosud neposečeno stojí, praví: „Patřte na krajiny, žeť jsou

již bílé ke žni.“ A se zrakem pohrouženým daleko za viditelný obzor obhlédá tu žeň duší, které čekají a jimž brzy pošle své žence.

Apoštolové toho nepochopili; to mluvil a konal Ježíš pro nás.

II.

V této vznešené rozmluvě Spasitelově se Samaritánkou možno rozeznati jaksi tři období.

Na začátku jeví se žena ta klidnou ve svém bludu a hříchu a nechápe ničeho ze slov, předností a slibů, o nichž cizinec mluví. V době té jest její rozum dosud zaslepen, a rozprava s ní jest zdánlivě neprospěšná.

Brzy však cítíc, že prorok a muž Boží nahlíží do jejího hříšného svědomí, pozorujíc, že všecky záhyby jejího srdce jsou odhaleny, že prohlédl její minulý život a žádný z jejích skutků není mu tajným (*omnia, quaecumque feci*), povznáší se božskou předtuchou k víře, která osvěcuje, a zahanbením k lítosti, která očišťuje. Je to doba vnitřního sebepoznání.

Posléze, když vybavila se z duševních temnot a hříchů, nejen že učení Mistrovo přijímá, nýbrž zamiluje si je. Vroucí láska tísni její srdce, a hle, ona stává se apoštolkou. To jest doba obnovy a počátek nového života.

Probeřme nyní praktické a potěšitelné učení, které vyplývá z tohoto podivuhodného obrácení.

Samaritánek není na světě po řídku; možno říci, že jsou jich celé šiky. Tlačí se v zástupu kolem pramenů, které dává svět a které jsou tak staré jako svět sám; a tu po řadě snaží se k nim se přiblížiti v naději, že uhasí zžírající žízeň. Dychtí po štěstí a od něho očekávají všecky možné radovánky, které škýtá přirozenost. Tělesné rozkoše se jim neoškliví a jsou jim vítány, jen když nebudí pohoršení světa, v němž se pohybují. Přijímají je bez rozpakův a užívají jich bez výčitek svědomí. Zkrátka, hledí utišiti hladovící srdce tím, že hoví všem nízkým pudům v mezích společenskými zvyky dovolených, jelikož se jim až dotud nepodařilo z nich se vymaniti. Život jejich vleče se ve vyjetých kolejích pozemských, a voda, kterou z nich pijí, jest bahnitá a nečistá.

Tyto ženy, nemající více božské krásy způsobené milostí Boží, nevidí života a věci se životem souvisících ve světle víry. Lidský rozum s všelijakým hloubáním, bludy, pochybnostmi a lžemi jest jim pochodní, svítící na cestu. Líbí se jim každé učení, jen když jich nevyrušuje z lehkomyšlného a hříšného života. Z křesťanských pravd, které z nouze si podržují, a z rozumářských předsudků, které z marnivosti přijímají, utváří si podivnou směsici náboženskou, která je uspává ve spokojenou lhostejnost.

Nicméně nemají-li náboženství, mají aspoň náboženskou svědomitost; nemají-li nadpřirozeného života křesťanského, zachovávají aspoň náboženské zvyklosti, které je chrání před naprostou nevěrou nebo bezbožností. Ale to jest vše. Jinak málo se starají o to, zda klaní se pravému Bohu a jakým způsobem měly by se mu klaněti. Jen když mají náboženský náťer, který vyžaduje povrchní svět; na tom ostatním málo záleží. Zůstávají katoličkami ze zvyku, a bylo by jim to stejné, kdyby byly třeba protestantkami; jdou do katolického kostela, ale šly by též do protestantské modlitebny. A opravdu, do kostela chodí, poklekají před oltářem, modlí se před křížem, naslouchají slovu Božímu, stýkají se s duchovními osobami, ano uvazují se i ve skutky náboženské horlivosti a lásky, to jest — stýkají se s Ježíšem skoro na každém místě. Ježíš se jim pln lásky nabízí, ony však nepozorují kouzla jeho přítomnosti; nabízí jim štědře své milosti, ony však toho netuší a nepomyslí, prositi o ně. Ježíš zůstává od nich nepoznán! Jejich zatemnělý a zvrácený rozum není s to, aby pochopil život vyšší než příroda, představil si živý pramen svatých radostí, které podává tento svět, skutečný sice, ale neviditelný, v němž nekonečná Bytost stále jedná jako otec a jako přítel. Co se jim o tom povídá, jest jim nepřístupno; tajemství, svatým tak jasná, zdají se jim býti zahalena v neproniknutelnou tmu, ba zdají se jim pravděpodobnými a dráždí je ke smíchu. Schází jim chápavost, chápavost božských věcí. Mimo přírodu, věci smysly pochopitelné a lidské, nevidí nic jiného a viděti nechťí. Pouze životní příhody, rozkoše, radosti a štěstí, které provázejí člověka od

kolébky až ke hrobu, pouze ty je zajímají vážně. Vodu nebeskou, vodu věčně tryskající a hasící každou žízeň, zaměňují ve svých falešných představách za vodu pozemskou, která působí radosti druhu nižšího. Strhují na úroveň hmotných věcí všecko, i samo nebe. Žel Bohu, že nerozumnost, nesmyslnost a nepochopení tak dlouho mohou trvati! Ženy takové po celý život stýkají se s Ježíšem, a přece ho nevidí, vyjednávají s ním, a přece mu nerozumějí. Spasitel používá každé příznivé okolnosti, aby je na sebe upozornil, promlouvá k jejich srdcím, budí jim v duších touhu po lepších dobrech, než z jakých se radují. — Voda, kterou ty žádáš od světa, — promlouvá ke každé z nich, — neutiší tvé žízně; já však mám vodu živou, příjemnou a občerstvující. Si scires donum Dei! Kdybys znala dar Boží! Kdybys věděla, co ponechává pro ty, kteří ho milují a hledají; kdybys věděla, že sám sestupuje, aby vrchovatě naplnil žádosti těch, kteří trpí, protože ho zde na světě nemají; kdybys věděla, jak překypujícím citem naplňuje srdce, jakou jasností daří ducha a jakou útěchou plní celou bytost, ó, pak bys co nejrychleji upustila od pramenů nečistých; jak ochotně odvrátila bys se ode tvorů, kteří nemohou ti zjednat klidu, a vroucně bys zvolala: Pane, dej mi té vody živé, abych již více nežíznila, abych byla zbavena duševní prázdnoty, která mne šírá, a nepokoje, který mne nutká k bolestnému a neužitečnému pátrání po pravdě. — Ježíš však mluví nadarmo, nechápou ho. Samaritánka úplně pohřížená ve své osobní, omezené a všeho vznětu prosté názory, pojímá všechna slova Mistrova falešně: když mluví o nebi, myslí na zem, když povznáší ji vzhůru, prodlévá zde dole; nelze se porozuměti. Neboť první období rozhovoru zdá se planým.

Jak vyběřiti z této slepé uličky, jak uschopniti k pokání toto necitelné srdce, jak vrátiti hluchým uším schopnost slyšeti a vyhaslým očím možnost viděti? Představte si slepce, který přistoupil k rybníku Siloe a jehož zamčená víčka pomazal Ježíš blátem! Tenť jest obraz Samaritánky, jejíž oči neprohlédnou dříve, dokud nebudou umyty a zbaveny bláta, které je kryje.

Jakmile božský Mistr pozná, že přímou řečí jejího ducha se nedotkne, uhodí z nenadání na její svědomí a rozpoutá v něm blahodějnou bouři. Pronese jedinké slovo a duše se zděsí; ozářena světlem až do nejtajnějších záhybů, náhle postřehne tolik ohyzdných oblud, které až dosud v lásce chovala, že hanbou div se nezalkne. Ó, kéž by mohla zapuditi toto neblahé světlo, nebo aspoň oči odvrátiti, aby ničeho neviděly, a vrátiti se v dřívější sebeklam, jenž by odňal jejím proviněním tu ohyzdnost. Nebezpečné pokušení! Kdo by ho neznal, kdo by mu byl nepodlehl? Kdo by byl nepojal, byť jen na okamžik, nenávist proti té mstivé jasnosti, která loudí se k nám za čiré noci, aby vyrušila nás z klidného spánku a vytrhla nás z náruživosti, nepravostí a chyb, kterých bychom byli nikdy nepoznali v takové podobě? Marný odpor! Žalobná řeč Ježíšova probudila ve svědomí ozvěnu, a ta nedá nám pokoje, dokud budeme vzdorovati pravdě. Řeč ta praví: Ty's učinil toto a také ono. A duše musí odpověděti: Vím to, ty's hlas toho, jenž ví a zná všecko. A řeč Boží neustává neúnavně vytýkati vše, co jest nedokonalého a zasluhuje výtky, a duši nezbývá, leč vzmužiti se a bez výmluv a vytáček se přiznati: *Omnia, quaecumque feci* — vše, co jsem učinila! Toto přiznání vede k lítosti, a posléze k milostivému odpuštění. Ježíš pak v lidské podobě, v podobě kněze, dlí stále u tajuplného pramene, a když vyslechl přiznání a seznal lítost, udílí z té spasné vody, která, dříve než utiší palčivou žízeň srdce, umyje vnitřní skvrny a smyje bahno s očí slepových.

Jaký to zázrak! Očištěná duše cítí se lehkou, tiže, která ji tiskla dolů, mizí; sama od sebe vyšínuje se do světa nadpřirozeného, který jí otvírá nový rozhled. Chápe nekonečnost a zamiluje si Boha. Všude ho poznává a všude se mu vděčně a zaníceně klaní. Je to veliký prorok, pronesla žena ze Samaří; je to můj Spasitel, Král a Bůh, opětuje novověká Samaritánka. A jako uvěřila svaté řeči, která jí odhalila hříšný život, tak zase věří učitelské řeči, která jí odhaluje největší tajemství. Znovu pouští se s Mistrem do přerušného rozhovoru, naslouchá mu a jest blažena, poněvadž

neťape více ve tmách; před zrakem víry vše se jasní. Cítí, že vše, co Spasitel mluví, jest vhodné, nutné a krásné. Všemmu se podrobuje, vše věří, poznává a jest unesena! — — Blahoslavení čistí srdcem, neboť oni Boha viděti budou! A blaženost, kterou má, již jest naplněna, která ji unáší, nemůže u sebe podržeti, neboť srdce i duše jí překypují. Cítí neodolatelnou potřebu je rozšířiti a jinému sděliti; rozhlásí své štěstí, vzbudí závist těch, jimž se ho nedostalo, a ukazuje, kde k němu přišla: „To jest on,“ praví, „pojdte, vizte! Přesvědčte se, jak jest dobrý!“ Upřímností, zářivou radostí a ohnivou výmluvností přivádí k Ježíšovi jiné ženy, které v něho také uvěří; obracejí se a milují Ježíše, lépe a lépe mu slouží. Takto jedná Samaritánka opravdu obrácená. Je to podivuhodné polepšení se hříšnice, ženy, která na čas ukolébala se v blud a hřích. Takovým způsobem probouzí a povzbuzuje Ježíš duše, aby je přivedl ku pravdě a povinnosti.

Kněz, od Boha vyvolený nástroj milosti, aby pomohl duši nabýti víry a od hříchů ji očistiti, poněvadž překážely světlu, kněz, který bývá svědkem takové mravní přeměny, zakouší v srdci nevyličitelného uspokojení. Jako Ježíš, i on zapomíná na jídlo, zapomíná, že jest na zemi; světákům ponechává jejich marnost a pýchu; statky a rozkoše tohoto světa jím nehnou; živí se tím, že koná dílo Otce nebeského; každý jiný pokrm se mu oškliví, pouze tento mu chutná sladce. A čím hlouběji poklesla duše, kterou přivádí zpět, tím větší jest jeho radost. To je ten pravý pokrm kněze.

*

Ó Mistře, tvé pole jest nesmírné; tvá žeň dozrává a více než kdy jindy jest nedostatek ženců. Pošli dělníky, pošli jich hodně mnoho. Co počnou si bez nich miliony duší, které všude úpí pod pouty, jimiž tiskne je k zemi břemeno života? Klesnou jako přezrálé klasy, jichž nikdo nepožal, a pro tvé věčné sýpky budou ztraceny. Vidiš zajisté, že celý svět jest pokryt touto drahocennou úrodou, a těch, kteří ji sklízají, je tak málo. Pane, slituj se nad těmito dušemi, dle jména křesťanskými, jichž jest dnes mezi námi tolik, a které čekají

nějakého spasitele, aby se odtrhly od života pozemského, odřekly se svých malicherných myšlenek a vyvolily lepší stránku v lásce a službě tvé. Shlédni na ně milosrdně a popřej jim toho štěstí, aby tě brzy potkaly a poznaly! Doved' je ke studnici Jakubově, promluv k nim o daru Božím, a dej, aby ho brzy okusily!

Pane, nechť soucit tvůj rozšíří se také na ostatní duše nešťastné, rozptýlené po povrchu zemském, které daleko od tebe lkají v temnotách bludu a poutech hříchu, ujařmené ve jho ďábla, tvého nepřítele. Ty je znáš, ony však neznají tebe! Ty je miluješ, ony však tě nemilují! Tisíce volných cest k nim vede: očekávají tvé posly, ti však nepřicházejí! — — umírají tak, jak žily, bez naděje, která nebe otvírá, a bez lásky, která je dává.

Kněží, apoštolové, missionáři! Poslechněte a vyslyšte to volání! Jest všeobecné. Je to nářek veškerého stvoření, které nevědomky touží po tobě, Pane. Dej světu kněze, nadchnuté tvým duchem a oživené tvým životem, kteří by neměli jiného cíle, než tvou slávu, jiné ctižádostivosti, leč pracovati ve tvé službě, schopné každé oběti, šťastné, že mohou trpěti a mučednicky zemřít! Dej světu horlivé apoštoly, svatého života, plamenné výmluvnosti a mocných skutků. Dej mu Pavly, Františky z Assisi, Františky Xaverské — — a ti obnoví brzy tvář země. Tvá žen dozrává. Ó Mistře! pošli honem žence! — —

Hlava III.

Ženy, kterým Ježíš odpustil.

Cizoložnice.

Křehkost je tvé jméno, řekl veliký básník anglický, promlouvaje o družce mužově. Tento výrok je všude v dobré paměti. Dokud žena je neporušená a ctnostná, svět si ho rád připomíná, zapomene však na něj ihned, jakmile poklesla.

Žena, tolik ovládaná vlastním srdcem, tolik podléhající vášni milovati a milovánu býti, je vtělená slabost. Následkem toho její duch je nadmíru důvěřivý, a tak pomocníkem lži a poblouzení z lásky. Budou se jí věčně opakovati tytéž báchorky, protože jim vždy uvěří, budou se jí skládati věčně tytéž přísahy, protože vždy je přijme, budou se věčně házeti do propastí tytéž květiny, protože vždy pro ně do propasti půjde v domněnce, že si tam jde pro štěstí. Ponechána svým přirozeným silám, Eva — žena je příliš bezbrannou proti svůdci, který to ví a zneužívá těchto výhod k její zkáze. Avšak, jakmile upadla, jakmile davši víry krásným řečem, plným vylhaných citů, jme se vyhledávati domnělé štěstí v zanedbávání povinností a svých pravých zájmů, tu svět nemá ani shovívavosti s jejím poklesem, ani soucitu s jejím neštěstím; nejen že nepodá jí ruky, aby ji pozdvihl, naopak ještě zahrne ji nemilosrdným opovržením. Nikdo nevzpomene, že křehkost je její jméno, ale odmítá ji s ošklivostí. Nedostane se jí ani milosrdenství, ani soucitu! Je to

bylost zlehčená a zneuctěná na vždy. Není očistné vody dostatečně čisté, aby smyla a spláchla s čela jejího hanebné znamení hříchu.

Jak mnohem přísnější a zároveň mírnější jest Ježíš, náš Bůh a Spasitel!

Chce-li uchrániti její nevinnost před porušením, ukládá jí požadavky skoro přehnané. Před pádem jí ničeho nedovolí a ničeho neodpustí. Neustále ji upozorňuje na nebezpečí ukrytá pod vábnými podobami a falešnými škraboškami; obdařuje ji podivuhodnou ostrážitostí před nepřítelem. Jestliže někdy, spoléhajíc na svou ctnost, a snad i nevědomky, s úmysly zřejmě poctivými blíží se nebezpečí, hned při prvním kroku ke zlému ukáže jí Ježíš rozhněvanou tvář a zahrnuje ji výčitkami, které ji hluboce rozruší. Tak asi se třese mladá dívka, ještě nevinná, když zabývá se potají četbou nějaké pochybné nebo podezřelé knihy. Tak asi se hrozí, jako před propastí, když pustí se do rozmluvy, pro niž musila by se před matkou rdít. Ano, takovou prozíravost a takový strach má duše hříchem dosud nedotčená! To je ta přísnost Ježíšova před pádem. Dobrý Mistr vyčítá, hrozí a trestá i pro nejmenší přestupek. Avšak jestliže nepodařilo se mu milovanou duši přidržeti k plnění povinnosti, jestliže tato přes milosti, jimiž ji zahrnoval, zbloudí a klesne, tu zajisté prohřešila se těžce proti jeho svatosti a spravedlnosti, která nemůže před sebou snést nic nečistého a nic nepořádného; nicméně rázem připomíná na svou původní přísnost, odkládá zasloužený trest a řídí se novým citem, tím dojemnějším, protože božským, totiž milosrdenstvím, jelikož připomíná si, že jméno té, která hřešila, je křehkost. Duše zraněná, — pravda, vlastní vinou — ale také úsilím nepřítele a zlých vášní, jimž obtížno je vítězně čeliti, neodpuď Ježíš, pokud jenom jiskra naděje zbývá na její záchranu, a tak dlouho o ni pečuje, dokud smrt nevtiskne životu našemu svoji pečeť. Láskyplný lékař přistupuje, prohlíží bolestné její rány a opatrně je zkoumá, vlévá do nich olej a víno svého božského soucitu, a vyčerpává všechny hojivé a spasné prostředky, jimiž jako Bůh vládne.

Chtěl by někdo odsuzovati tuto nesmírnou dobrotu Ježíšovu? Zdála by se snad jeho shovívavost a milosrdnost přílišnou? Ať si ho kárají mudrci, kteří zapomínajíce na pravé podmínky zápasu o dobro řídí se velikašsky pouze chladným a zpupným rozumem; to je jejich věc; avšak hříšník, člověk potácející se ve hříších a výčitkách svědomí, vždy rád uvítá svého Spasitele v takovéto podobě. Jinak bychom musili zoufati nad svou duší. A tu dlužno znova opakovati, že jestli nám Ježíš odpouští tak snadno, není to proto, aby v nás zmenšil nenávist ke zlému, tím méně, aby nás k jeho páchání pobídl, nikterak. Podává nám pouze prostředky, abychom bez ustání povstávali, ježto následkem slabostí neustále klesáme; a činí to s nepochopitelnou jemností a laskavostí, jelikož ví, jak snadno se po spáchaném hříchu kloníme k malomyslnosti, strachu a zoufalosti.

Ano, Ježíš rozdává odpuštění plným rukama a bez únavy. Dává je všem hříšníkům bez výjimky. Není zločinu, kterého by neodpustil. Ani těm nejhanebnějším a nejzastaralejším neodpírá své milosti. I nejhříšnější žena může se k němu přiblížiti. Jen když ukáže upřímnou lítost a vroucí touhu život polepšiti, pak může býti jista, že půjde od něho očištěna a ozbrojena proti příštím pokušením. Zkrátka, Ježíš pozdvihuje ty, po kterých lidé, když je k zemi srazili, šlapou; kde lidé nacházejí již jen důvod k odsouzení, tam Ježíš nachází ještě příčinu k žehnání. Toho podivuhodný důkaz nacházíme v nové události, která se stala ve chrámu v Jerusalemě, když Ježíš byl veřejně a slavnostně vyzván, aby soudil ženu dopadenou v cizoložství. Snad nikdy nezjevila se milosrdenství plná povaha Dobrého Mistra v krásnějším světle. Uvedeme nejprve prostou a přec tak hlubokou zprávu z evangelia, pak vyhledáme skrytý její smysl, a konečně vyvodíme z ní vyplývající učení, plné útěchy.

I.

Za onoho času přišel Ježíš do chrámu časně z rána a posadil se, aby vyučoval lid, který v tu dobu

již čteně se shromáždil, když tu přihnuli se sem zákoníci a fariseové, ženouce před sebou strachy se třesoucí a hanbou se červenající ženu. Postaví ji před Ježíšem a řkou jemu: „Mistře, tato žena jest nyní v cizoložství dopadena. A v zákoně nám Mojžíš přikázal takové kamenovati. Protož ty co pravíš?“

Nastražili mu léčku a hledali záminku obžalovati ho, jak dodává evangelium. Ježíš jim neodpovídá, sklání se a píše prstem v písku. Když však na něho doléhají otázkami, vzpřímí se a dí: „Kdo z vás bez hříchu jest, vrz na ni první kamenem!“

Žalobci, počínaje od nejstarších, jeden po druhém se vytrácejí.

Když osamotněl se ženou, která před ním stála, pohlédne na ni a praví: „Ženo, kde jsou ti, kteříž na tebe žalovali? Žádný-liž tě neodsoudil?“ Kterážto řekla: „Žádný, Pane.“ I řekl Ježíš: „Aniž já tebe odsoudím. Jdi, a již více nehřeš.“

Tedy ještě jednou to opakujeme: Ježíš je ustanoven před lidem za soudce nad ženou provinilou. Postavení je následovné: zločin usvědčený, ohavný a odsuzovaný; hlavní osoby města Jerusalema, totiž kněží a učenci, kteří žádají rozsudek smrti dle zákona Mojžíšova; pohoršený lid, schopný každého násilí a hořečně čekající na konečný výsledek této zkoušky! A Ježíš zahanbí podivuhodně zlobu žalobců, donutí je, aby jeden po druhém se vytrousili, získá hříšnici, odpustí jí a pošle ji pryč s napomenutím k lepšímu životu, a konečně, což je nejdůležitější, pronese rozsudek, kterému se obdivuje a který chválí nejen svědomí lidu židovského, nýbrž i svědomí celého pokolení lidského!

II.

To je celá událost, jak ji hrubými črtami nastínilo evangelium, bez jakéhokoliv vysvětlení nebo dodatku. Abychom dobře pochopili její rozsah a vystihli učení z ní vyplývající, je důležité, abychom vypátrali její tajné pohnutky a pronikli do srdcí těch, kteří ji vyvolali.

Ježíš četl ve svědomí fariseů i ve svědomí hříšnice, proto nesoudí jako lidé a dle zevnějšku, nýbrž dle pravdy, jako Bůh, který zná i nejskrytější city a zkoumá i nejtemnější záhyby duše. Žalobci, osoby to vážné a vlivné, požívali všeobecné úcty a byli příkladem náboženských ctností. Ale to vše bylo jenom na venek a vypočteno na oklamání lidu. Vnitřní stav jejich odporoval jejich veřejnému chování. Ježíš je často odhalil, bičoval jejich pokrytectví a říkal o nich, že jsou podobní „hrobům zbíleným, zevnitř krásní, vnitř plni vši nečistoty“. Proto také pojali proti Ježíšovi neusmířitelnou zášť, ten však byl pod ochranou lidu, který planul k němu obdivem a láskou. Hledali především prostředek, aby mu uškodili na cti.

Za této okolnosti jeví se jejich snaha zvláště v celé své černé a pokrytecké ošklivosti! Předstírají k zákonu Mojžíšovu horlivost, které nemají. Pohoršení jejich nad zločinem, který pronásledují s takou krutostí, je jenom líčené; mluví o trestu, který však na prvním místě by zasluhovali sami. Zákon Mojžíšův, určený Duchem svatým, byl spravedlivý; podobný hřích zasluhuje všeobecného zavržení, a trest smrti není příliš veliký. Ale byli právě ti mužové oprávněni se pohoršovati, souditi a trestati? Zákon Mojžíšův byl jim pouhou záminkou; nenávisť k Ježíšovi, to byla ta pravá pohnutka k jejich zakročení a základ jejich citů. Příležitost, kterou tak dlouho hledají, aby mu již udělali konec, se jim naskýtá; uchopí se jí chvatně. Tato hříšnice je jim nástrojem; jí použijí, aby Spasitele chytily do léčky a možno-li ho zničily.

Tím, že žádali na něm, aby se vyjádřil, doléhali otázkami, nutili, aby rozhodl, zda se má zákon Mojžíšův zachovávat či nic, tím vháněli ho do nebezpečné volby: každá přímá odpověď mu uškodí. Projevili-li méně přísnosti než Mojžíš, bude ihned vyhlášen za rouhače v očích lidu, horlivě a vášnivě lpícího na národních podáních, jeho oblíba zmizí, a bude vydán na milost a nemilost svým nepřátelům. Dá-li za pravdu zákonu a dovolí zástupu kamenovati tuto hříšnici, udají ho hned jako buřiče Římanům, kteří v zemi vládnou a jejichž zákony nedovolují trestu smrti na

cizoložství; jeho svoboda a život jsou ohroženy. Jak vidno, nic není úskočnějšího a spolu obratnějšího nežli tato léčka! Nyní tedy známe muže, proti nimž Ježíš musí se brániti. Teď se pokusme pohlédnouti na stav svědomí obžalované, kterou Ježíš chce jim vyrvati z rukou.

Nešťastnice tato dopustila se hříchu neomluvitelného, pošlapala povinnosti nejsvětější, ztratila čest svou i svých; o tom není pochyby. Nicméně její poklesk, třeba že byl sebe těžší, nevyhladí jejích dřívějších činův. Kdo ví, zda až do tohoto pádu nežila jen ctností a povinností? Kdo ví, zda i při svém poklesku dlouho a vážně nevzdorovala pokušení a nepodlehla vášni leč ve chvílkovém zapomenutí, a tak dopustila se zlého, když duše její byla jaksi mrtvá? Zásluha za tuto ctnost a za marný zápas proti zlu měla by odpadnouti? Snad před oněmi muži, kteří tohoto poklesku zneužili pro své zájmy; nikoliv u Ježíše; poněvadž mu nic neunikne, proto účtuje se vším, a váží i hřích na spravedlivých vážkách.

Ostatně trest následoval poklesku takorůzka v patách; a to trest dvojitý: od lidí a od Boha.

Byla dopadena při hanebnosti, ztýrána, urážena, vlečena ulicemi Jerusalema, postavena před židovskou radu, která zahrnula ji krutými a výhružnými řečmi, a konečně přivedena středem velikého zástupu do chrámu Hospodinova a představena proroku Božímu; je tu veřejně vystavena jako hříšnice, a ubohá, zahrnutá hanbou, s očima suchýma, k zemi upřenýma, ve strašlivém rozechvění očekává zasloužený rozsudek; toť trest o mnoho horší smrti! Smrt by jejích muk již nezvětšila, naopak, byla by vysvobozením z nich.

Avšak postupme ještě dále a pronikněme s Ježíšem do svědomí vinnice. Pokusme se seznati temné myšlenky a smutné pocity, které se jí zmocnily od okamžiku, kdy byla jata. Není pochyby, že je na ní vina, a ta jeví se jí v celé hrozně ošklivosti a pohrom plných následcích; v hojném zlořečení lidí cítí i zlořečení Boží; přítomnost jest jí nesnesitelná a budoucnost naplňuje ji strachem; kde naléztí útočiště? Zůstane-li na živu, vidí, jak ji pronásledují lidé svým

opovržením; zemře-li, vidí Boha jakožto neúprosného soudce. Její zoufalost a výčitky svědomí nemají sobě rovného; sama nad sebou se hrozí, její srdce nenávidí a zavrhuje ze všech sil spáchaný hřích. Kdyby se směla odvážit, povznesla by hlasu svého za odpuštění k Bohu i k lidem; leč lidé ji nevyslyší, Bůh pak, bude snad milosrdnější? — neodvažuje se toho doufat. A přece dobrota a milosrdnost Boží jsou jí jediným útočištěm.

Zatím co je vlečena do chrámu před muže Božího, vzrůstá snad v ní trochu naděje; ví dozajista, jak dobrý jest Ježíš ku kajícím hříšníkům; snad slituje se nad ní, pochopí její bolest a pozná její lítost! To jsou úkony vnitřní lítosti, které neujdou jejímu soudci.

Konečně stanou všichni před neklamným rozhodčím: pokrytečtí a nenávistní muži, a žena stížená hříchem a výčitkami svědomí. Ježíš je přijme mlčky, neodpovídá ničeho těmto mužům, neříká ničeho této ženě. — Významné mlčení! Ježíš je spravedlivý a svatý, a jeho smýšlení o hříchu tak odporujícím nejposvátnějším a nejnutnějším zákonům je nesporné. Ani lid, ani fariseové, ani obžalovaná nemohou toho nevědět. Zdaliž právě nekáže nejčistší a nejkrásnější mravouku? On však nepronese svého úsudku v této věci, neprojeví své nevole. Nesestoupil s nebe proto, aby ukazoval rozhořčení, nýbrž slitování a milosrdenství. Nepřišel trestat a kárat hříšníkům, nýbrž laskavostí a odpuštěním přivádět je k životu lepšímu. Ježíš mlčí. Jeho mlčení odsuzuje ten hřích, neboť nepřináší ani slovíčka na omluvu, a bolestně padá na srdce této nešťastnice; avšak zároveň naznačuje jeho mlčení, že nesouhlasí s odsouzením. Obviněná to chápe, a naděje vzrůstá jí v srdci. Žalobci toho nechápou, myslí, že Ježíš je v úzkých, a proto naň dorážejí. Ke své němé řeči připojuje Ježíš tajuplné písmo. Všecky oči sledují jeho prst a snaží se přečísti písmena napsaná do písku. Dosud zaslepení fariseové zdvojují své otázky. A tu Ježíš se vzpřímí, pohlédne na ně a pronáší slova, která jim odhalují jeho smýšlení: „Kdo z vás bez hříchu jest; vrz na ni první kamenem!“ — „Kdo z vás nepodléhá témuž zákonu a nezaslu-

huje podobného trestu, ať vrhne se na tuto ženu!“ — a skloniv se, pokračuje v psaní. Tentokráte ten písek světlem se ozařuje a jeden každý žalobce vidí v něm vepsánu ošklivou historii svého života. Oni jediní a Ježíš to chápou. Vidouce pak tato zrádná znaménka před zraky lidu, pociťují, jak hanba proniká jim útroby, a spěšně jeden po druhém bez hluku se vytrácejí. Tak donutí je Ježíš, aby zanechali své oběti. — Ano, zdá se, jakoby k nim promlouval: Zločin je zločin, a zákon, který jej trestá, je spravedlivý a úctyhodný; ale jakým právem, vy hříšníci, vy bídní zločinci, pronásledujete na jiném, čeho sami se dopouštíte? Je to čestné, je to spravedlivé, kamenovati tuto ženu pro hřích, který sami sobě tak lehce promijíte? Ne ne, pouze nevinnosti, pouze svatosti, pouze Bohu samému přísluší souditi a trestati hřích. — A všichni s ním ve svědomí souhlasí.

Když poslední ze žalobcův odešel, Ježíš, který až dosud stále psal, stále byl skloněn a stále k zemi pohlížel, se vzpřímí a rozhlédne se kolem. Lid tu stojí stále, úzkostlivě očekáváje konec události; žena hříšná je tu také, a její postava je shroucena v pokorné a úpěnlivé prosbě.

Není pochyby, že během tohoto výjevu dojemného milost Boží v ní vykonala velikou práci. Ponuré myšlenky ponenáhlu jí mizí z duše, v níž rodí se vždy a vždy živější vděčnost k božskému soudci, který nesdílí hněvu jejích nepřátel. Povznáší se k čistému pokání, pojímá vroucí touhu smazati a napravití svou chybu. Kdo ví, jaká tichá a důvěrná modlitba stoupala z jejího srdce k nebi, aby odzbrojila věčnou spravedlnost!

Tu pohled Ježíšův padne na ni; pohled svatosti na duši zločinnou, pohled soucitu na duši zraněnou a zmučenou, pohled milosrdenství na duši ubohou! Jaká to nevýslovná směs výčitky a dobrotivosti, jaké nevyličitelné povzbuzení, aby všemu věřila a vše očekávala od toho, jenž nechce smrti hříšnickovy, nýbrž aby se obrátil a živ byl. Poněvadž vnikl do duše této nešťastné ženy, nezbytně tam dokonal dílo kajícího — Ano, Pane, já zasluhuji úplného zavržení a všech

trestův, ale já se odevzdávám tobě; od tebe očekávám spásu, smiluj se nade mnou, zachraň mne. To byla němá odpověď hříšných očí na pohled Boží, jak svatý Augustin to výslovně naznačil: „Aspiciens mulierem — Pohlížeje na ženu.“

A Ježíš dokonává své dílo několika slovy, která tuto duši povznášejí, očisťují a ctnostnému životu navracují: „Ženo, kde jsou tvoji žalobci? Kde jsou ti mužové, kteří se zákonem Mojžíšovým v ruce mluvili o tvém ukamenování? Ani jeden tě neodsoudil?“ — „Ani jeden, Pane. Díky tobě, ani jeden! Díky tvé dobrotě! Ty jsi mne obhájl, ty jsi mne vytrhl z jejich rukou!“ — Jaký to výraz vděčnosti a lásky! Doufá a důvěruje, a Ježíš ji nesklame: „Aniž já tebe odsoudím. Jdi a již více nehřeš!“

Následuje rozsudek osvobozující místo rozsudku odsuzujícího; slovo života místo slova smrti.

III.

Která žena bude nyní zoufati nad svým odpuštěním? Která hříšná žena bude se pokládati za nehodnu milosrdenství Ježíšova? Která žena padlá bude mysliti, že je zavržena a opuštěna od Boha?

Zoufati nad hříchem nikdy nebylo dovoleno, nyní však bylo by to hříchem proti božské dobrotě. Zoufalost Kainova jest pochopitelná; velebnost Jehovy naháněla mu strachu; avšak Jidáš, svědek všech milosrdných skutků svého Mistra, tolikerých prominutí hříchův udělených hříšníkům, je neomluvitelný.

Ó ženo! Buď si vinnou sebe více, ty víš, že nyní nemáš příčiny k zoufalství, neboť rozsudky Boží nad hříchem nepodobají se nijak veřejnému mínění a lidské spravedlnosti. Muži soudí dle svých vášní, osobních zájmův a dle pouhých nauk. Jsou následkem toho příliš přísní, nespravedliví a pokrytečtí. Odsuzují bez ohledu, vtiskují nezničitelné známky hanby — a v tom jest jejich přísnost. Odsuzují, nic nehledíce na ctnostný život před hříchem, nedbajíce namáhavých bojů proti hříchu a nepočítajíce s lítostí, která po hříchu násle-

duje; v tom jest jejich nespravedlnost. Odsuzují, aniž by ku vlastní spáse ohlédli se po sobě samých, nahlédli do svého svědomí, plného provinění, což by je mělo zahanbiti a ke shovívavosti nakloniti; — a to jest jejich pokrytectví. Takto Bůh nesoudí. Poněvadž jest svatý, hrozí se hříchu, a týž nutí ho k hrozně přísnému trestu. Poněvadž jest spravedlivý, uvažuje všechny okolnosti, které hřích provázely a zmírňují vinu. Konečně, protože jest dobrý, vidí též ve hříchu neštěstí, pramen útrap a pokoření pro bytosti, které jsou vlastně povolány ku štěstí a svatosti; proto má slitování, proto chce je očistiti, vysušiti ten zlořečený pramen, a tak je potěšiti a jim odpustiti. Neúprosná přísnost nesmí nikdy vzbuditi v tobě pochybnost o milosrdné dobrotivosti Boží; odsuzují-li tě zde dole, není to ještě důkazem, že jsi odsouzena také nahoře. Nepřičítej tedy Bohu nedostatkův a myšlenek podobných lidským. Bůh nepouští nikdy se zřetele naši křehkost; naše čistá lítost ho vždy odzbrojuje. Sténá-li duše tvá pod tíhou hrubého provinění, budiž ti tato naděje útěchou, nechť tě sílí a nedopustí, abys někdy pochybovala o odpuštění.

Jako tato žena cizoložná, podobně množství hříšníkův a hříšnic bývá jako násilím přiváděno k Ježíši. Neštěstí, utrpení, zklamání, lidská nespravedlnost, opuštěnost, vnitřní beznadějnost, nemoc — kdo by to vypočetl? Tisíce nepřátel zastavují a zmocňují se naší duše uprostřed jejích hříšných radovánek, a přes její odpor táhnou ji k nohám božského soudce; ona ho zná stěží díle jména: nicméně přichází, jelikož trpí a naděje se úlevy, přistupuje přesvědčena, že tíha, která ji tísní, je tíha vášní a hříchů; přichází bez pokory, bez upřímnosti, bez lítosti a bez úmyslu, život polepšiti. Taková hříšnice u nohou Ježíšových není hodna odpuštění, on nemůže jí dosud udělití milosti, neboť pohnutky jejího příchodu nejsou ani dosti čisté, ani dosti nadpřirozené; neodpuzuje jí (odpudil snad ženu cizoložnou?), nicméně odkládá odpuštění na pozdější dobu. Ať to ví, že Ježíš má jen jedno přání: očistiti ji, potěšiti a zachrániti; avšak ať také nezapomene, že nežli pronese osvobozující výrok, očekává, aby vnitřní

přeměnou nastalo plné světlo v jejím zatemnělém svědomí, živá bolest v zatvrzelém srdci a vroucí touha po nápravě v ochablé vůli. Pak teprve bude moci Ježíš udělit jí všeobecné rozhřešení.

Nestačí tedy, přijít ke Spasiteli pod nátlakem utrpení, aby dostalo se jí radosti, býti osvobozenou a přeměněnou. Dokud člověk nemá žádoucích podmínek, dotud jest milost zastavena, ba i přítomnost Ježíšova zdá se nesnesitelnou; člověk jest pokoušen pochybami a zoufalstvím. Vizte, jak přijímá ženu cizoložnou. Ze začátku si jí ani nevšimne, ničeho jí neřekne, ba ani na ni nepohlédne. Toto ledové a přísné přijetí, s jakým vítá hříšnou duši nutností přivedenou, jest projevem přízně a shovívavosti. Duše je nad tím zaražena, přemítá o tom, pátrá po příčinách a znenáhla uvědomuje si četné hříchy, ukryté v záhybech jejího svědomí. Pojme k nim živou ošklivost a na konec se povznese až ku pravému pokání.

Toto mlčení může trvati dosti dlouho; v té době jest duše jako opuštěná, vidí se ostrčenou od světa lidského, který jest jevištěm jejího hříchu, a od světa božského, do něhož dosud nemůže proniknouti: jest plna úzkosti; její bolest jest ohromná a zdá se nevyléčitelnou.

Když však zkouška dosáhne vrcholu, a když duše již již klesá v úzkostlivém a zoufalém očekávání, tu najednou Ježíš ukáže milosrdný obličej a pohled plný laskavosti; božské světlo rozlije se v srdci a svědomí; modlitba, až dotud chabá, zvroucní; odpuštění již není nemožné: duše žádá o ně úpěnlivě, s pokorou plnou lásky, přiznávajíc bez výmluv své poklesky, a činí šlechetná a pevná předsevzetí do budoucna. To jest okamžik, na který Ježíš čeká, aby pronesl toužebně žádaný výrok, výrok osvobozující, výrok plného a dokonalého odpuštění. Pronáší jej do nitra svědomí, a svědomí se ulehčí. Břemeno, které je tísnilo, zmizí, noc, která se nad ním prostírala, změní se v jasný den: není tam již ani hříchu, ani poskvrny; pronesené slovo odstranilo a umylo všecko. Duch cítí se osvobozeným a nepotřebuje se zabývati temnou minulostí; před ním otevírá se mnohoslibná budou-

cnost. Srdce s opovržením odvrhuje od sebe věci, které je sváděly, rozněcuje se láskou k neporušené kráse a věčné ctnosti. Je to obnova, okřátí a omládnutí duše. Život není více vyprahlou pustinou, nýbrž mění se v rozkošné údolí. Nyní může pracovati, síti, a země bude úrodnou; trní a hloží nebude již vyrůstati pod její rukou, nýbrž bohatá žeň. Ať duše očištěná a usmířená přikročí ku práci v kteroukoliv dobu, žeň poroste a dozraje; i na práci toho posledního dělníka může spočívatí Boží požehnání; vše závisí od víry a horlivosti.

Hlava IV.

Ženy, kterým Ježíš odpustil.

M a g d a l e n a.

Nic není tak krásného jako nevinnost! Nic nevyrovná se podívané, kterou poskytuje duše, jež od okamžiku, kdy očištěna vyšla z vody křtu svatého, svatě žila a nikdy se těžce neprohřešivši, vrací se do lůna Božího s bohatou korunou zásluh.

Tak asi vychází slunce v jasů zářícího jitra, stoupá po čistém nebi, které ozařuje, a zapadá velebně v purpurové mráčky západu. Žádné jiné přirovnání nevystihne lépe naši představu. Zdaž duše lidská není sluncem ve světě mravním, a život člověka, kterému — abych užil starého způsobu řeči — dostalo se křesťanského osvětlení a toto si uchránil před mraky a změnami jakéhokoliv druhu, nepodobá-li se pak krásnému dni?

A jestliže tuto podívanou poskytuje světu žena, v níž milost Boží velikolepě doplnila dílo přírody, pak rozhodně není nic krásnějšího na světě.

Taková žena, nanejvýše okouzlující a povznášející, vábí srdce muže ctnostného, a smí-li se tak říci, i srdce Boha, a ani Bůh, ani muž se jejímu vlivu nebrání. Patřte na neposkvrněnou Pannu, tento dokonalý vzor každé ženy, uchráněný zlého a oplývající vším dobrým! Zdaž se nám nejeví jako bytost svrchovaně dokonalá, jako pravé arcidílo? Zdaž k této hvězdě jediné neobrací se všechny rozumné a milující bytosti?

Věřící na zemi i obyvatelé nebes pohlížejíce na ni, obdivují se jí a v jednohlasém vznětu zbožného nadšení volají: „Tota pulchra es, Maria! — Ó, Maria, ó ženo, celá jsi krásná!“ Člověk i Bůh stejně ji pozdravují jako matku! Býti synem Mariiným, toť svrchovaná čest!

A jestliže nevinnost nejen zůstává neporušena, nýbrž vlivem milosti Boží neustále vzrůstá, pak jeví se jako nadpřirozený div, jehož pouze málo lidem se dostane. Život z valné části nepodobá se slunečnímu dni, nýbrž spíše dni pochmurnému a ošklivému, v němž střídá se bouře s bouří. V bouři té slabá loď, vezoucí božské dary víry, počestnosti a svatosti, neustále je zmítána příbojem vášni, zaháněna na skrytá skaliska, o něž často se ztroskotá a zmizí v propast i se svými poklady; a jícen hříchu je jako jícen moře: stěží vrací své oběti.

Nicméně moc Boží může jejich vrácení vynutiti. Je to pak zázrak ještě větší než byl ten první, zvláště když je vykonán ve prospěch těch výjimečných duší, o nichž se říkává, že neznají polovičatosti ani ve hříchu ani v polepšení se. Přemoženy mocným pokušením klesnou daleko hlouběji, než tisíce jiných; ale třeba že pád jejich byl sebe horší, zmocní-li se jich milost Boží, uschopní je k tak hrdinskému úsilí, že nejen se vyrvou ze špatnosti a hříchu, nýbrž vyšinou se na tak vysoký stupeň svatosti, že často duše méně hříšné, nebo docela nevinné ho nedosáhnou. Proto také nářek Davidův, srdcervoucí volání Augustinovo, nebo tiché slzy Magdaleniny ještě dnes, po tolika staletích, nás dojímají a někdy i našimi útroby otřesou. Obdivujeme a milujeme tyto hříšníky, tyto provinilce, a také jim závidíme; poznali naše nejhorší bědy, a přece vyšvihli se tak vysoko!

Bůh sám ukázal zvláštní lásku k nim. Magdalena — což není nikomu tajemstvím — zaujala vynikající místo v srdci božského Mistra. Ježíš miloval Marii, svou Matku, láskou, již není rovno, avšak nedával to na jevo, neboť aspoň evangelistové o tom ničeho nezaznamenali. Naproti tomu neskrýval svých citů k obrácené hříšnici. Při mnohých pamětihodných příležitostech vytryskly mu z duše, a svatí spisovatelé

zaznamenávají tyto dojemné projevy se zbožnou horlivostí a svědomitou věrností. To právě byl prostředek, kterým získával si nejjistěji veliké hříšníky a hlavně veliké hříšnice všech dob v tom okamžiku, kdy rozhodná milost Boží je navštívila v jejich nespořádaném životě. Jaké to poučení pro nás a jaká naděje! Ježíš, čistota sama, vyhledal v bahně bytost, se kterou zacházel s největší laskavostí; z duše zohavené učinil duši důstojnou svého zvláštního přátelství. Hříšnice, jakmile přiblížila se k Ježíšovi, náhle zmizela i se vši svou nečistotou, a učinila místo Magdaleně svaté a vděčností planoucí. Láska světská ji zahubila, láska božská ji spasila.

I.

„Milovala mnoho, řekl Ježíš o Magdaleně. Tento výrok Spasitelův vysvětluje opět povstání hříšnice. Nenalezli bychom v něm také důvod k jejím truchlivým pokleskům? Zde možno připomenouti si proslulé místo ze svatého Augustina: Dvě lásky stavěly dvě města; láska k Bohu, vedoucí až k opovrhování sebou samým, stavěla město nebeské, a láska k sobě, vedoucí až k opovrhování Bohem, stavěla město pozemské. Jako tolik jiných žen, i Magdalena stala se obětí špatně vedeného a nesprávně nadchnutého srdce. Dříve než vešla do města dobra, pobyla v městě zla.

Není pochyby, že ze všech našich mohutností je srdce tou nejušlechtilejší a nejmocnější, a že námi úplně vládne. Je všemocným pánem našich duší a životův, a skutky, které z něho neberou svého vzniku, nepočítají se ani k nejlepším, ani k největším. Bez něho i mohutnosti rozumové byly by zkázonosné nebo neplodné: zlořečená věda, která nepřihlíží k lásce. Naše mravní hodnota především vychází ze srdce. Z toho vyplývá, že žena může mít větší cenu nežli muž, jelikož dostalo se jí srdce čistějšího, citlivějšího a šlechetnějšího. Leč toho ať nezapomene, že její citová přednost je pramenem stálého nebezpečí, a její sláva snadno může se změnit v hanbu. Prostřednictvím srdce vznese se až k výšinám, ale může klesnouti také do hlubin. Vše

závisí od toho, jakým směrem je cit řízen, a z jakosti lásky soudíme na jakost života.

Láska ve svém původu je jakási tajná vzpružina, vždy napjatá v duši a nadaná silou promítnouti duši na venek ku všemu, co jí slibuje vyplniti hlubokou prázdnotu, která ji souží; jestliť duše stvořená a rozumová. Řekneme-li stvořená, rozumíme tím nedokonalá, a řekneme-li rozumová, míníme tím vědomá sama sebe. Jestliže tedy duše podlehne popudu a výzvě lásky, přenes se tím na venek, a láska stane se jí hybnou silou k zimničnému a horlivému pátrání a vášnivou touhou po předmětu, v němž doufá najíti svou dokonalost a štěstí; tato touha je živější a hybná síla úsilnější u ženy, jelikož duše její je slabší, citlivost probudilejší a obrazivost důvěřivější. Snadno pochopíme, že za takových okolností jest její láska vznětlivější, ale také snáze podléhá omylu. Tato jediná vysvětlivka staví chyby a utrpení ženy do zcela jiného světla.

Srdce, do něhož Bůh vtiskl své místo, touží po dokonalém, po božském, ze všech sil dychtí ukojiti zžíravý hlad, spojit se s Bytostí nekonečnou, která jedině může mu dáti klid. Avšak Bůh bydlí v neviditelném, a člověk ho postřehuje zde na zemi jenom jako skrze mlhy víry. Bůh je dalek a zjevuje se člověku až teprve po dlouhé pouti po příkrých cestách povinnosti a ctnosti. Teprve po smrti, po svatém životě dostane se nám Boha. Za to však žijí zde na světě zároveň s námi bytosti, živoucí obrazy svého Tvůrce, oživené odlesky svrchované krásy, a ty nás okouzlují a vábí. A právě zde spočívá to nebezpečí, že srdce by mohlo zblouditi k nim, pouhý odlesk pokládati za ryzí paprsek, smyslnou rozkoš za opravdové štěstí, slabou napodobeninu božství za božství samo; tomuto nebezpečí nedovedla se Magdalena vyhnouti. „Jako orlové lítati budou a neumdlí. — Ut aquilae volabunt et non deficient.“ V tomto výroku církve označeny jsou duším lidským jejich cíle a povinnosti: vznést se do výše a více nesestoupiti. Běda, že jako orlové, tak i ony často pozbývají odvahy; buď ne-

mohou snést záře světla, nebo pozбудou naděje, že ho dosáhnou. Pohlédněte na mladého orla, jak vyšinul se z ovzduší mateřského; smělým letem vznáší se do prostoru a snaží se dosáhnouti až k slunci, aby ohřál se v ohnisku tepla a vykoupal se v prameni světla. Ale čím výše se k nebi vznáší, tím více se mu zdá, že těleso nebeské se oddaluje; je to vzlet bez konce a bez možnosti konečného výsledku. Ztrácí odvahu; rozepne umdlená křídla, zastaví se a pohlíží na zemi. Tam dole v údolí se cosi leskne v paprscích shůry dopadajících; pták je oslepen; na okamžik se rozmýšlí, pak náhle přitiskne k tělu křídla a vrhá se střemhlav na tuto svůdnou kořist. Hrůza! Předmět, po němž zatoužil, je had, který vrhne se na ptáka, uchvátí ho, ovine, postříká svojí nečistou slinou a ve smrtelném objetí zardousí.

Toť asi vyličení života Marie Magdaleny a jejího pádu. Obyčejný a všední život pro Magdalenu nebyl, byl pro ni méně než pro kohokoliv jiného. Její povaha je tak hluboká a bohatá, že dříve než ji strhne do výstředností hříchu, ponese ji k vyšším končinám. Není každý jako ona, aby zastavil se na půl cestě. Ráznost a schopnost, když nám nepomohou dostoupiti toho nejvyššího, vymstí se nám tím, že nás svrhne do propasti. To zakusila Magdalena. Není pochyby, že co zajímá duši velikou, nedávno vyšedší z rukou Stvořitelových, jako: krásno, dobro, pravda, ctnost a božství, bylo též jí svrchovaným vzorem. I ona na začátku svého života chtěla dosíci vrcholu lidského snažení, ku kterémuž byla zrozena, plna naděje chtěla se vyšinouti v neviditelné, aby tam pátrala po oné skutečnosti, kterou v myšlenkách si představujeme a kterou srdce vycífuje jakožto svrchovaný cíl. Vyhledati krásno, aby naň patřila, dobro, aby je milovala, život vším oplývající a neměnitelný, aby se z něho těšila, a dokonalou blaženost, aby v ní spočinula, to bylo dojista první snahou této zvláště nadané bytosti. Její povolání ji vyzývalo hledati Boha — totiž štěstí — (pod kterýmžto lákavým jménem Bůh se skrývá) po světlých a srázných stezkách, na něž odvážně se pustila. Po nich ubírala se horlivě nějaký čas; dokud

její mládí bylo důvěřivé a nevinné, na křídlech lásky stoupala k Bohu, o němž tolikráte slýchala v posvátných zpěvech, že je sláva, chvála, život a spása Israele. Stoupala, až kdysi cítíc tíži té hrubé hmoty, kterou každá duše s sebou vleče, znepokojena a unavena se zastaví a pohlédne k zemi; v tom okamžiku zrak její jest oslepen a srdce zabuší novou nadějí. Je to pokušení, aby sestoupila dolů.

— „Vysokých končin nebe dosáhnouti nemohu, toliko květnatých údolí země. Blaženost ve své božské podstatě je nepřístupna, ale nabízí se mi v pozemské skutečnosti, protož půjdu k ní touto lehkou cestou.“

— A Magdalena uchopí se božských drobtů, které lesknou se dole; krása tvorů ji svádí, jejich sladkost vkrádá se jí v duši, potřebuje jenom ruku natáhnouti a již drží rozkošné ovoce, které jí podávají. Utišujíc hlas svého svědomí a rozumu, důvěřujíc pouze svým omámeným smyslům, schází s cesty, po níž ji až dosud vedla milost, a s bouřlivostí její povaze vrozenou vrhá se v náruč všemu lidskému, všemu pozemskému v domněnce, že jde k pokoji a ku štěstí. Oddává se mu celým srdcem, ale doznává sklamání, neboť ve smyslné rozkoši nalezla jen krátké a hříšné štěstí chvilkové.

Magdalena klesla! Avšak jakmile jednou upadla do hříchu, nepravost ji pohlcuje, nečistý plaz ji ovijí jako onoho orlíčka. Snad ve svém bolestném překvapení, ve své hanbě vykřikne, brání se, leč marné úsilí! Není již svobodnou, je zajatkyní vítězné vášně, jako otrokyně poslouchá jejích rozmarů, prudkých záchvatů, a poddávajíc se jim okouší veškeré nepravosti, nečistoty a zneuctění; z tohoto strašného objetí nevyjde leč úplně zbědována a poskvrněna. Bude padati do propasti, z hříchu do hříchu. Magdalena klesne až na dno neřestí — a bude in civitate peccatrix, hříšnice, známá celému městu, žena, od níž každý počestný člověk se odvrátí s opovržením a útrpností.

Pokušení, pád a zneuctění, to jsou ty tři stupně, jimiž prošla do třiceti let. Zlo nabylo v ní vrchu, a evangelium chtějíc nám názorně naznačiti, jakou mravní

cenu měla, nežli se setkala se Spasitelem, praví: „Magdalena, z níž sedm ďáblů vyšlo“; sedm démonů vládlo Magdalenou, její myšlenky řídili a její život spravovali; úpěla pod jejich vládou, a byla úplně v jejich moci: sedm démonů — tím mají se naznačiti všecky myšlenky, žádosti, náklonnosti a vášně, které současně mohou býti v duši vydané v moc ducha zkázy. Nikdy snad nepředstoupí před tvář milosrdenství Božího tvor bídnější!

Leckdy se stává, že v oné části zahrady, která vyhrazena je pro smetl, vyroste a zazelená se z jara květina, která jednoho rána rozvine se v bílý, vonný květ. Takovému zjevu se obdivujeme. V srdci zneuctěné hříšnice působením milosti Boží a lítosti zazelená se a vypučí lilie krásy ještě podivuhodnější a vůně ještě příjemnější.

II.

Není řídkým zjevem, že žena, propadnuvší zlu, pozbývá mravního sebevědomí a náboženského citu; anděl dobra v ní naprosto zmizí, ubit smyslností. Jestliže však narodila se s duší velikou, srdcem ušlechtilým, pak může i po trpkém poblouzení probrati se ze svého opojení, poznati samu sebe a působením milosti státi se přístupnou myšlenkám a věcem vyšším. Procitá a probírá se z duševní omámenosti, a to je prvá milost, která ji ve hříchu očekává. Nadejde okamžik, kdy sladkost rozkoše je vyčerpána, ze dna číše přichází na rty usedlina, jsou to kvasnice, a kvasnice jsou vždy hořké. Ochablost, která následuje hříšnou radost, jest vždy bolestná! Jestliže štěstí zažehlo se jako blesk, jako blesk mizí ve chmurné noci. Jeť takový nepoměr mezi tím, co nám tvorové podávají, a mezi tím, co od nich požadujeme! Co jsou radovánky tohoto světa, byť i ty nejsladší, nejlépe připravené? Sotva kapkou vody na rty, vyprahlé palčivou žízni.

Magdalena poznala a zkusila, že světská rozkoš nedovede ukojiti duši velikou, pocítila úzkost z té hluboké, obrovské prázdnoty, která se před ní víc a více otevírala, čím hlouběji klesala do hříchu; jak často spatřila, kterak rozkošný ostrov, v jehož nitru

zářil obraz blaženosti a k němuž hnala svoji bárku, pohroužil se do vln právě v okamžiku, kdy se srdcem pohnutím a nadějí tlukoucím snažila se k němu přistáti.

Nešťastná Magdaleno! Jako tolik jiných žen, i ty jsi se sklámala v důvěře ke tvorům! Bůh ti schází, a ty trpíš.

A aby uchvátila toto nic, aby v náruč zachytila prchavý stín, zahodila se a zneuctila před Bohem, před sebou samou a před lidmi. Pro stín opovrhla světlem, znesvětila lásku. A nyní trpce jí to vyčítá rozum, svědomí a milost Boží. Hanbou a opovržením v ústraní se třese, chvěje se pod ostrými výtkami svědomí. Je to trest a muka, která skončí až v přítomnosti Spasitelově, až výčitky svědomí a hořké city promění se v očistné slzy. Ten rozdíl pochopila ze slov, jimiž začal Mistr své veřejné vyučování: „Blahoslavení čistého srdce, neboť Boha viděti budou“, totiž proto, že vládnouti budou vším dobrým.

Magdalena neviděla Boha, nedosáhla všeho dobra, nenalezla pokoje a spokojenosti, jak to častokráte doufávala; protože nedovedla si uchovati srdce čisté, potkalo ji pouze zlé a bolest.

Byla si vědoma svého bídného stavu, když pověst o jméně a skutcích Ježíše Galilejského donesla se k ní. To, co vypravuje se o učení, zázracích a milosrdné dobrotivosti tohoto proroka, hluboce ji dojalo. Tento muž Boží neodháněl hříšníkům, ale jedl s nimi; nezlořečil hříšným ženám, jakou byla ona, ale říkal o nich, že jsou blíže království nebeskému než ti, jejichž spravedlnost a ctnosti byly veřejně známy. Jaké nové naděje do budoucnosti otvíraly se její smutné a neklidné duši! Snad tušila již odpuštění, spásu, pozdvižení, — zkrátka, konec svých poklesků, opovržení a útrap. Tajná naděje, že v některém pohledu, v některém slově Spasitelově nalezne balsám, který zahojí ohyzdné rány její duše, pudila ji neodolatelně k němu. Stará pouta se sama od sebe trhají, a co ještě včera bylo drahé jejímu srdci, rozplývá se v niveč. Nic světáckého už ji nepoutá. Pouze jediná myšlenka ji zdržuje: jak odvážit se před muže tak čistého a svatého? Dlouho

ještě musí bojovati proti námitkám své duše; ale vítězství je tím skvělejší, čím bolestnější byl zápas. Jakmile zví o příchodu Ježíšově do sousedství a že jest přítomen u farisea, jakmile si připomene, že pouze několik kroků ji dělí od odpuštění, spásy a zázraku, tu všecken odpor náhle ustane. Hříšnice, přemožena milostí, rozhodne se k hrdinnému skuktu: zdvihne se a spěšně zamíří k domu, v němž Ježíš přijal pohostinství. Jde a nese nádobu alabastrovou s nejvonnější mastí, a v nádrech srdce, které pukne pod tíhou výčitek a lítosti, jakož i veliké a sladké naděje. Ubírá se pokryta zločiny, asi jakoby labuť vystoupila z ošklivého bahniska a šla se ponořit do očištné vody hlubokého a průzračného pramene. Jde a vejde do vnitř, nedbajíc úžasu a reptání, které svým příchodem vyvolala. Zpozoruje a pozná toho, jehož hledá; víra jí praví, že jakmile se dotkne Syna-člověka, ihned nabude ztracené krásy duše a v srdci znovu se jí zanítí plamen čisté a svaté lásky. Ještě jeden krok, a hle! již klečí na zemi u nohou Boha-člověka! Mlčí: každé slovo umírá jí na rtech, avšak její lítost, vřelé touhy a naděje její projevují se úkony, které mají větší cenu než zpověď nejzkroušenější a prosba nejdojemnější. Ty božské nohy, k nimž sklání kající obličeje, potřísnily se na cestě blátem a unavily se dlouhou cestou. Ó, nejsou-liž úchvatným obrazem její utrmáčené duše po špatných cestách života? Prach, špinící nohy Ježíšovy, mizí; hle, Magdalena umývá je slzami a osušuje hedvábem svých vlasů. Hned pak je pokrývá hříšnice polibky a natírá drahocenným olejem: má zbožné přání, horkými rty svými je ohřátí, vonnou mastí je občerstviti a napustiti líbeznou vůní; láska jest vynalézavá!

Ježíš chápe tuto němou prosbu a dává Magdaleně po vůli. Mlčí také, obdivuje ji a připravuje pro ni milost, očekávanou a žádanou od srdce tak výmluvného. Není-liž úpěnlivá prosba hříšnice zřejma? Tvé nohy byly poskvrněné, přival mých slz je umyl; byly studené, vroucnost mých rtů je ohřála; byly umdlené, vonná mast z mé nádoby je oživila. Ó, Pane, nemáš i ty pro mne vody, která by oživila mé srdce ve zlém

zledovatělé, milost, která by uzdravila moje hříchy nakažené svědomí? — Může mít podivné chování Magdalenino jiný význam? — Ó Magdaleno, hříšnice, uklidni se! Zázrak, o nějž s takovou ponížeností a s takovou důvěrou prosíš, jest již vykonán. Ježíš tě o tom hnedle zřejmě přesvědčí. Tvoje slzy svezly se s nohou Ježíšových na tvou duši a očistily ji, tvé polibky jsou jenom slabým odznakem přátelství, kterým plane Syn Boží k tvé duši, znovuzrozené v kráse. Ježíš nám tu vysvětluje vznešeným způsobem zázrak kající lásky.

Po dlouhém mlčení ujímá se opravdu slova, aby odpověděl na špatné myšlenky svého hostitele: „Šimone, mám tobě něco pověditi. — A on řekl: Mistře, pověz. — Dva dlužníky měl jeden věřitel: jeden byl dlužen pět set peněz, a druhý padesát. Když neměli, odkud by zaplatili, odpustil oběma. Který ho tedy více miluje? — Odpověděv Šimon řekl: Mám za to, že ten, kterému více odpustil. — A on řekl jemu: Právě jsi rozsoudil.“ — Potom na příkladě Magdaleny dokazuje, že byla šlechetnější a pozornější k němu, nežli on sám. — Ty mne miluješ, Šimone, neboť zveš mne ke stolu, ale tato žena miluje mne více nežli ty. Umyl jsi mé nohy? Ona smáčela je slzami. Dal jsi mi přátelský polibek? Ona nepřestává líbatí noh mých. Napustil jsi olejem moji hlavu? Ona maže nohy mé mastí. Jestliže tedy dříve, než dosáhla odpuštění, projevuje takovou lásku, jestliže srdce její u přítomnosti Boha, kterého urazila, takto se koří, může Bůh dát se překonati od ní velkomyslností? „Protož pravím tobě: Odpouštějí se jí hříchové mnozí, neboť milovala mnoho.“ — A obrátiv se k hříšnici, slavnostně jí odpouští a dodává: „Víra tvá tebe spasenu učinila; jdiž v pokoji!“ — A Magdalena, až dosud na zemi ležící, povstává. Když padla k nohám Ježíšovým, byla jen „žena“, cizinka a hříšnice u Ježíše; nyní, kdy povstává, jest již „Marie“! Marie, neboli žena očištěná, žena na vždy utvrzená v lásce ku kráse nestvořené; Marie, to jest nejdůvěrnější přítelkyně Ježíšova zde na zemi, žena připoutaná k svému Spasiteli a v jeho šlepějích stále výš a výše stoupající.

III.

Magdalena vidí na Ježíši božský paprsek; v Ježíši poznává Syna Božího, pramen všeho dobra; Ježíš bude jí od této chvíle životem, k němu bude pláti svatou láskou. Třicet let milovala, avšak aby klesla do propasti; od nynějška bude milovati, aby stoupala, stoupala stále, stoupala výš a výše. Excelsior! — vzhůru! — to bude jí heslem!

U postupu této očištěné duše se zastavíme.

Evangelium na jedné ze svých proslulých stránek nám líčí Marii, jak sedí u nohou Ježíšových a naslouchá jeho slovům, nijak nedbajíc pečlivosti své sestry Marty. — Marie sedí u nohou Ježíšových! — Podivuhodný to obraz klidu a bezpečnosti, které vešly do její duše po tolika zmatcích a bouřích. Po velikomyslném odpuštění, jehož se jí dostalo, se u ní vyjasnilo. Nebojí se již, je kryta před výčitkami svědomí, před přísnou spravedlností božskou, před návratem zlých vášní a opovržením lidí. Upomínka na hříšný život pozbyla z valné části své hořkosti, neboť nyní neodloučí se již od milosrdné laskavosti Spasitelovy. A zapláče-li ještě, jsou její slzy sladké. Ó šťastný pokoji! šťastná důvěro, spoléhající s jistotou na milosrdnost Boha, který vše odpouští! Jaká to spokojenost! Apoštolové, jimž dostalo se toho vyznamenání, patřiti na slávu Ježíšovu, byli šťastni a prohlásili za dobré udělati si stánky na posvátné hoře Proměnění. Avšak vyrovnalo se štěstí jejich štěstí Magdaleny, když seděla u nohou Mistrových? Tam pozbývá všelikých starostí pozemských, světa viditelného pro ni není, tvorové nemají u ní ceny; její srdce jest uzavřeno všelikým radovánkám, zájmům a starostem světským. Tvorové ji nevábí, neokouzlují ani nezajímají; nemyslí ani nechápe nic jiného. Ani když se o samého Ježíše jedná, nedbá o jeho věci pozemské, pouze božská stránka ji láká. Ať si jest Syn člověka špatně pohoštěn, jen když Syn Boží bude více milován. — Marie naslouchá Ježíšovi. — Neřekl snad ten vřele milovaný Spasitel: „Ne samým chlebem živ je člověk, ale každým slovem, kteréž vychází z úst Božích“? Marie sedíc ochutnává tento

pokrm nebeský, dychtí po něm, nikdy se jím nenasytí. Ježíš mluví a Marie poslouchá; sledujíc ho vchází do světa jiného, odlišného, do světa pravého, naplněného věcmi vyššími, do světa ctnosti a nekonečné lásky. V duši šíří se jí zvláštní světlo a v srdce stoupá sladké a dobrodějné teplo. Poslouchá a zasvěcuje se životu vyššímu, tuší svrchované dobro, štěstí — nebe.

Šest dní před svým utrpením byl ještě Ježíš u stolu u Šimona; Marta posluhovala a Marie byla přítomna. Zármutek tísnil všechny spolustolovníky. Neboť Ježíš znovu a jasně předpověděl svoji blízkou smrt! Pojednou přistoupí ke Spasiteli Marie Magdalena s nádobou alabastrovou v ruce, rozlomí ji a rozestře vonnou mast, tentokráte ne na nohy, nýbrž na hlavu božského Mistra. Apoštolové se horší, avšak Ježíš zastane se své přítelkyně, předpovídá, že tento čin bude oslavován po celém světě, a dodává: „Nechtež ji, aby ke dni pochování mého učinila to.“ Magdalena rozhodně to činí pod dojmem myšlenky, že její Mistr zemře; rozbije svou nádobu, aby tentokráte olejem napustila Ježíše naposledy.

Avšak tento dojemný projev oddanosti nejvěrnější přítelkyně Spasitelovy obsahuje také hluboké tajemství. Marie nevylévá již vonný olej na nohy Boha-člověka, nýbrž na hlavu a vlasy jeho. Zmatek a zahanbení ji opustily a místo nich je plna důvěrné smělosti. Tato božská hlava, tak krásná a tak sladká, bude v několika dnech vydána na pospas hroznému zármutku! Co rmutných myšlenek se na ni snese! Bude vydána opuštěnosti, úzkosti, téměř zoufalství; zkrátka, jakési smrti, ještě krutější a bolestnější než je ta druhá. Zdá se, jakoby Marie, mažíc tuto posvátnou hlavu, takto promlouvala ke Spasiteli: „Pane, v budoucím zármutku rozpomeň se na lásku tvé služebnice. Mé srdce při pohledu na tvé utrpení pukne; nechť láska, soucit a něha, které z něho vytrysknou, jsou balsámem na utišení tvých do krajnosti dohnaných myšlenek. Nechť láska usmířené hříšnice osladí tobě zradu, zapření, rouhání, bičování a hrůzy smrti. Ó Ježíši, ó můj Mistře,

kéž vůně, která vydechne z mého zlomeného srdce, vstoupí až do tvé duše a občerstvuje ji v tom hrozném utrpení, o němž nám s tak bolestnou vytrvalostí vyprávíš.“

A tuto povinnost něžné vděčnosti také vykonala. V okamžiku, kdy dovršilo se tajemství nepravosti, stála blízko krvavého oltáře, na němž chvěla se a vzdychala božská oběť v nejhroznějších mukách. Kdo by byl tehdy mohl zadržeti Marii Magdalenu, když její miláček stoupal na Kalvarii? Následuje ho krok za krokem, a neopustí ho ani v životě, ani ve smrti, ani ve vzkříšení. Víte, jak zbožná mysl již po věky nám ji ráda představuje? Na kolenou, bolestí zhroucenou a objímající patu kříže se svatou vášnivostí! V této škole naučí se znáti cenu oběti a nutnost pokání; nikdy nezapomeneme na toto poučení. Od tohoto okamžiku podává se v oběť spravedlnosti věčné spolu s božským Ukřižovaným, od něhož nedá se odloučiti ani v lásce, ani v utrpení. Její přítomnost, úzkost, něžné pohledy, slzy a vroucí modlitba nezůstanou tajny umírajícímu Ježíši; a zdá se, jakoby touto sdílností byla zmírněna a oslabena jeho muka. K tomuto se ještě vrátíme.

Časně ráno v den zmrtvýchvstání pospíchá Magdalena první ke hrobu; tak netrpělivě touží znovu spatřiti neživou tvář toho, na něhož stále myslí. A když apoštolové, které sem zavolala a kteří poznávše, že svaté tělo zmizelo, odešli, samojediná zůstane před otevřeným a prázdným hrobem. Rozpláče se bolestně: odnesli jí Pána, a ona veví, kde by ho našla. Nařiká, a bolest její je tak hluboká, že Ježíš, který již více netrpí, nemůže toho viděti. Pošle k ní dva anděly, aby ji připravili na zázrak, jehož dosud netuší, a potom ukáže se jí v podobě zahradníka, aby tak uchránil její slabost a ušetřil ji mocného pohnutí z náhlého setkání a poznání. „Proč pláčeš? Koho hledáš?“ — promlouvá k ní klidně. — „Pane,“ odpovídá, „vzal-lis ty jej, pověz mi, kdes ho položil, a já jej vezmu.“ Chce svého Mistra stůj co stůj. Tak dlouho bude lkáti, dokud

jeho těla nenajde. Ještě jednou chce pohlédnouti na tu posvátnou hlavu, na ty posvátné nohy, které mastí natírala, chce míti ty ctihodné pozůstatky, aby u nich strávila všechn svůj život. Láska jest silnější nežli smrt.

A tu Ježíš zavolá ji jménem, s oním známým přízvukem, který ji rozechvěje: „Marie“. Poznává ten hlas, a rázem vrhá se k nohám Ježíšovým volajíc: „Rabboni! Můj Mistře!“

Jaké to setkání, jaká to výměna citů mezi oběma srdci, láskou a utrpením raněnými! Jaký to nevyličitelný projev, pouze ve dvou obapolně pronesených slovech na tomto místě a po tolika bolestných událostech: „Marie! — Mistře!“ V okamžiku, kdy Marie všecka zmatena vrhá se mu k nohám, aby je líbala, Ježíš ji zadrží a pronáší k ní přísně: „Noli me tangere! Ne-dotýkej se mne, neb jsem ještě nevstoupil k Otci svému!“ Nač ta výhrada? K čemu ta překážka svatým citům duše, již podal tolik viditelných známek své lásky? Ježíš zjevuje se Marii, aby ji potěšil, ne aby jí dal nebe. Pouze v nebi dovoluje svým vyvolenkám, nevěstám, aby se ho dotýkaly. Pokud jsme na zemi, můžeme ho dosáhnouti jenom skrze obláčky víry. Ježíš připomíná Magdaleně skutečnost, smutnou skutečnost vyhnanství, připomíná jí, že duše oblečena jest v křehké tělo, které podlehne účinkům smrti.

A aby zahladil bolestný dojem, který způsobil své věrné přítelkyni, volí ji za hlasatelku svého zmrtvýchvstání apoštolům. „Jdi k bratrům mým, a pověz jim: Vstupuji k Otci svému a k Otci vašemu, k Bohu svému a Bohu vašemu.“ Magdalena plna radosti pospíchá vyhledat učedníky a dí jim: „Viděla jsem Pána, a toto mi pověděl.“

*

Dvacet let uplynulo od tohoto vznešeného rozhovoru. Na pustém místě v Provinci¹⁾ zdvihá se příkrá skála; jeskyně vytesaná do skály slouží za obydlí ženě, o níž pověst vypravuje, že časem úplně byla pohřžena

¹⁾ Provence, kraj v jižní Francii.

v slzách a bolesti, a časem že vznášela se nad zemí, nesena od andělů. Tato žena je Marie Magdalena! Žije sama. Ten, jehož v slzách hledá, jest Ježíš, který jí odpustil. Stále dosud prodlévá u nohou jeho, plačíc a opakujíc slova Davidova: „Obmyj mne ještě, Pane, obmyj mne!“ — Ten, jehož u vytržení hledá, je vzkříšený Ježíš, jehož hlas zní jí dosud v uších. Je to Marie, a láska ji dosud unáší; povznáší se k tomuto božskému Mistru, napřahujíc k němu rámě, aby ho uchvátila.

Šťastný živote! živote božský! V nevysychajících slzách znovu nachází panenství duše a srdce; ve vznešené modlitbě nachází nevyrovnatelnou svatost. Víc a více se odlučuje od světa, aby úžeji a úžeji spojovala se s Bohem.

Na pokrajích velikých a starých lesů vidáme často studánky, k nimž vede množství různých pěšinek. Voda jejich bývá vždy zkalená a odporná; okolní zvířata se sem scházívali napojit a vykoupat se. S odporem se od ní odvracíváme. Pokročíme-li však dále do lesa, a nedbajíce cest pronikneme do houštin, najdeme snad náhodou za hradbou popínavých rostlin a hložin osamělou skálu, z níž prýští křišťálová voda, probleskující v paprscích slunce okolním loubím. Zvířata pozemská nepřicházejí k tomuto místu, pouze ptáci nebeští usazují se na sousedních ratolestech a jemně ukájejí žízeň. Za velikého vedra, po únavné cestě jest milo se posaditi u podobného pramene.

Byla doba, kdy duše Magdalenina byla otevřenou studánkou s vodou zkalenou a nečistou.

Kéž její příklad nás odstraší. Ó bděmež nad drahocenným pramenem svých náklonností a citů. Střezme žárlivě svého srdce, a vypuzujme z něho ty, kteří přicházejí ukojit svou žízeň nízkou, špatnou, pozemskou, a kteří nemohou do něho vejít, aniž by nezkalili a neznečistili jeho vody.

Dostavil se však také čas, kdy srdce Magdalenino bylo jako zapečetěná studnice, o níž mluví Písmo, a nic nekalilo jejích jasných a průzračných vod, pouze ptáci nebeští směli se přiblížiti a z ní se těšiti. Myslím

zde Ježíše, nebeského milence, a duše s ním shora přicházející, totiž bytosti, které nežijí více na zemi, nežízní leč žízní čistou, žízní božskou.

Srdce čisté uchováme si dotud, dokud nedovolíme nikomu leč Bohu a bytostem posvěceným z něho čerpati plným douškem. Pouze Bůh a jeho andělé mohou se ho dotknouti, aniž by porušili jeho čistotu a krásu. Ba, co dím, svou blízkostí je ještě očistí a zušlechtí. Ó jak dobré jest, přiblížiti se pak k takovému prameni a z něho se napojiti!

Hlava V.

Ženy, které Ježíš pochválil.

Na prvý pohled se zdá, že není snadno dostati pochvalu od soudce tak dokonalého a svatého, jako Ježíš. V jeho přítomnosti vše se trátí, ctnost bledne, ba ani andělové nezdají se dosti čistými; jak tedy můžeme si troufati před něho my, kteří jsme prach a popel a podléháme tolika zlým náruživostem? Co dobrého je v naší nicotnosti, třeba že nebyla ani hříchem pokažena? Jak možno naléztí pochvalu v jeho božských ústech pro takové duše a životy, jako jsou naše, které pravidelně bývají plny všednosti a hříchu?

Na to odpovím, že je to možné, jakmile náš milovaný Spasitel laskavě na nás upře svůj milosrdný a povzbuzující pohled. Nedbaje naší ohyzdnosti, tak odporné, z lásky k nám sestoupil s nebe. Miluje nás, a tento cit vzniká v něm ne pouze z útrpnosti k bídnému stavu, v němž se nacházíme, nýbrž také z pravého obdivu k našim pokusům, které za jeho pomoci podnikáme, abychom osvobodili se ode zla a nastoupili cestu dobra.

A v pravdě, on neoceňuje tak jako my, a nechválí vše, co svět vynáší. Některé ctnosti, které lidé zde na zemi velebí, nedocházejí milosti v jeho očích; nemají u něho ceny, protože bývají jenom lidské a poskvrněné pýchou a osobním prospěchářstvím. On, moudrost nestvořená, ubíral se světem, aniž by jediným pohledem anebo jediným slovem poctil prosla-

vené mudrce v Římě a v Athenách. A co se týče učenců v Israeli, těch kněží pro horlivost lidem obdivovaných, těch fariseův úzkostlivě pobožných, pro ty, jak víme, měl jenom kletby, kterými je stíhal a které na ně svolával.

A přece tento přísný rozhodčí tak lehce dává se odzbrojiti! Stačí jenom tak málo, aby změnil způsob řeči! Hnutí srdce k dobrému, snaha po pravdě nebo spravedlnosti, projev víry, výkřik důvěry, znamení lítosti, jediná slza, slůvko, ba pouhé nic, avšak jen když vychází z nejčistšího a nejlepššího nitra našeho, dostačí za odpověď na jeho nabízenou laskavost; a hle, Ježíš se nám dojat vzdává, zapomíná zlého, jen aby pochválil zlatou zář, která proniká z našich temnot. Je to shovívavost, důstojná toho, jenž za provinění by si kladl udusiti knot ještě kouřící nebo dolomiti třtinu nalomenou.

Publikáni, pohané, lidé neznající víry ni ctností národa vyvoleného, jako na příklad Zacheus v Jerichu, římský setník v Kafarnaum — tento pokorným projevem víry: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou: ale toliko rci slovem, a uzdraven bude služebník můj“, — a onen dobrovolným rozhodnutím, dáti polovici jmění chudým a jestliže bližního ošidil, nahraditi mu čtyrnásobně — to jsou lidé, kteří dovedou na Ježíši vylouditi výkřik obdivu, tak že ohromen a unesen pronáší k jednomu: „I on jest syn Abraha-mův“, a k druhému: „Nenalezl jsem tak veliké víry v Israeli“.

Neméně hluboké pohnutí projevuje, když nachází podobné city v duši ženy, kterou buď přání nějaké nebo pouhá náhoda k němu přivádí. Když ho pozorujeme, jak podporuje její snahy, skutky a řeči, tu bychom řekli, že při pohledu na něho otvírá se svět neviditelných divů. Ano, duše ženy, která dle úsudku a ocenění lidí je třeba nejposlednější, ba duše pohanky — jak hned poznáme — má zázračnou schopnost zanítiti se vlivem milosti Boží. Tento zjev je tak krásný, že zdá se, jakoby Ježíš ničeho neviděl z jejích minulých běd, jakoby viděl pouze záblesk krásy, svou přítomností na ni vržený. Hanba a špína ztrácejí se

v tomto jasu! Jako jeden okamžik rovná se staletím, praví kardinál de Bérulle, tak jediná vteřina stačí k vykoupení života špatného, k zušlechtění života opovrženého. Ó jak dobrý je Bůh! Najde-li jen špetku zlata v naší hliněné schránce lidské, jest upokojen.

I.

Než, přistupme k věci a načrtněme v hlavních rysech podobu tří žen, jimž dostalo se od Ježíše zasloužené pochvaly. Jedna z nich je chudá a nepatrná vdova, která přináší svůj dar do chrámu; druhá je matka, přišlá z cizí země vyžádati si, aby dcera její zbavena byla ďábla; třetí konečně je ubohá nemocná, která potají dotkne se obruby roucha Ježíšova v naději, že bude uzdravena od bolestné a odporné nemoci, kterou stížena je řadu let.

Jejich vystoupení udá se za tak krásných a dojemných okolností, že Ježíš je za to jaksi veřejně oslaví.

Pocta prokázaná těmto ženám přináší s sebou zároveň první poučení, o němž dlužno pozorně uvažovati. Objevují se před námi bez všelikých předností zevnějších, které dle světských názorů zvyšují ctnost a někdy dokonce zaujímají její místo. Zásluha přibírá — a na to dejme pozor — zvláštní rys od jistých vynikajících vlastností, které nicméně nemají nic společného s mravní hodnotou člověka. Která pak bohatá žena nemůže si dovoliti toho přepychu a odíti se umělkovanou a lehoučkou ctností? Je tolik podniků ke konání skutků křesťanské lásky a milosrdenství, v nichž peníze hrají první úlohu! Jestliže zaujímá vynikající postavení ve společnosti, tu zář, která ji obklopuje, zveličuje i nejnepatrnější skutky její a dodává jim ceny; rovněž i její krása — má-li ji totiž — dodává půvabu všemu, čeho se dotkne, co promluví neb učiní. Mužové jsou zaslepeni od ní, nerozeznávají pozlátka od zlata, nešetří chvalozpěvův a obchodují s falešným penízem. Snadno pochopíme nebezpečství, jemuž se vydává taková vůdčí hlava, žena, která zaujímá příliš přední postavení světské. Oklamána úsudkem světa, oslněna vážností a pokornou oddaností,

úctou a obdivem, jimiž je zahrnována se všech stran, propadá snadno sebeklamu, jakoby Bůh zvláště ji mezi ostatními vyvolil, a bude posuzovati své skutky dle jiného měřítka, než obyčejného. Tento bludný náhled chtěl Ježíš rozptýliti, a proto vybíral ženy z nejnepříznivějšího prostředí společenského, a svou spravedlivou chválou vytkl jejich pravou povahu a chování. Nedbá žádných vnějších předností, a co na nich dobrý Mistr obdivuje a chválí, jest jediné ctnost, prostá a holá ctnost, upřímný cit, svatý čin, tak jak tryská z duše, dotčené milostí Boží. To ostatní je mu lhostejné; nezapomeňme na to nikdy.

Ba, co více, Ježíš s jakousi zálibou odhaluje zásluhy chudých a malých lidí, jichž nikdo zde na světě spravedlivě neocení. Lidé, které obyčejným zrakem pozorujeme tam dole na posledních stupních, kde říká se jim sprostý lid, ti se ve světě namáhají nadarmo, neboť ať podnikají cokoli, na všem lpí nízkost společenského postavení a opovržení, v němž žijí, a jejich skutky, byť měly sebe větší cenu u Boha, u lidí docházejí jenom prostředního ocenění. Ctnosti malých lidí nejsou lidem ctnostmi žádnými nebo skoro žádnými. Řekli bychom, že Ježíšovým úmyslem bylo, vystoupiti proti chybnému oceňování, jehož svědomí lidské tak často se dopouští! Ano, pravdou je, že čím více duše lidská následkem hmotných podmínek svého bytí je zatlačována do nižšího prostředí myšlenkového a citového, tím podivuhodnější podívanou skýtá v zápasu o odstranění překážek a povznesení se k dobru, ke krásnu a k Bohu! Ba, co dím? Právě v prostých, nevědomých, chudých, nešťastných a opovržených milost Ježíše Krista (jak celé dějiny křesťanství dosvědčují) zvláště mocně budí divy ctnosti, hrdinství a svatosti, které rozum ohromují. V jejich srdci zažehá se božský oheň snáze a způsobuje plamen vroucnější než pravidelně v odbojném srdci těch, kteří až příliš pěstují lidskou moudrost anebo vesele užívají statkův a rozkoší světských. Proto také tito prvnější jsou oblíbenými přáteli a nejlepšími pomocníky božského Mistra! Nezanedbá žádné příležitosti, aby jim to se zřejmou spravedlností neprojevil.

Patřte naň ve chrámu v Jerusalemě prostřed učedníkův a velikého počtu posluchačů; židé přicházejí a odcházejí, přinášejíce zbožné dárky. Rovněž žena jakási, již stará, a dle obleku a chování vdova, náležející nejnižší třídě lidu, přistoupí, protlačí se zástupem, který si jí nevšímá, vhodí dva haléře do posvátné pokladnice, a tak, jak byla přišla, bez hluku odchází. Kdyby tu nebyl býval Ježíš a to nepozoroval, tato žena i čin její bývaly by zůstaly navždy neznámy a nepovšimnuty. Bídna žena a její almužna! Je to něco, nad čím by se lidé trochu pozastavili? Avšak Mistr viděl hlubokou víru této ženy israelské, která ujímá si toho nejpotřebnějšího, aby mohla přinést dar do chrámu Páně; uvažoval o její hrdinné pokoře, s jakou snesla opovržlivé pohledy boháčův a snad i kněží samých; dojmu, který na něho učinila, nezatají a řekne své mínění veřejně, třeba že tím ohromí a urazí ty židy, kteří velikou štědrost ukázali. „Tato chudá vdova,“ dokládá apoštolům, „více uvrhla než všichni.“ Hle, na jakých vážkách věčná spravedlnost váží naše skutky! Co zdá se lidem velikým, je maličké před Bohem, a co maličkým je světu, je veliké v nebi. Ježíš cení skutky dle srdce. Pod zevnějškem hledá cit, a ten jedině u něho platí.

Přesuňme se nyní v duchu na sever do Galileje. Ježíš opustil vlast a přešel na území Tyru a Sidonu, jakoby zapomněl, co tolikráte opakoval, že nepřišel, leč aby zachránil ztracené ovce z domu israelského. Jde před zarmoucenou matkou, ženou pohanskou, která také opouští spěšně vlast, aby přiběhla k tomu, o němž slyšela a od něhož očekává zázrak, který změní její zármutek v radost. Přichází k Ježíšovi, muži Božímu, prorokovi, divotvůrci, který uzdravuje nemocné a vyhání zlé duchy, vyprositi své dceři sprostění od zlého ducha a uzdravení. Má víru, má důvěru, nepochybuje, že bude vyslyšena, vrhá se na tvář před Pánem života a smrti a přednáší mu v slzách tuto prosbu: „Smiluj se nade mnou, Pane, synu Davidův!“ A on, ač jenom k vůli ní tak daleko zašel, má s ní vrchovatý soucit, v srdci strojí se ukonejšiti její velikou bolest, chce nám napřed dáti pěkné poučení, s iakou

pokorou a vytrvalostí máme se modlívati, a proto s obdivuhodnou obratností dohání tuto cizinku, aby veřejně projevila city, skryté v duši. Vrhla se mu k nohám a řekla: „Smiluj se nade mnou, Pane, synu Davidův!“, leč Ježíš na ni nepohlédl, nevyslechl jí, šel kolem ní chladně a lhostejně, ani znaménkem neprojeviv svého soucitu s ní. Jiná žena, která by měla méně důvěry nebo méně lásky k dceři, po tak ledovém přijetí by se dále nepokoušela. Snad byla by podlehla zlým náklonnostem přirozeným, a místo další prosby byla by reptala a proklínala. Avšak tato žena kananejská má víru pevnou, lásku odhodlanou; vstane a následujíc Spasitele znovu opakuje svoji prosbu, zdvojuje svůj křik, jen aby od něho dostala jedinké slovo, jediný pohled, od něhož očekává svou spásu. Tato matka vyjadřuje svou bolest tak dojemně, že apoštolové, obyčejně tak tvrdí, jsou tím obměkčeni. Zakročují u Ježíše, přimlouvají se za ni a prosí, aby vyslyšel úpěnlivou prosbu. Avšak Ježíš odpovídá jim chladně, že nepřišel k vůli cizince jakési, pohance, která není ovčí ze stáda israelského. Tento nový neúspěch, tato slova odstrašující nezmenší důvěry, nezarazí prosby ubohé ženy; znovu přiblíží se k tomu, který ji odmítá, vrhá se mu po druhé k nohám, vzývající a prosící: „Pane, pomoz mi!“ Ježíš dosud nepovoluje, podrobuje ji nejkrajnější zkoušce, a co nejtvrději a nejopovržlivěji odmítá nářek vycházející z útrob této nešťastné matky. Slyšme: „Není dobré vzítí chléb synů a vrci psům!“

Tentokráte cizinka na cti uražená těmi slovy jistě vyskočí, zdvihne se a odejte! Ó ne, jí na tom málo záleží; necítí toho opovržení, cítí pouze své utrpení, vidí jenom jediný cíl svého srdce, nenaříká, nebouří se; přijímá toto ponižující přirovnání, chce ráda býti tím, zač prohlásil ji Ježíš, a držíc se této myšlenky, nachází ve své víře, důvěře, pokoře a lásce slova, jimiž odzbrojí jeho přísnost: „Tak jest Pane: ale i štěňátka jedí drobtý, kteréž padají se stolů pánů jejich.“ Na ta slova se Ježíš vzdává, již více se nevzpírá; přemožen dává na jevo své pohnutí, a s obdivem pohlížeje na tuto ženu vznešenou ve své prosbě volá:

„Ó ženo, veliká jest víra tvá; staniž se tobě, jak chceš!“ Zdaliž podobný výjev nepohne k slzám?

Jednoho dne ubíral se Ježíš do domu Jairova, jehož dcera umírala. Při chůzi byl obklopen a se všech stran sevřen velikým zástupem, který si přál viděti zázrak zmrtvýchvzkříšení. V řadách tohoto množství nacházela se také žena, po 12 let již trpící krvotokem, která všecken svůj statek vynaložila na léky, aniž jí to prospělo. Pohlížejíc zdáli na Ježíše řekla sama sobě: „Dotknu-li se jen roucha jeho, uzdravena budu!“, a snažila se přiblížiti se k němu. Jakmile pozadu dotkla se roucha jeho, ihned pocítila, že jest uzdravena, a tiše se vzdalovala, když tu Ježíš promluví: „Kdo se dotekl roucha mého?“ — „Kdo by se tě dotekl?“ odpovídají apoštolové, „vždyť všichni se tě dotýkají, všichni se na tebe tlačí!“ A Ježíš opakoval: „Dotekl se mne někdo; neboť já vím, že moc ode mne vyšla!“ A ohlížeje se kolem, hledal tu, kterou tajně uzdravil. Ubohá žena, bojíc se, že dopustila se zlého, a třesouc se padla před nohy jeho, a vyznává pravdu. Tu Ježíš dí: „Doufej, dcero, víra tvá tě uzdravila!“

II.

Podobné události budou se opakovati často během učitelského úřadu Ježíšova. Vykonány byvše zcela veřejně brzy byly známy každému a zamlouvaly se srdci žen, a zaněcovaly je k božskému Synu Mariinu, city, které nebudou se báti projevit ani ve dnech utrpení, ba ani před katany.

Ježíš chválil u vdovy ve chrámě skrytou a skromnou zbožnost: u ženy kananejské nade vše pevnou víru a lásku; u ženy nemocné bojácnou a pokornou důvěru. Každá žena, která je následuje, ví tedy, na čem je a co může od Ježíše očekávati. Ještě jednou opakuji, Ježíš se nemění: k týmž ctnostem bude stejně pozorný, stejně uznalý a stejně příznivý.

Hleďtež tedy, ženy křesťanské, když následujete příkladu vdovina, abyste nechaly stranou ohledy lidské a jednaly vždy dle víry a zbožnosti, a třebas neoceňeny nebo na venek neznámy zůstalv vaše skutkv. nic

z nich neujde pozornosti Boží. Důvěřujte! Vaše pokorné ctnosti, vaše malé oběti, vaše skrytě vykonané povinnosti váží na božských vážkách více, nežli veliká obětavost a veliké práce, které obdivuje a velebí svět. S nebe shlíží na vás Ježíš týmiž zraky, jaké měl ve chrámu. Znovu opětuje dřívější svatá slova: V pravdě pravím vám, že tato chudá žena větší má zásluhu, než všichni ti nadutí a marniví lidé. A buďto je to pravda, nebo evangelium jest lživé. Nad tuto myšlenku není žádné jiné, která by dodávala ženě více odvahy a schopnosti k vykonávání i nejnižších a nejhorších prací v obyčejném denním životě. Věrou, zbožností a úmysly vždy vzhůru se nesoucimi může za pomoci milosti Boží vždy ji provázející povznést i nejnižší práce a dodati jim ceny nekonečné. Přináší Bohu snad jenom dva haléře, ale jsou-li dány od srdce, mají cenu pokladův. „Jsou takové prosté a neučené ženy z lidu, vedle nichž přál bych si dlíti celou věčnost.“ Tato slova pronesl jeden křesťanský myslitel, který pochopil slova Spasitelova. Proto tedy nevěřte, neříkejte, že nejste nic, že váš bezvýznamný a jalový život nezasluhuje, aby si ho Bůh povšimnul; to by bylo rouháním, urážkou srdce Ježíšova. Vy máte zázračnou moc, proměnit v čisté a drahé zlato sprostý kov, který v ruce chováte; máte v moci oslaviti Boha slávou, po níž dychtí a která vám vydobude vynikajícího místa v jeho království. Čím nižší jste, tím více se můžete povýšiti. Podle vašeho úmyslu, vaší lásky a vnitřní šlechtnosti měří Bůh vaše skutky: „V pravdě pravím vám, že tato žena dala více, než všichni ostatní.“

Všimněte si také příkladu ženy kananejské, je rozhodující. Až budete mysliti, že Bůh vás zavrhl, až duše vaše tápati bude nocí a temnotami a obklopena bude pochybnostmi a pokušeními, neztrácejte mysl; jděte za Ježíšem jako ona tenkrát, přimkněte se k němu, pronásledujte ho a doléhejte na něho nářky a úpěnlivými prosbami. Chladnost aneb odmítavost, s kterou vás přijme, není důkazem, že vás zavrhuje nebo zatracuje; rozhodně ne, spíše jest známkou milosti. Jestliže zatím, co trpíte, strádáte a zoufale voláte, Ježíš na

pohled zdá se necitelným nebo dokonce tvrdým, nepodejte se malomyslnosti, která by se vás snad zmocnila.

Nemylte se, Ježíš vás zkouší. Chce vás přiměti ku projevu živé víry a vroucí důvěry, která se líbí jeho srdci; chce, abyste na něho násilně útočily, aby vás pak zaplaviti mohl svou milostí, jak je to skrytým úmyslem jeho lásky. A jestliže, nedbajíce zdánlivé opuštěnosti a osamocenosti, vytrváte v modlitbě, v konání dobra a pevné vůli dosíci vytknutého cíle, dostaví se okamžik, kdy Ježíš udolán vaší vytrvalostí sešle světlo své do vaší duše a tajemně ve sluch zašepce útěchyplná slova: „Ó ženo, veliká jest víra tvá: staniž se tobě, jak chceš!“ A pak vám neodepře ničeho, všecky jeho poklady budou vaše. Dva druhy duší podstupují obyčejně tuto bolestnou, ale spasitelnou zkoušku: duše zbožné, které ukolébaly se do vlažnosti, když jejich prvotní láska k Bohu poznenáhlu vychladla, a pak duše křesťanské, více méně zabředlé do hříchu, když se byly vrhly do proudů světáctví, které je odnesly daleko od Boha. Ježíš chtěje jedny jako druhé vytrhnouti z jejich nebezpečného stavu, přivésti je k sobě a zachrániti, nejprve jim odjímá vnitřní jasnost, mír a spokojenost, a vydává je v šanc strašlivému neklidu. Domnívají se, že jsou v moci ďábla, vydány jeho prokleté činnosti, lkají a trpí krutě. Jsou jako ta dívka kananejská: „Filia mea male vexatur — Dcera má zle se trápí od zlého ducha.“ S druhé strany však Ježíš jde před nimi, víra jejich dosud živá ukazuje jim ho jako jediného Spasitele, jehož mohou vzývati, jako jediného lékaře, k němuž ve svých bédách se mohou utíkat. Opouštějí svou vlast, to jest zanechávají svých obyčejných myšlenek, odříkají se svých až dosud příliš drahých zvyků, upřímně se polepší, a když plny důvěry a víry, že najdou snadno jeho milosti, obrací se na Ježíše, tváří se týž, jakoby jich neviděl a neslyšel; pocíťují, že jsou odmítnuty od toho, který samojediný je může osvoboditi, je uzdraviti. Pak pláčí, naříkají, zdvojují své prosby, ale nepodaří se jim Ježíše vylákati z jeho zdánlivé lhostejnosti, leč až klesnou pod tíhou jeho výčitek, hněvu, rozhořčení a opovržení: „Není dobře vzíti chléb

synů a vrci psům!“ A na tomto stupni pokoření chtěl je mít dobrý Mistr.

Jestliže se ještě více pokoří, ale aby ještě hlasitěji volaly, jestliže setrvávají v oddané a důvěrné modlitbě, pak se jim ukazuje a otvírá jim své srdce. Duše padlé vstávají, a duše vlažné se rožehřívají.

Všimněme si konečně veřejného a náhlého uzdravení pokorné nemocné ženy a přívětivých slov, jimiž laskavý lékař ji pobídl a povzbudil, všimněte si toho, vy ženy; které potají trpíte nechtíce se nikomu svěřiti a hledíce to v sobě utlumiti (neboť takový vnitřní odpor chováte k odhalení svých utrpení), které doufaly jste nalézti lék a úlevu v radovánkách světských, v požitkářství, zábavách, přátelství s lidmi a v jiném, ale nezbavily jste se choroby, nýbrž ještě jste ji zhoršily; čím dále pokračujete, tím více se vaše rány jitrí a jízvy krvácejí; pamatujte si: jediný Ježíš vás uzdraví. Váš neklid, duševní prázdnotu, zármutek, nevysvětlitelnou bolest, která duši vaši a srdce svírá, zažene jedině utišující a polevující moc, která od něho vychází. Řekl vám to, a vy to víte, víra to stále opakuje vašemu srdci, a vaše srdce buší posvátným rozechvěním; a vy přece stěží odvažujete se pohlédnouti na toho božského lékaře. Je tak veliký, a vy se cítíte tak malými; je tak svatý, a vy tak poskvrněné; je tak spravedlivý, a vy tak hříšné! Bojácnost, strach a vědomí bídy vás udržuje dále od něho; a vy hynete dlíce na jednom místě, neodvažujete se přiblížiti a netroufajíc si proraziti zástupem světějších a čistějších duší, které vidíte seskupeny kolem jeho božské osoby. Chcete-li dojíti uzdravení, odložte strach a učiňte konec rozpakům. Proražte směle družinou; přiblížte se k Ježíši, nebojte se obrátiti na sebe jeho pozornost, nechodte od zadu, ale z předu. Pohlíží již na vás s láskou, čeká vás s netrpělivostí, a milost, která utiší vaši bolest, má již pohotově. Ono „confide filia“ (doufej dcero), ono povzbuzení k důvěře, ona otcovská a laskavá slova platí jedné každé z vás, porozumějte jim: Doufej, má dcero! to znamená: „Přistup, nehleď tak na moji velebnost, jako spíše na moji dobrotu, nehleď na svou nehodnost, jako spíše na svou bolest, přistup jen, a

v odměnu za víru budeš zázračně a rázem zbavena své choroby.“ Ano, věřte těmto slovům, věřte božské moci v Ježíši ukryté, neváhejte, jděte k němu; nedotýkejte se pouze roucha jeho, nýbrž snažte se proniknouti až do srdce jeho; a tam, jakmile dotknete se plamene lásky, který očistil a spasil svět, pocítíte ihned, jak se ve vás obrozuje život plodný a schopný k dílům svatým a k radostem, jichž svět neposkytuje.

*

Tyto zázraky se dějí stále ve světě neviditelném, do něhož uvádí nás křesťanská víra. Evangelium nepozbylo své působnosti na nás zde na světě. Podává nám zprávu nejen o zevnějších stycích Ježíšových s lidmi tehdejší doby, nýbrž dějiny jeho vnitřních styků s dušemi, které tehdy právě bojovaly s obtížemi životními; tak pochopitelně to zobrazuje! Spasitel žije dosud, jest dosud v činnosti: právě na nás se soustřeďuje teplo jeho šrduce, poučnost jeho slova, působnost jeho milosti a divy jeho všemohoucnosti. Ó kéž bychom měli víru! Náš úděl byl by překrásný. Jakožto lidé jsme odkázáni pouze na své smysly, zmítáme se stále sem a tam asi jako stíny se mihotají za bílého dne, neznáme pravých radostí ani zítřka, jsme na rozpacích mezi ctnostmi právě tak jako mezi neřestmi, avšak duše naše mohou se vznést mimo svět zevnější, a poněvadž mají vrozenou zbožnost, která věří Bohu bez rozpaků, lásku, která jest neodbytná, naději, která nepochybuje o jeho dobrotivosti, jsou schopny vykonati skutky svaté a důstojné, aby se líbily Spasiteli. Život při všech pokušeních a nezbytných nedostacích stal by se nám pravým opojením, neboť stále bychom slyšeli povzbuzení a pochvaly Mistrovny. Nic není srdci sladšího a potěšitelnějšího, nic není, co by vůli více posilovalo a svědomí uklidňovalo! Při takové podpoře a takovém nadšení jest nemožno, aby i duše nejchabější nepřemohla jakoukoli nepřátelskou snahu, nezvítězila v každém zápase, nedostihla i nejtěžších ctností, nepodjala se ráda jakýchkoliv obětí, zkrátka, není svatosti, které by si netroufala dosíci. Odkud pak přichází přisvědčující hlas, ne-li od toho, jehož cítíme uvnitř svého

svědomí? A právě tohoto božského hlasu, který velebí každé vítězství nad vášněmi nebo hříchem, máte poslouchati zvláště vy ženy naší doby, ve které se tolik o vás mluví a píše: velebí vaše vlastnosti, chválí vaše i nejnepatrnější skutky, lákají sliby vaše srdce, líčí vaše potřeby, vaše požadavky a váš život slovy nej-svědčivějšími, jen aby vás tím jistěji oklamali, svedli od plnění povinností, strhli vás dolů a zkazili! Vy hlasové věrolomní, hlasové klamní, hlasové pozemští, hlasové světáčtí — umlkněte! Ježíš ať mluví! On jediný vás chce vyslyšeti, on jediný má slova života věčného! Pouze jeho slova posilují a zdvojují odvahu! Ó Pane Ježíši, řekni vždy mé duši, že jsi s ní spokojen, že schvaluješ její snahy, a ona se vynasnaží, aby ještě víc se tobě líbila!

Hlava VI.

Ženy, které Ježíš pokáral.

Nikdo nedovede změřiti propast, která dělí nás od Bytosti nekonečné, a přece jest v naší moci překročiti ji vzletem srdce. To jest vlastně příčina našeho bytí zde na zemi, náš jediný pravý cíl. Ve sblížení naší malíckosti s její velebností, — sahajícím až k důvěrnému spojení — je tolik krásy, že Bůh nepokládal za upřílišené, přidružení k velikoleposti stvoření zázraky evangelia, k otecké laskavosti v ráji bratrskou obětavost na Kalvarii, jen aby tomuto sblížení dodal více vznesené důraznosti. Naše myšlenky, řeči, skutky a zápasy, vedené jedině tímto popudem, snad vždy prohlásí omezený, mudrlantský rozum lidský za bláznovství. — Svaté a šťastné bláznovství! odpovídá křesťanská víra, a božský rozum v nebi odpovídá totéž.

Tříkráte kárali mužové Magdalenu za to, že poddala se šlechetnému hnutí svého srdce, a tříkráte se jí Ježíš zastal a ji pochválil. Chválí slzy, které prolévá mu na posvátné nohy v domě překvapeného a pohoršeného farisea; blahoslaví její zdánlivou netečnost, když sestra její Marta si na ni trpce stěžuje; oslavuje ji konečně před apoštoly, kteří reptají, vidouce, jak naposledy vy-
lévá vonný olej na hlavu jejich Mistra. Srdce, v němž vládne božská láska, nepotřebuje se strachovati, jest již předem jisto, že věčná moudrost, jsouc jím odzbrojena, přijme to se zadostiučiněním. *Ama et fac quod vis* — Miluj a čiň, co ti libo, kterýžto slavný výrok

snáze pochopíme, užijeme-li ho o skutcích Spasitelových. Čiň, co ti libo, čiň to bez bázně; tvé srdce, v němž vládne Bůh, nevnuke ti dozajista nic jiného než věc užitečnou, výbornou a zasluhující pochvaly s nebe! Na činu nezáleží, láska jest vše. I hříšnice v hanebnostech tonoucí zasluhuje bezvýhradné chvály, jestliže její dobrý čin byl vnuknut podobným citem. Naopak Ježíš odepře pochvalu duším svatým, ačkoli ho milují, svědomitě zachovávají zákon a úplně se věnují jeho službě. Nemají toho daru líbiti se úplně; proč? Abychom pravdu řekli, Bůh není ani necitou ani nevďěčníkem, ale jest do jisté míry vybíravý a žárlivý. Jest druh lásky, kterou přijímá, která však ho neuspokojuje, ba spíše rmoutí. Pokud neučiníme úplně zadost jeho požadavkům — a ty jsou značné — dotud neprojevuje nám žádné zvláštní přízně, spíše nám vyčítá. To dotvrzuji mnohé události odehravší se mezi ženami, které ho v době kázání evangelia doprovázely. Právě v okamžicích, kdy projevovaly mu víru, důvěru a úctu takovým způsobem, že ještě dnes to budí náš obdiv, dobrý Mistr je vyrušuje, aby je vážně pokáral a skoro až bezohledně ponaučil. Ani dost málo nepochyboval o jejich dobrých úmyslech, jejich služby mu byly milé a jejich oddanost ho dojímalá; avšak poněvadž je miloval, neopominul ani jedinké příležitosti, povznést jejich smýšlení a pozvednouti je k sobě na výši pravé, čisté lásky, kamž jediným rozmachem předstihla je Magdalena, hříšnice. Miloval je jako Bůh, ale na to žárlil, aby jejich cit ještě více vytríbil. Miloval je, avšak napřed je chtěl posvětit a tak hodny učiniti božského přátelství, jímž je tolik vyznamenati toužil. Jděmež za nimi do školy svaté lásky, jak to svatý František Saleský jmenuje, a pokusme se poznati, co vyžaduje nebeský ženich od duší, které volí náležitě výhradně jemu a dokonale mu sloužiti.

I.

Nebyl-liž to ušlechtilý a svatý cit, který projevila žena jakás výkřikem plným překvapujícího nadšení, a který vzbudil v její duši Ježíš? Připomeňme si krátce tu událost. Spasitel právě uzdravil člověka postiženého

dvojím neštěstím: byl němý od narození a posedlý zlým duchem. Jeho zapřisáhlí nepřátelé, aby zmenšili dojem, který tento zázrak vyvolal u lidu naplněného svatým úžasem, vykládali lstivě, že vymítá zlé duchy pomocí Belzebuba, knížete jejich, a že by spíše měl učiniti znamení s nebe, když chce, aby v něho uvěřili. Na to odpověděl jim Ježíš svým obvyklým způsobem, dokázav, že prstem Božím vymítá zlé duchy a že tudíž království Boží přišlo na zemi. Vypravoval a popisoval smutný stav duše, která byvši jednou osvobozena, znovu upadla do moci ďáblovy, když tu náhle ze středu zástupu zazněl ženský výkřik: „Blahoslavený život, kterýž tebe nosil, a prsy, kterýchž jsi požíval.“ Duch svatý vnukl tato slova, a církev chtěla, aby byla opakována od pokolení do pokolení jakožto nejživější a nejnežnější výraz zbožné úcty k Matce Boží. Jak častokráte vyslovily je naše rty a naše srdce se jimi dojalo!

Odvaha jest vždy krásná, leč ne vždy nacházíme ji u slabé bytosti, která se zove žena. A bylo třeba odvahy ku pronesení těchto slov uprostřed zástupu, který obdivoval se Ježíšovi a zároveň se bál fariseův. Byl to výmluvně pronesený nesouhlas se zatvrzelou nevěrou jedněch a s bojácností druhých.

Je to mimoděký výkřik mocně zanícené duše, která nebojí se upozorniti na sebe muže všeho schopné, jejichž vystupování prozrazuje špatné úmysly; je to náhlé vyznání víry, které rázem nabývá pevnosti aniž by se ohlíželo na učené námitky sebevědomých učenců; tato žena slyší Ježíše, vidí jeho zázrak a jest přesvědčena; bez rozpaků poznává v něm muže, který jest více nežli člověk, který jest posel s nebe, Messiáš přišlý na zem upevnit království Boží, o němž bez ustání mluví, a slavně vyznává svoji víru; výrok, jímž pozdravuje čisté a božské mateřství Mariino, je tak šťastně volen, že jen ústa ženy dovedou jej vybrati. Dýše z něho nejživější a nejupřímnější náklonnost k Spasiteli. Tato zajímavá neznámá prozrazuje, jak hrdou by se cítila, býti matkou takového syna, a jak závidí to štěstí oné zvláště vyznamenané bytosti, již dostalo se té slávy. A vskutku, nic není žádoucnějšího nad muže, v němž

jeví se velikost, svatost a Boží určení, a jemuž klaněti se budou staletí. Učiní-li takovéto prohlášení žena, pak s ním též souhlasí a s obdivem se z něho těší.

Nelze popříti, že cit, který tato slova diktoval, byl cit lásky, vůbec cit nejlepší. Jistě miluje Ježíše, když pokládá za velké štěstí býti jeho Matkou! Jistě ho miluje silně, když nebojí se zloby mocných osobností! Jistě ho miluje se svatou vřelostí, když připadne na tak krásný výrok, že ani mučedníci ve svém zanícení, ani panny u vytržení, ani učenci ve své výmluvnosti nezmohli se na výrok případnější. Ač uplynulo devatenáct století, stále se zdá novým, a nezevšední nám, ani kdybychom jej stále opakovali; tak pěkně vyjadřuje zbožnost vytrysklou z víry. Avšak co soudil o něm Ježíš? On, jehož při jiných příležitostech slovo vyšlé z úst lidí nízkých a prostých tak dojímalo, který tolik chválil projevy víry a důvěry, jak asi odpoví na tento výbuch lásky? V nitru jest jistě unesen, a uhodneme asi jeho vnitřní odpověď. Leč, nač ta odpověď břitká jako šíp, která snad zarmoutí srdce, jež tak ušlechtilo se o něm proneslo? Nač to zvolání: „Ovšem pak blahoslavení, kteří slyší slovo Boží a ostříhají ho.“ Nechtěl svou ctitelku zraniti, nýbrž poučiti ji a s ní pozorně vše sledující zástup. Ona pro zrazuje, jakoby záviděla štěstí býti Matkou Ježíšovou, a Ježíš chce ji vyvésti z bludu, a proto nabízí jí pevnější blaženost. — Tvá láska spokojuje se s moc málem, horlivě jí vykládá; býti mojí Matkou, jest opravdu štěstí, jemuž není rovného; avšak je-li samo o sobě, jest jen zdánlivé. Právě štěstí nespočívá jen v tom, abys nosila Syna Božího pod srdcem a napájela ho mlékem, nýbrž láskou. Každá duše může slyšeti slovo Boha samého a obdržeti od něho svatost — totiž světlo; avšak co vlastně je to světlo, ne-li moudrost nekonečná, Slovo Boží neboli já sám v mé vyšší podstatě? Každá duše může v sobě nositi toto podstatné a oživující Slovo, v sobě je uchovávat i a zúrodnovat. Ó ženo! tohle je to pravé štěstí, po němž máš toužiti, a žádné jiné!

Žena pronesla výkřik lásky, Ježíš odpovídá naň poučením lásky. Upozorňuje svou neznámou poslu-

chačku na to, aby se nemýlila; posuzuje příliš podle zevnějšku a s hlediska přirozeného; zbloudí, nepronikne-li hlouběji k věci. A zároveň udává jí hloubku, již musí dosáhnouti, aby nabyla pevných a neochvějných základů pro cit, jež chce vlít do našich srdcí a jemuž jedině jest slíbeno a zajištěno štěstí.

Dnes jest na světě odhodlaných žen dosti. Když všichni opouštějí Ježíše, ony ho následují, když kde kdo na něho útočí, ony ho hájí a nelekají se křiku bezbožníků; slavně prohlašují víru v jeho slova, obdiv k jeho skutkům a oddanost k jeho posvátné osobě. Vycítují dobře, že náboženství křesťanské vyhovuje vyšším požadavkům jejich duší, a proto se pro ně lehce nadchnou, zakoušejí posvátného pohnutí a milují je.

Nicméně většina z nich nezná vznešené hloubky křesťanství, chápou je pouze dle vnější stránky, avšak stránky jeho opravdu božské nepostřehují, poněvadž se vymyká jejich obrazivosti a smyslům. Proto také útěchy, které z něho čerpají, zasahují jejich duši jenom tak povrchně, nezapouštějí však v ní hlubokých kořenův a nepřinesou jim pravého klidu. Proto také zůstávají neupokojeny, neklidny, a nejednou ve svém zklamání pokládají mannu padající s nebe na jejich poušť za příliš slaboučkou, a litují oné hrubé stravy, se kterou se spokojují Egypťané tohoto světa.

Milovati Ježíše je tolik jako mít ho v sobě a tam ho viděti očima vroucí víry; tolik jako cítiti ho v nitru srdce, jak tam žije a působí; tolik jako stále s ním vésti velmi sladké, vřelé a posilující rozhovory; tolik jako žíti v něm, nasycovati se jeho nejčistší podstatou, řídit se jeho světlem, a činy své podrobovati jeho vnuknutím: slovem, vykážati mu v nitru místo nej přednější a učiniti ho takorča svým náhradníkem, aby on byl vše, a my nic; pak vládne, poroučí a vítězí. Pak následuje po nekonečných nepokojích naprostý mír, a po nevyličitelném zármutku sladká radost. Pokud láska k Bohu nedosáhne této hloubky, dotud jest povrchní a malomocná; dokud Ježíš nezaujme prvního místa v duši, dotud okouší duše pouze zevnější laskavosti Ježíšovy. Dotud není důvěrného spojení, není

úplného splynutí. Nitro duše zůstává prázdné, a Ježíš ho nezná. Pouze víra, která trhá všechny závoje, a s ní touha, která kácí všechny překážky, mohou nás přivést na cestu dokonalé lásky. Ježíše máme milovati pro nadpřirozená dobrodiní, která z něho prýští jeho vyvoleným zde na zemi i v nebi. Čest, býti částíčkou jeho neviditelného království, radost, účastniti se na jeho tajuplné hostině, štěstí, chovati ho v nitru svého svědomí, to jsou ty jediné pohnutky, které nás mají k němu vésti; pak odevzdává se nám se srdcem otevřeným a plným pokladův.

II.

Za onoho času přiblížila se k božskému Mistru žena se dvěma syny, aby ho vzývala a prosila. „Co chceš?“ táže se Ježíš. — Řekla jemu: „Rci, aby tito dva synové moji seděli jeden na pravici tvé a druhý na levici v království tvém.“ Synové byli právě tak vinni jako matka, a Ježíš, pohlédnuv na ně, dí: „Nevíte, oč prosíte. Můžete-li píti kalich, kterýž já píti budu?“ Řekli jemu: „Můžeme.“ Dí jim: „Kalich zajisté můj píti budete: ale seděti na pravici mé, aneb na levici, není mé dáti vám, ale kterýmž připraveno jest od Otce mého“.

Žena, která se odvažuje této smělé žádosti, jest matka Jakuba a Jana, dvou apoštolů Ježíšovi zvláště milých. Myslíla tedy, že jest oprávněna žádati takovou přednost. Nebyla-liž její láska k Spasiteli zjevna? Nejdříve mu dala své syny, a pak přidružila se k němu sama, aby mu v neúnavné oddanosti posluhovala na všech cestách po Palestině. Nemilovala-liž ho láskou, osvícenou nadpřirozenou věrou? K vůli němu odřekla se všech světských záležitostí a připojila se k němu v naději, že obdrží život lepší; srdce její, očištěné ode všech světských žádostí, dychtilo po věcech neviditelných, příslibených těm, kdož zřekli se všeho, aby následovali Boha-člověka po obtížné cestě za ním. Nemilovala-liž ho láskou hrdinnou? Ježíš sice předpověděl, že v několika dnech bude vydán nepřátelům, odsouzen, zbičován a na smrt vydán. Leč to věrnosti Salomeniny nezviklá; půjde za ním až na Kalvarii, bude

státi u paty kříže a u hrobu Božího. Ba, co více, ona prohlašuje, že jest ochotna sdíleti osud Ježíšův, za něho trpěti a umříti, krátce, chce píti jeho kalich! Není to planá chloubá; Spasitel sám dává jí v tom za pravdu. Nemohla míti již větších nárokův.

Ačkoliv láska této ženy jest hluboká, upřímná a hrdinná, přece projevila trochu více neskromnosti. Svedena a zlákána jakýmsi jemným a tajným druhem sobectví, myslila do jisté míry jenom na své děti, a tím i na sebe. Jako pouhá žena je prosta osobních zájmů; skládá svůj osud do rukou toho, jemuž důvěruje. Jako matka však podléhá trošce slabosti, která ji svádí k projevení nerozumné sebelásky a neoprávněné ctižádostivosti, kterou pohoršuje dobrého Mistra.

Správně řečeno, ona sama cítí nevhodnost své žádosti, proto se napřed rozpakuje a neodvažuje se s barvou ven. A snad by ani nebyla tak nerozvážná žádost z úst jí vyšla, kdyby nebyla bývala Ježíšem donucena se vysloviti. Ježíš také ve své odpovědi ji omlouvá a přičítá její poklesek nevědomosti: „Nevíš, co žádáš. Jistě bys mi podobné prosby nepřednesla, kdybys nebyla zaslepena mateřskou láskou! Miluješ mne sice upřímně, leč přece, přimlouvajíc se za syny, myslíš sama na sebe; a to že mne miluješ láskou čistou, když porušuje ji tvé sobectví? Tvá láska byla by ušlechtilá; bez váhání položila bys život za mne, a přece, abys ukojila mateřskou pýchu, neostýcháš se pohněvati mne a požaduješ věc neoprávněnou a nemožnou! Mám snad k vůli tobě ničiti zákony spravedlnosti, odmrštiti nároky těch, kteří toho snad spíše zasluhují, a rušiti vůli Otce mého, který rozhodl o prvních místech? To že je tvá rozvážná láska? Ne, ty nevíš, co žádáš. Tvá prosba vyšla ze srdce, kde dosud až příliš vládne sebeláska a pýcha; vyčisti je!“

Ježíš dav Salomeně tuto odpověď, která jest spíše poučením než odsouzením, zavolal k sobě apoštoly pohoršené nad žádostí obou bratrův, a dokončuje své poučení; zjevuje jim pravidlo, dle něhož řídí se přednost a vyvýšenost v jeho království: Ti nejmenší tam budou největší, ti poslední jsou tam první: poslední —

to jsou ti, kteří se vybavili ze všeho pozemského, a jejichž láska je nejčistší.

Kdo sám sebe dokonale nezapře, nemá dokonalé lásky. Kdo nezbaví se úplně myšlenek na svou vlastní osobu, nemá čisté lásky. Kdo sebe vyhledává, hřeší proti lásce. Každý ohled k vlastní osobě jest projevem sobectví, a tudíž odporuje podstatě tohoto citu, která spočívá v těchto zásadách: zapomenouti na sebe, zničit se a sám sobě zmizeti tak, aby milovaný předmět stal se vším. Kdo miluje dokonale, nemá osobních požadavků, neprojevuje žádných tužeb, neklade podmínek a nepožaduje žádných předností pro sebe. A chová-li duše nějakou vůli, má to býti nesobecká vůle, přizpůsobiti se ve všem přání Miláčkovu. Tak činí ho pánem všeho; odřeknutí se všeho jest naprosté a účinné s radostí. Takovou má býti druhá známka pravé lásky. A odměna za to jest následující: duše, která chová k Bohu takovouto čistou lásku, zaujímá prvé místo v jeho království, poněvadž sama sebe uznává za poslední. Na sebe pomýšlí až naposled, o sebe pečuje až na konec, sama sobě není ničím; v odplatu za to, čím více se snižuje, tím více Bůh ji vyvyšuje; čím méně pečuje o sebe, tím velikomyslněji obmýšlí ji Bůh. Zapomíná-li v lásce na sebe, Miláček nezapomene na ni!

S radostí uznáváme, že vždy vyskytují se mezi námi ženy křesťanské, které nadšeny jsou neviditelnou Krásou Spasitelovou. Ještě dnes tvoří podivuhodné skupiny duší, planoucích láskou k Bohu. Jsou z většiny schopnější čistých a svatých záchvěvů nadpřirozených, a proto lépe nežli mužové pocífuji trudnou nicotu všeho světského, rozněcují se pro živého a nesmrtelného Ježíše, o němž jim evangelium tak pravdivě vypráví a jehož jim církev podává jako tajemství plné sladkosti. Cit zbožnosti jest jim vrozen, a ten vede je ke všemu božskému; věří věrou živou, milují srdcem vroucím.

Některé uchylují se do kláštera, aby více se zalíbily Bohu, jiné zůstávají ve světě, kdež mu slouží s neochvějnou věrností. Také ony jsou schopny píti z kalichu Páně; i ony zachovaly by věrnost až na Kalvarii, a když by potřeba žádala, trpěly by a umřely

rády! Za našich smutných dnů tvoří cennou zálohu křesťanství; v duších jejich láska k Ježíši vítězí; ale ačkoliv se tato láska nebojí a necouvá před světem, ačkoliv jest schopna hrdinnosti — jest dosti čistá? Nepřimisují se k ní snad osobní úmysly, sobecké žádosti, touha po přednosti, tajná chtivost vyznamenání, vážnosti nebo dokonce radosti? Milovati Boha docela nezištně jest právě tak nesnadno, jako slastno! A Bůh přece sobě přeje, aby tak byl milován a tak obsluhován od duší vyvolených, od duší, které mnohem mocněji a sladčeji k sobě vábí. Povolanych jest mnoho, ale vyvolených málo! Přemnoho jich uvázne na cestě, snadno lze spočísti ty, které dojdou. Mnoho je takových, které chtějí samy od sebe se odloučiti, světa se vzdáti, zapomenouti na sebe, bez výhrady se podrobiti, avšak vždy se vracejí do starých kolejí, a pak zase znovu začínají. Přinášejí samy sebe Bohu v ušlechtilou obět zápalnou, avšak obět ta brzy obživuje z popela k životu ještě tužšímu nežli dříve. Lidskou osobitost s její sebeláskou, domýšlivostí a povahou nelze přes den zničiti: to jest práce celého života.

Šťastné duše, které v tomto bolestném a na pohled dlouho bezvýsledném zápase nepozbudou myslí; šťastné, které se stále pokořují před Bohem, snižují se před jeho mocnou rukou, vynasnažují se mu v úplné pokoře sloužiti, a jako dítky důvěrně se odevzdávají do jeho vůle. Dostaví se okamžik, kdy Bohu se v nich zalíbí, kdy nabídne jim trvalé štěstí, utvrdí je v nebeském klidu, kde budou kryty před vrtkavostí a bouřemi života. Jak svatý a závidění hodný to stav! A kdyby Bohu se zlíbilo, aby upadly v ponížení, měly nezdar v podnicích, pozbyly vážnosti a lásky osob drahých? Snad vzepře se proti tomu nižší stránka jejich vůle, avšak ta vyšší — ta jemnější — zůstává jasnou a spokojenou. Zlíbí-li se Bohu zahrnouti je neštěstím, odejmouti jejich srdci všecky obvyklé radosti a seslati na ně kruté zkoušky, jistě že nařikají, ale jejich slzy jsou pokorné a jejich nářky klidně odevzdané. A jestliže konečně Bůh jim žehná, přednost jim dává, dobrým je zahrnuje, radují se z toho, poněvadž nebi se tak zlíbilo, a ne že by měly na to

právo. Bůh je ten předmět, který svrchovaně milují. Ať je křížkem navštěvuje nebo přízní zahrnuje, milují ho stejně. V tom spočívá jemnost a nezištnost té lásky.

III.

Jsou ženy, vynikající zbožností, které by se nikdy nedopustily toho přestupku, jako Salome. Jsou úplně nezištné, nehledí pranic na svou osobu a oddávají se Bohu s úplnou důvěrou: jsou to duše výjimečné, jejichž život jest nepřetržitou obětí. Jsou všude, v klášteře i ve světě, za všech časův, a zvláště v těch dobách zlých, kdy zdá se, že Bůh byl vypuzen a vyhnán ze středu mužů. Milost Boží je tak očistila a uzpůsobila, že nic lidského, nic pozemského nebo osobního jich nezajímá. Náleží Bohu, a nikomu jinému než Bohu. V nich zařídil Ježíš svůj hlavní příbytek, odkudž — dle krásného přirovnání svaté Terezie — vládne jako král, či ještě lépe, sídlí tam jako ve chrámu, do něhož žádný falešný bůh nemá přístupu; vůně kadidla, které mu tam neustále zapalují, a svatá láska, kterou mu prokazují, účinkují tak, že se zálibou tam prodlévá! Avšak nejsou-liž mezi nejvěrnějšími přítelkyněmi božského Mistra i takové — vyvolené mezi vyvolenými — které zvláště se mu zamlouvají a které zahrnuje hlavní a vybranou přízní? Není-liž v lásce svrchovaná dokonalost, které dosahují pouze některé, jejichž láska nezná míry, nemá hrází a nečeká oplátky? Krátce, jsou nějaké stupně a odstíny i v lásce nejhlubší a nejoddanější?

Není pochyby, že ano; čistá láska jest dvojí: jedna ubírá se k cíli oklikami, druhá jde přímo. Prvá jest neklidná a nepokojná, rozptyluje se vedlejšími věcmi a omeškává se na cestě; druhá je tichá a soustředěná, dosahuje cíle a ztrácí se v Miláčkovi. Ta jedna jest láska Mariina, ta druhá Martina. Mezi těmito Ježíš není v rozpacích. Na prvý pohled se zdá, že Marie i Marta milují Ježíše láskou stejnou; a vskutku, obě ho hluboce a čistě milují; obě milují v Ježíšovi neviditelného Boha; obě skládají k jeho nohám svá srdce i své statky, své osoby i své životy. Také Ježíš, jak evangelium svědčí, chová k nim zvláštní náklonnost. Nicméně Magdalena, přes dřívější hanebný život, měla větší přednost. Po-

slyšme zprávu sv. Lukáše: „Stalo pak se, když šli, že On všel do jednoho městečka: a žena jedna, jménem Marta, přijala ho do domu svého. A ta měla sestru jménem Marii, kteráž také sedíc u nohou Páně, poslouchala slova jeho. Ale Marta byla pečlivá při mnohé službě, kteráž se zastavila a řekla: Pane, nemáš-liž o to péče, že sestra má nechala mne samu sloužiti? protož rci jí, ať mi pomůže. A odpověděv, řekl jí Pán: Marto, Marto, pečlivá jsi, a rmoutíš se při mnohých věcech; ale jednohoť jest potřebí. Maria nejlepší stránku vyvolila, kterážto nebude odjata od ní.“

Ano, řekli jsme správně, obě sestry milovaly vroucně božského Mistra; avšak když jest přítomen, ihned jeví se rozdíl v jejich lásce; když tak pozorujeme pečlivou Martu a netečnou Marii, Martu, jak se namáhá a stará, a Marii, jak zachovává klid a úplnou nečinnost, Martu, jak připravuje se o požitek rozmlouvati s Ježíšem, a Marii, jak kochá se božským rozhovorem, tu bez rozpaků přisoudili bychom palmu dokonalé lásky Martě! Činná láska Martina zdá se nám užitečnější a také dojemnější, než trpná láska Mariina. Proč Spasitel rozsoudil jinak, než my?

Předně, nesmíme slova k Martě pronesená pokládati za nějakou přísnou výčitku; Ježíš nebyl přítelem nevděčným. Byl šťasten, když mohl se uchýliti do domu Martina jako do nějakého bezpečného útulku; přicházel tam večer, aby si odpočinul po namáhavé práci apoštolské v Jerusalemě a potěšil se v jejich kruhu z čistého přátelství, po kruté zlobě, kterou ho mužové zahrnovali. Vážil si pohostinství Martina, a vděčnost k této věrné služebnici projevoval zřejmě; miloval Martu a Marta mu lásku splácela, a jestliže v této chvíli se shání, stará a stěžuje si, činí tak jedině k vůli němu; chce božskému Příteli připravit hostinu, chce ho důstojně a slušně uctiti. Jen kdyby sestra, místo aby nečinně seděla, chtěla jí pomoci, dům byl by lépe vyzdoben, stůl lépe přistrojen a jídla lépe upravena! Ježíš, který viděl až na dno jejího srdce a znal dokonalou čistotu jejích citů, nechal ji pracovati a mlčky to schvaloval. Proč ho přinutila, aby zastal

se Marie, proč vyvolala sama jeho slova, která, ač jsou mírná a laskavá, přec obsahují vyčítavé napomenutí?

Marta pracuje a namáhá se pro Ježíše, toť samozřejmo; avšak jak nejsnáze zalíbíme se Ježíšovi? Budeme-li ho milovati nevšímajíce si ho, nebo spíše budeme-li ho milovati patřice naň dychtivým zrakem a pozorně ho sledující? Jest možná přirovnávati lásku, zaneprázdněnou neklidem a starostmi vezdejšími, k lásce soustředěné a zcela věnované jedinému předmětu? Připraviti Ježíšovi jídlo potřebné k udržení života vezdejšího jest chvályhodno, ale chvalitebnější jest připamatovati si, že ne samým chlebem živ jest Ježíš, a podati mu pokrm duševní, po němž spíše lační. Dokonalost lásky spočívá v tom, aby spojovala duše; duše Martina, zaneprázdněna jsouc vezdejšími věcmi, jest méně úzce spojena s duší Ježíšovou. Zapomíná na svého Miláčka! Marie naopak nechala naprosto všeho, nezabývá se ničím, sedí nepohnutě u nohou Páně. Slova, která slyší, ji unášejí mimo svět a mimo ni samu, již nežije vlastním životem, vše jí uniklo a je tu pouze On, jím jedině se zabývá. V jeho přítomnosti zůstává bez hnutí a plna pozornosti; na něho soustřeďuje všecku pozornost, neboť pozornost je branou, kterou Miláček vchází do její duše a do jejího srdce, aby jim sdělil život vyšší a dovolil okusiti blaženosti nebeské. Marta jest přítelkyně, Marie jest milá; nejlepší částka přináleží Marii, a nikdo jí toho neupře ani neodejme od ní. Da amantem et sentit. Milovati znamená cítiti. Cit Martin jest snad rozumnější, praktičtější, avšak nemá toho zápalu, jest méně božský. Není soustředěný, nejde přímo k cíli, a jest méně sladký a méně libý duši Miláčkově.

Za naší doby se zdá, že v církvi jest více Mart nežli Marií. Jest v ní mnoho žen, které pracují pro slávu Ježíšovu a slouží mu s pečlivostí neúmornou. Jsou mu upřímně oddány, účinně pro něho horlí. Úmysly mají čisté, skutky svaté a zásluhu nepopíratelnou. Ale nevydávají se tu v nebezpečí, že následkem přílišné péče a starostlivosti o věci zevnější ztratí se zřetele nebeského Přitele? Vzdalují se leckdy

od božské jeho osoby tou měrou, že až projevují nevšímavost ke kouzlu jeho přítomnosti a neposlušají jeho milostných slov. Snad někdy dokonce zapomenou na toho Ježíše, jemuž se líbiti přec tak vroucně si přejí. Skutky jsou nutné, jsou povinností; avšak jestliže život vnější není podporován z vnitř, stává se neplodným pro nebe; plodí skutky pouze lidské, v nichž hlavní zásluha připadá přirozeným vlohám, povaze a zvykům; jsou to skutky bezcenné, pakliže jich láska neoživuje, neboť jedině láska dodává ceny všemu, cokoliv konáme. Ale jaká je to láska, jestliže v ní není žádného důvěrného spojení s Bohem, není-li soustředěnosti a života vnitřního?

*

Nyní víme, jakým způsobem přeje si Ježíš býti milován od vyvolených duší křesťanských. Vyučuje nás podivuhodným pravidlům dokonalé lásky, vyplývajícím z příkladu o třech zbožných ženách, do jejichž šlechetných srdcí jsme nahlédli.

Své neznámé obdivovatelce odhalil základ lásky, která má vycházeti z víry a která pohlížeje na Miláčka nezastavuje se u zevnějšíku, třebaš byl sebe lesklejší, nýbrž běře se ku předu a proniká až za hranice lidské, aby odkryla královskou jeho nádheru jako Boha. Pouze pohled na jeho nevyrovnatelnou krásu a nekonečnou dobrotu může tento základ zbudovati.

Na Salome ukázal Mistr, že božská láska má jediný jen ústroj — totiž čisté srdce. Má-li dosíci dokonalosti, žádá srdce prosté všeho sobectví a jakéhokoliv prospěchářství. Pouhý stín osobního zájmu zapuzuje Ježíše zpět do nebe. Máme-li milovati tak jako se miluje v nebi, musíme na sebe úplně zapomenouti, jako to činí svatí, patříce na Bytost nekonečnou.

Konečně na Marii a Martě ukázal Ježíš pravou a dokonalou lásku božskou, lásku v pravém slova smyslu, před níž bledne všechna sláva světa, lásku, v níž duše může se úplně a bez obavy pohřžiti. Záleží pak v tomto: přiblížiti se k Miláčkovi a úplně s ním splynouti. Tímto sloučením duše odumírá sobě, aby žila Bohu, v němž nachází všechno dobro a všechnu blaženost.

To je ta božská láska, to je ten vzor, jehož žena povoláná ku vznešené úloze Mariině — býti totiž oblíbenkou Spasitelovou — musí hleděti dostihnout stále vzrůstající věrou, čistotou stále přibývající a spojením čím dále užším. A pouze bytost, která této snaze se zasvětila, jest před Bohem krásnou, činnou, a jedině ona dosahuje svého cíle. Nač se obelhávati a zdržovati na cestě? Použijme honem svého života k tomuto účelu; jeť nás hoden. Využítvejme ho pro sebe co nej-spěšněji, neboť prchá rychle, aby se již více nevrátil. Milujme Boha a milujme Ježíše, neboť pouze on zasluhuje naši lásky!

Láska k tvorům jest klamná a pomíjející; věnujme ji něčemu jinému, pevnému, nepomíjejícímu! Pouze Bůh zasluhuje naši lásku; on jediný ji dovede oceniti a také odměniti. Milujme ho, pokud světlo nám svítí a srdce naše bije. Noc tmavá a chladná jest blízka, a pak není více dovoleno milovati s nadějí na zásluhu a slávu ze svobodné vůle vyplývající!

Hlava VII.

Ženy, kterým Ježíš v radostech jejich žehnal.

Syn Boží, stává se Synem člověka, nevešel v odpor s člověčenstvím. Přijal naše city, ne aby je změnil nebo potlačoval, nýbrž k nejvyšší mohutnosti pozvedl. Přirozenost a milost jsou darem štědrosti božské, a jedna druhé neodporuje. Prvá má práva, která uznává Spasitel u jednoho každého z nás, právě tak jako je uznával na sobě, avšak uznání to nesahá tak daleko, aby trpěl naše pokažené pudry; ty odsuzuje a vyhlašuje jim válku neúprosnou.

Vytýká se mu, že porušuje naši schopnost rozumovou tím, že ji ujařmuje v porobu víry; nikoliv, Ježíš Kristus nezavrhne rozumu lidského, nýbrž jeho pýchu; pýchu, poněvadž je počátkem hříchů, nemůže snést. Rozumu, pokud jest moudře ovládán a nevystupuje ze slušných mezí, používá s dokonalou jemností. Obrací se naň, aniž by mu činil násilí, otvírá mu rozhledy do života vyššího, a ponechává mu na vůli tam proniknouti. Věří-li rozum, věří proto, že věřit chce.

Vytýká se mu, že otupuje srdce tím, že je dusí výlučnou a žárlivou láskou k Bohu. Dle toho srdce zbožné bylo by srdcem tupým a chladným. Nebylo by v něm místa pro svaté city přirozené. Avšak tomu tak není. Srdce podléhá jistým chybám právě tak jako rozum. Leč rozdíl je ten, že rozum pro svou vzpouru a poklesky pýchou zaviněné těžko dochází milosti u Boha, kdežto srdce, i kdyby sebe většími slabostmi

se provinilo, budí jeho dobrotivost a milosrdenství. Nikoliv, Syn člověka nezavrhuje svobodných a slušných hnutí srdce lidského. Zdaž pak sám nemiloval se zvláštní něžností všech bytostí, se kterými zde na zemi se stýkal? Který syn miloval svou matku více nežli on? Který přítel kdy plnil lépe povinnosti přátelské? Který občan měl tak vlastenecké city jako on? Jediné slzy, které prolil zde na zemi jako člověk — pokud víme — byly ony u hrobu Lazarova a nad Jeruselem. Poddával se všem lepším hnutím lidské přirozenosti, i jak by tedy je mohl zavrhovati a potlačovati v nás? Ba, co více — jak uvidíme — nemohl viděti naše rozrušení citové, aniž sám nebyl dojat a unesen soucitem. Neříkal-liž, že jest naším bratrem? Tento bratrský soucit přenášel zvláště na ženy, které jsou mnohem citlivější než muži a více než muži žijí srdcem. Žena hledá především v lásce světlo a štěstí života, které muž hledá spíše v rozumu, ale zřídka je tam nachází. Je šťastna, může-li milovati, poněvadž láska jest jí nezbytnou a v ní pocítuje dobro a pravdu! Ježíš dotýká se srdce tak citlivého jenom s největší jemností, ne aby jeho něžné vzněty umlčoval, naopak, aby jim žehnal, je očistil, povznesl a sdílně jim dodal svého „posvěcení“, to jest — nového kouzla a nadpozemské sladkosti.

I.

Třeba že byly porušeny mocným opojením lásky nižší, přece jsou slasti manželky a ženy, která muži obětuje svou čistotu manželskou, tak mocné a tak hluboké, že Ježíš, chtěje nám živěji znázorniti štěstí nebeské, neváhá užiti svatby lidské za přirovnání. Království nebeské podobá se svatebnímu kvasu. Ježíš vzbuzuje v nás představu, že sám jest ženichem a že duše, spojená s ním vřelou věrou, okouší nevyličitelné rozkoše jakožto choť Bohem milovaná. Církev používá těchto plamenných veršů, vzatých z Písně písní,¹⁾ aby

¹⁾ Píseň písní opěvává vroucí a čistou lásku dvou snoubenců. Židé ve Starém zákoně vykládali ji ve smyslu duchovním o lásce Hospodina k vyvolenému lidu. Křesťané ji vykládají o lásce Ježíše k církvi, jeho nevěstě, a ke každé zbožné a svaté duši.

zapěla svatební píseň o mystické svatbě s Beránkem. V živé vroucnosti Sulamity, ve vášnivé její lásce, v nepokojném hledání, v úchvatných rozmluvách s Miláčkem vidí unášející, ač slabý obraz neviditelných styků svatých duší s Ježíšem, božským Ženichem.

Tento náš první, prostý náčrtek znázorňuje velikolepě představu Boha-člověka o manželství s jeho vznešené a nedostižně krásné stránky.

Pohlíží na manželství bez pohrdání, ba vysoce si ho váží. Aby je povznesl, oduševňuje je a cosi božského mu vlévá. Zde dobře poznáváme Tvůrce, jenž rukou mistrnou a jemnou stvořil jednoho pro druhého, srdce muže a srdce ženy, a vlil do každé z těchto dvou váz ceny nesmírné drahocenný nápoj, jenž, bude-li šťastně smíšen, bude oba napájeti, obživovati a občerstvovati jako ušlechtilé, vonné víno. Přirovnání toto vzato je z Písma.

Ježíš volil naroditi se a vyrůsti právě ve stínu manželství jako jiní lidé, ovšem s jistým rozdílem. Láska dvou bytostí rozestřela se nad jeho kolébkou jako čistý závoj, který zastříti měl tajemství jeho nadpřirozeného narození, a utvořila nad jeho dětstvím a mládím teplé a dobrodějně ovzduší. Ano, dvě bytosti Ježíšovi nejdražší, nejbohatší na milosti a ctnosti, z ustanovení jeho vůle byly manžely v pravém slova smyslu. Marie a Josef milovali se zde na zemi něžně, ale láskou prostou všech nečistých styků. Cit, který chovali jeden k druhému, byl veskrze pro-sycen úplnou andělskou čistotou, a tudíž byl tím sladší. Byli jedno srdce a jedna duše; a v tom právě spočívá nejvyšší a nejlepší dokonalost manžel-ská. Zde projevil Spasitel nejvyšší úctu svoji tomu, co v manželské lásce jest největšího a nejušlechti-lejšího! Chtěl — možno-li tak říci — býti plodem božským lidského manželství. Byl vyznamenáním, od-měnou, nekonečnou útěchou a požehnáním manžel-ství. Nikoliv, Ježíš nevytrhuje nic ze základů naší při-rozenosti, kterou nám Stvořitel dal, naopak očišťuje ji, zušlechťuje, posvěcuje a vkládá v ni velikost a plod-nost božskou.

Leč vizme první veřejné vystoupení Spasitelovo. Jest mužem třicetiletým, a právě začíná svou učitelskou činnost. Hle, jak v průvodu své matky a učedníkův usedá v městečku Káně v hodovní síni ke svatební hostině. Přítomnost jeho při této veselosti byla jistě vítána. Sdílí štěstí mladé nevěsty a rozmnožuje je kouzlem, které vyvěrá z jeho posvátné osoby; posvěcuje je neviditelnými milostmi, jichž jest bohatým zdrojem, a konečně, aby slavnost odbyla se bez mráčku nehody, na prosbu Mariinu v příhodný čas vykonává svůj první zázrak proměnou vody ve víno. Nač vypravovati více; veškeré chování Mistrovo jest významné. Výmluvně dotvrzuje, že neodsuzuje blaha manželství, nýbrž že je upravuje, mu žehná, přeje si býti jeho účastníkem, a žádá, aby se utíkalo pod ochranný štít jeho osoby.

Ženy křesťanské! Střezte se následovati mužů, kteří neúnavně a zuřivě po dobu jednoho století pracují k tomu, aby zbavili svůj manželský život své povinnosti a radosti každé posvátné známky. Jejich snahy korunovány byly smutným úspěchem. Vládou státem, rodinou i nad sebou bez Ježíše, ano proti Ježíži! Chovají tu nesmyslnou snahu, vrátiti se zpět k prostým, přirozeným pudům, z nichž právě ke cti člověčenstva zázračně nás vyprostilo náboženství křesťanské. Nebudu líčiti výsledky tohoto neblahého poblouzení, úpadek do trudné minulosti, bezuzdnou nákazu, která se šíří vzdělaným světem a plní trpkou a zoufalou bolestí duše mužů, kteří si uchovali hrdost a čistotu. Ó ženy, nenásledujte těchto mužů, nezbavujte svého života křesťanství, neznesevěcujte svých slastí manželských. Zvete s pevnou vírou vždy Ježíše a prostě ho, aby prodléval ve vaší domácnosti. Jeho svatá přítomnost bude mocnou hrází proti příboji rozbouřených vášní bijících na bránu vašeho srdce. Či nebude vám to sladké, těšiti se z pohledu a společnosti Ježíšovy? Bude-li zván, přijde k vám zrovna jako do Kány, aby se účastnil vaší hostiny a obnovil k vašemu dobru svůj první zázrak. Opravdu, nic není tak nestálého jako vaše radosti! Vy to samy cítíte. Jakmile dostaví se Ježíš, změní falešné v pravé, prázdné učiní plným,

lidské přemění v nadpřirozené: stále proměňuje vodu ve víno. Ó nechtějte hledati štěstí bez Ježíše, byly byste šťastny jen napolo a ne na dlouho. On jediný může pozemskému štěstí dodati toho, co mu schází: nekonečné, neměnitelné a božské; neboť jenom on jest doplňkem, po němž ještě vzdychá srdce, třeba bylo nasyceno pozemskými rozkošemi a všedními radovánkami. Manželky křesťanské! Utikejte se do ochrany žehnající ruky Ježíšovy, a nebudete v naději zklamány!

II.

Manželé křesťanští, bohužel, zakoušejí toho, co svatý Pavel tak trefně pojmenoval „tribulatio carnis“, „trápení těla“. Stín, vržený na ně od pádu v ráji v podobě zlých náruživostí, leží na nich dosud i po vykoupení. Sobectví smyslův a sobectví srdce, toto dvojí ovoce hříchu na vždy porušilo jejich styky a zničilo jejich štěstí. Budou vždy mezi lidmi, zvláště mezi těmi, kteří obrozeni byli křesťanskou milostí, vyvolenci, kteří vynasnažovati se budou milovati dokonale, ale ještě více se snažiti zůstat čistými. Tím vysvětlíme si zřejmou zdrželivost Ježíšovu v úsudku o manželství, a proč mluví o jiném stavu, lepším a andělském, v němž můžeme přinést své tělesné pudy v náboženskou obět, a tím vybaviti duši z ponižujícího otroctví těla, a milovati zde na zemi týmž způsobem, jako se miluje na nebi: totiž radovati se ze štěstí slíbeného čistotě, a obcovati důvěrně se svrchovaným Dobrem, které jest právě tak sladké jako tajuplné. Připomínám to zvláště těm, kteří tu věc dokonale znají, a kteří zcela svobodně ve chvíli nezapomenutelného nadšení zasnoubili duši svou Bytosti, které nevidíme tělesnými očima, nýbrž jejíž přitažlivou krásu vytušiti může jen ten, kdo odvrátí zrak svůj od věcí pomíjících.

Jakmile však manželství přineslo plod, a manželka stala se matkou, Ježíš jest odzbrojen; jeho smýšlení již není upjaté a srdce jeho nekolísá mezi dvěma nestejnými hnutími mysli. Pro posvátné mateřství lidské má plný zájem. Za dobu svého krátkého pobytu mezi

námi neztratil ani jediné příležitosti, aby to nepotvrdil způsobem právě tak dojímavým, jako rozhodným.

Která pak matka křesťanská, třebaš měla sebe chabější víru, nepozastaví se s pohnutím zbožným a vděčným nad myšlenkou, že Bůh uzavřel se do lůna ženy, z ní přijal tělo a z ní se narodil? Nepocítí-li pak nad tím nábožnou hrdost a štěstí, že sama je také matkou? Tím, že Bůh vyznamenal ženu slávou, aby ho porodila, ačkoliv měl mnoho jiných cest, na pohled přiměřenějších jeho velebnosti, po nichž mohl s nebe sestoupiti a na tento svět přijíti, tím vyznamenal také všecky naše ubohé matky zde na zemi, jejichž podstatný úkol takto chtěl posvětit, jejich důstojnost povznésti a jejich čest nevýslovně rozmnožiti. — Bůh se narodil z ženy jako můj syn! Ježíš jest požehnaný plod života Mariina! — Ó ženy, od panenského porodu v Betlemě je to pro vás převelikou slávou a útěchou, býti matkami! V tomto vašem štěstí spočívá nyní cosi, co přesahuje přirozenost! Vaše mateřství jest jaksi zahaleno v milostné tajemství, které událo se za jasné noci vánoční. Vy vzrostly jste jak ve vlastních očích, tak v očích celého světa křesťanského od té doby, co s vámi poklekáme před Pannou, která na ruce chová Boha v podobě Děťátka! Leč pokročme ve své úvaze dále.

Ježíš mluví o štěstí mateřském jako Bůh, který je znal, jelikož prvky jeho stvořil, a byl předmětem toho štěstí. Poslyšte, jak líčí bolesti ženy, která stává se matkou, jak tyto ihned zmizí v nesmírné radosti nad tím, že dala život lidské bytosti: „Žena, když rodí, zármutek má, neboť přišla hodina její: ale když porodila dítě, již nemyslí na bolest pro radost, že se narodil člověk na svět.“ Řekli bychom, že Spasitel jest přítomen prvním rozechvělým polibkům, prvnímu něžnému láskání, jímž mladá matka zahrnuje slaboučké stvoření, pro něž tolik bolestí vytrpěla a ještě vytrpí. Podivuhodně tuší, že v den, až dítě to přijde k vědomí, pohlédne na ni s nevinným úsměvem a počne jí cosi slabounce žvatlati, v ten den že budou vrchovatě odměněna všechna její utrpení a všechna oběti.

V matce vidí Ježíš svého Otce, který jest v nebesích. I Bůh tak miluje křehké bytosti, které se vytrhly z jeho všemohoucí ruky. I on se také uspokojuje vyznáním něžné a oddané víry, kteráž jest úsměvem našich duší. Matka a dítě, toť láska bdící nad slabostí! Není pochyby, že Ježíš s nebe se zalíbením shlíží na tento obrázek, který i nám se jeví tak rozkošným a tak dojemným. Šťastné ženy! Bůh sám sebe poznává ve vás, neboť sám se také stará i o nejmenší živoucí částčku, která vyšla z jeho lůna; chápe vás a žehná vaší svaté lásce, která působí vám nevyličitelnou rozkoš a se kterou se oddáváte a obětujete plodu svého života, jenž zove se člověk! Podobný cit choval v srdci také Bůh, když ustanovil umříti za nás na Kalvarii, aby vydobyl nám života v ráji pozemském ztraceného: „Budu vám jako matkou“, praví v Písmě, a dále dodati možno: „Kdyby matka schopna byla zavrci dítě své, já na vás nezapomenu nikdy“. Je tedy cosi mateřského v Bohu nebo cosi božského v matce.

Obdivujme se nyní následujícímu výjevu: Kdysi večer, po návratu z dlouhé cesty po Galilei, když shromáždění jsou všichni apoštolové doma v Kafarnaum, klade jim Ježíš tuto otázku: „Oč jste se na cestě hádali?“ Ale oni mlčeli. Rozmlouvali totiž mezi sebou o předáctví v království Božím a hádali se, kdo z nich bude jednou největším. Proto přivedla je otázka Mistrova do rozpaků, avšak on, aby je důkladně poučil o pokoře, zavolal pachole, objal je a postaviv je uprostřed nich, řekl jim: „Nebudete-li jako maličká pacholata, nevejdete do království nebeského. Protož kdožkoliv se poníží jako pachole toto, ten jest větším v království nebeském. A kdo by přijal jedno takové ve jménu mém, mneť přijímá. Viztež, abyste nižádného z maličkých těchto nepotupovali; neboť pravím vám, že andělé jejich v nebesích vždycky hledí na tvář Otce mého, kterýž v nebesích jest. Kdo by pak pohoršil jedno z maličkých těchto, kteří ve mne věří, lépe by jemu bylo, aby zavěšen byl žernov osličí na hrdlo jeho a on pohřížen byl do hlubokosti mořské.“

Při jiné příležitosti, když apoštolové odháněli příliš nelaskavě zástup dítek, které ho chtěly viděti a z blízka

slyšeti, kárá jejich nevčasnou horlivost slovy, plnými něžné dobrotivosti: „Nechte dítek, a nebraňte jim ke mně jíti: neboť takových jest království nebeské.“ Zkrátka, Spasitel ukazoval zvláštní lásku k dítkám. Rád je kolem sebe shromažďoval, rád je bral na lokty a jim žehnal. Evangelium o tom svědčí jasně.

Není pochyby, že ze všech těchto skutků a slov Mistrových vyplývalo poučení pro apoštoly, kteří ku podivu dlouho nemohli pochopiti záměrů Božích. Později to pochopí. Avšak ženy, které pozorně vše sledují a jsou dotčeny na místě nejcitlivějším, od tohoto okamžiku s obdivem pozdravují to nové náboženství, které povznáší jejich povinnosti tak vysoko a určuje dítkám tak krásné místo v království Božím — Ó Ježíši! Ty prohlašuješ, že kdo chce míti účastenství s tebou, musí býti tak nevinný, jako ty drahé malé bytosti, kdo chce býti větším, že musí se jim podobati; ty hlásáš, že zasluhují vši úcty, že s nimi se má nakládati jako s tebou samým; ty zlořečíš těm, kteří jim ubližují, a hrozíš hněvem andělů, kteří patří na tvář Otce! Věříme ti a blaží nás, že ti věriti můžeme! Máme svatou pýchu nad svým mateřstvím, které tys povznesl k úkolu tak vznešenému; díky tobě! Známe nyní dokonale důstojnost, krásu a práva dítěte. Od nynějška s posvátnou úctou budeme zacházeti s plodem svého života! — To asi byla skrytá odpověď srdcí těchto matek. Kdož se tudíž bude diviti, že vedouce za ruku nebo na loktech nesouce své dítky, následují Ježíše všude, i na poušť? Kdo diviti se bude, když při slavném vjezdu do Jerusalema dětské hlasy s největším zápalem a neohroženě volají: Hosanna? Mezitím co Židé vyhrožují, matky tím více volají slávu, a jejich výkřiky tím pronikavěji a radostněji se ozývají: „Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně!“

Ó matky! Láska k Ježíši vám skýtá nový a podivuhodný důvod, abyste dítky milovaly, o ně se oddaně staraly a nedbajíce námahy nad nimi bděly. Čím více budete křesťankami, tím vyšší bude váš názor, tím ušlechtlejší vaše láska a tím horlivější vaše péče. Méně budete pomýšleti na ta maličká tělíčka, která ošetřujete a s velikou starostlivostí strojíte, ale spíše

budete pomýšleti na jejich nesmrtelné duše, které svěřeny vám byly za tím slavným účelem, abyste je probudily k božskému světlu, okrášlily je milostmi a nadpřirozenými ctnostmi. Vaše odměna za to bude nesmírně krásná; Ježíš, který v nich žije, usmívati se bude s jejich nevinného a čistého čílká na vás, a andělé jejich vloží do srdcí vašich oživující paprsek, vyzářený z tváře toho, na nějž pohlíží v nebi.

Spasitel, jak vidno, nepřijal úkolu zničiti nebo se slabiti mateřský cit v ženě, nýbrž naopak, oživiti jej. Povznáší jej nad prostor a čas, nad smyslnost a tělesnost, povznáší jej k výši citu náboženského. Vkládá do něho více líbeznoti a hloubky, ba i cosi věčného a božského. Přirozenost jest překonána, posvěcena a zlepšena. Ne, matka bez víry a zbožnosti, matka pouze dle přirozenosti nebude nikdy tolik milovati své děti jako pravá křesťanka. Její láska bude méně čistá, méně krásná a méně utěšená! Bude jen poloviční matkou, poněvadž zrodí pouze život nižší, život ubohý.

III.

Každá žena chová v nitru své podstaty skrytý pramen dvou citů: citu mateřského a manželského, které mocně a vzrušeně derou se na venek. Ale ačkoliv vyvěrají z přirozenosti porušené vášněmi a hříchem, přece Ježíš, jak vidíme, při každé příležitosti jim žehná; působí však něco ještě lepšího — vizme jeho vymoženost. Zná totiž prostředek, pomocí jehož znovu a znovu opětuje zázrak vykonaný na Marii, manželce nejčistší a Matce nejnežnější, zázrak s uzavřenou studnicí, jejíž vody drahocenné nerozlévají se dole, nýbrž tryskají vzhůru k nebi, až se jimi třpytí, a vody ty nadává tajuplnou mocí. Ano, svět dosud má ženy, jejichž srdce ani neodumřelo, ani nepozbylo citu, avšak jest až příliš čisté a jemné, než aby milovalo způsobem pozemským. Tíhnou sice také s nekonečnou dychtivostí k té blaženosti, kterou všechny ženy kladou za konečný cíl života, avšak nikdy by toho nesnesly, aby láska jejich snížila se pode jeho nízkých vášní. Chtějí milovati jako miloval Ježíš, jako Marie, a jako milují andělé v nebi: přijímají pouze radosti panenské.

Nesmrtelné pokolení panen jest — smí-li se tak říci — nejslavnějším výtvozem Ježíše Krista, který je se žárlivou péčí ostříhá a největší úctou zahrnuje. Je to tajemství nepochopitelné duchům světským, kteří pro věci nadpřirozené nemají porozumění, avšak podivuhodně pochopitelné srdcím čistým, která osvěcena jsou paprskem shůry. Jestliže u ženy, která se zasvěcuje panenství, Bůh klade překážku její přirozenosti, je to za tím účelem, aby vynaložila své síly k cíli vznešenějšímu. Vzácný strom, na němž zahradník přistříhal všechny cizopasnické větve, aby veškerou jeho šťávu soustředil do ratolesti jediné, zvlášť vyvolené, pokrývá se napřed nejkrásnějšími květy a hned potom nejchutnějšími plody. Ten jest obraz ženy, jejíž srdce bylo vyčištěno a milostí oživeno! Krása jejích citů na jaře plní obdivem, na podzim přináší zázračnou úrodu skutků. Jestliže uzavírá Ježíš panně vyhlídky na lásku pozemskou, otvírá jí za to širší rozhledy na lásku vyšší. Zve ji k oněm nebeským zasnubám, jejichž tajuplné podrobnosti jsme vylíčili. Sám jest pak jediný její snoubenec, který zasnubuje si její duši. Tím způsobem nachází panna náhradu za ztracenou lásku manželskou v lásce očištěné a oduševněné, která platí Bytosti, jež jest nehmotná láska sama; tak vchází božskou branou do radostí, jež byla šlechetně obětovala. Každá křesťanská panna — která opravdu je toho jména hodna — má na čele znamení tajemného manželství, na čele jí září jasný odlesk duše, která nahlédla na krásu nekonečnou, neposkvrněnou, neměnitelnou, a přijala její čistý polibek.

Za krátkého pobytu Ježíšova zde na zemi značnému počtu žen dostalo se cti jemu se blížit, jemu sloužit a býti předmětem jeho pozornosti a zázraků. Avšak žádné z nich — vyjímajíc milovanou Matku Marii — nedostalo se tolik lásky jako Martě a Magdaleně, které požívaly té přednosti, že směly mu pohostinství nabídnouti, jako přitele jej vítati, v bolestech těšiti, sdíleti jeho radosti, zkrátka těšiti se z nevyrovnatelné dobroty, plynoucí z jeho důvěrného přátelství. Jedna ze sester zachovala panenskou nevinnost; druhá v kajících slzách vydobyla zpět svoji korunu: věčný to

symbol zvláštní přízně božského Mistra k duším, které jediné jeho milují. Mezi všemi ženami pouze panny mají právo, když líbají kříž anebo poklekají před svato- stánkem, započítí svou modlitbu slovy nadpřirozené lásky, která kdykoliv jim překročí přese rty, měla by je k svatým slzám pohnouti: „Ó Ježíši, můj Bože, můj Choti!“ Zakoušejí v nitru duše nevylicitelnou útěchu nad božskou odpovědí jeho, která rozechvívá je k radosti, lidem světským neznámé: „Slyším tebe, ó sestro má, choti má, přítelkyně má! Soror mea, sponsa mea, amica mea!“ To jsou dva refrény písně, zpívané na věčných návrších od Beránka, a běloučké zástupy ho následují. Nikdo, ani na nebi ani na zemi, nedovede to po nich opakovati, nikdo nemůže se těšiti z jeho rozkošné a líbezné hudby. Je to svatební zpěv Beránka a panen.

Nic nevyrovná se požitkům této božské svatby a — dodávám — nic nevyrovná se její svaté plodnosti. Neviditelný choť nedopustí, aby hojnost lásky mateřské, uložené v panenských duších, usnula. V čas potřebný ji probouzí a předkládá jí vzácnou potravu. Tato láska, stykem s Bohem očištěná a zmohutnělá, mění se ve vroucí, nezištnou a vznešenou obětavost, která rozlévá se na všechny bytosti lidské v jejím dosahu. Prýští ze srdce kněze, který se cítí otcem i té nejmenší duše a rád by za ni krev svou vycedil, aby ji spasil — to jest — aby přivedl ji k milosti, ctnosti, pravdě, životu, štěstí a Bohu. Neří-liž to otcovský cit, zdržlivostí sprostěný všech osobních ohledů, vší úzkoprsosti a lidského omezování? Týž neméně mocný plamen plá v duši ženy, která vyvolila panenství. Občerstvuje a oživuje všechny ty, které Prozřetelnost svěřuje její něžné péči. Horlivá řeholnice jest matkou nemocného, kterého ošetruje, dítěte, které vychovává, jest druhou Martou, jejíž srdce panenstvím nabylo obsáhlosti. Její láska k bližnímu je tak čistá, že dává přednost bytostem nejošklivějším, nejopuštěnějším a nejopovrženějším, aby jim mohla sloužiti. Jako panna má tolik mateřské něžnosti, že věnuje se všem sirotkům na světě, má tolik horlivosti, že plaví se za cceán, aby zasvěcovala se službě ubohých divochů, kteří v sobě nemají skoro nic

lidského. — Již dosti. Panictví u kněze zplodilo otečtství, a právě tak plodí i mateřství u ženy, zasvěcené Bohu.

A co dělají ostatní panny křesťanské, ukryté za přísnými mřížemi, pohřbené za zdmi klášterními, tyto ženy, o nichž svět se domýšlí, že pozbyly citu a propadly prohnanému sobectví? Povím to. Zastávají úlohu chotí Ježíše Krista a úlohu matek našich duší. Přemýšlejí o našich nebezpečnostech, pokušeních, slabostech a mravních bédách; modlí se za nás, umrtvují se a trpí, aby vyprošovaly nám milost pro život, a když nás potkalo neštěstí, že jsme ji ztratili, aby nám ji znovu vyprosily. Jsou našimi matkami, rády přijímají ten název.

Jako klášter, tak i svět má panny, jejichž úkolem jest šířiti kolem sebe doplněk citu mateřského; jsou to ženy zbožné, ducha mnohdy vznešeného, srdce vždy citlivého, kterých manželství neláká a které Bůh ponechává mezi námi. Ježto nemají rodiny ani dítek, jsou milovány a žehnány jako sestry, tety nebo přítelkyně. Vliv jejich jest blahodějný a hluboký. Veliká srdce často vyrůstají ve stínu jejich; i ony zastávají úlohy matek.

Nebudu popisovati blaho, které vzniká z dvojí lásky: manželské a mateřské, takto přetvořené. Žádný člověk a žádný tvor nedovede si ji představit. Převyšuje nesmírně každou radost pozemskou i každou přirozenou rozkoš. A nekončí zde na zemi; ve stonásobné míře jest příslibeno po smrti těm duším, které zasvětily se službě Ježíšově a těch, které Ježíš svěřil jejich lásce. A ty duše, které toho blaha samy okoušejí a jím jsou nadšeny, nedovedou o něm nic více pověděti, nežli že jeho líbeznost nedá se vylíčiti právě tak, jako nedá se vylíčiti jeho čistota. Je to blaho nehmotné, blaho nebeské, pravá manna s nebes spadlá, která v této chladné poušti, v tomto slzavém údolí propůjčuje jim živého pocitu pravé lásky v Bohu! Ježíši Kristu přináleží sláva za to, že stvořil tuto svrchovanou rozkoš, kterou panenství s sebou přináší.

Ó ženy, Ježíš vás neopouští v životě, ať jste ve stavu jakémkoliv. Ať jest povolání vaše na světě jakékoliv, provází vás požehnáním a jeho srdce zahrnuje vás láskou. Ne, on není Bůh plný hrůzy, jehož vám lidé nejednou vyličují jako nepřítele všech radostí, na něž máte právo, jako Boha, těšícího se z vašich útrap a slz. Je-li přísný k našim hříchům, trvá to jen na čas, a jeho radostí jest, může-li se nám ukázati v pravé podobě, v podobě dobrého a milujícího Otce a Spasitele plného shovívavosti a mírnosti. Ano, Ježíš se rád na nás usmívá. Přeje si účastniti se všech našich radostí, ne aby je ochladil, nýbrž aby jim dodal božské příchuti. Manželky, Ježíš žehná vaši svatbě, žehná vaši domácnosti a jeho požehnání očišťuje bědy a oslazuje nezbytné zármutky života manželského. Matky, Ježíš udílí milost dítěti, jež jste zrodily, a se zalíbením pohlíží na kolébku, v níž střežíte posvěcený plod života svého. Panny, Ježíš nepřeje si, aby vaše panenství bylo chladným a jalovým sobectvím, nýbrž výrazem nejdokonalejší lásky, kterou vložil do srdce ženy; i vy — ovšem ve smyslu vznešeném — okoušíte slasti manželských: vaše očištěná láska vás dává Bohu za manželky; i vy okoušíte radosti mateřských: vaše zmohtnělá láska z vás činí rodinu, skládající se z těch dítek, které trpí na těle a na duši. Vaše povolání jsou rozmanitá, ale láska k Ježíši stejná. Váš život ubírá se rozličnými směry, ale všecky vedou vás k Ježíši, který s otevřenou náručí na vás čeká, aby vás přijal. Ženy křesťanské — Ježíš zůstává vašim nejlepším přítelem, nezneuznávejte ho, ale jako vaše předkyně, v dějinách uvedené, projevujte mu neměnitelnou oddanost. Dnes ukládá se vaší vděčnosti čestná povinnost. Když lkaly jste nad smutným zavržením, kdo jiný, ne-li on, soucitně na vás shlížel, vás miloval, vás pozdvihl a vašich posvátných práv vám vydobyl? Nuže, hle, váš božský dobrodinec, váš drahý osvoboditel sám zakouší smutného zavržení. Mužové povstali nepřátelsky proti božské jeho osobě, vedou proti němu hříšnou válku a zvracejí všecky jeho oltáře, které mu víra během staletí vystavěla. Na vás jest, abyste se proti tomu rázně vzepřely, abyste si hleděly udržeti všecka svá práva, a abyste mu

v srdcích svých zbudovaly nerozborný trůn, trůn obklopený vášnivou láskou a horoucí zbožností. Zůstaňte-li věrny svaté úloze, uchováte totiž posvátný oheň víry, bez něhož po události na Kalvarii nemůže lidstvo čestně žít, pak snad mužové, až nabaží se svých bezbožných plánův a zbaví se svatokrádežných vášní, obrátí se na vás, abyste je znovu naučily věřit, doufat a milovat, a vám dostane se slávy, že jim budete moci dáti zneuznávaného, ale vždy dobře činícího Boha z evangelia, s jeho tajemstvími plnými naděje, a svátostmi plnými nekonečného života. Na vás závisí osud budoucích pokolení. Zachovejte pro jejich štěstí Boha, kterého nynější pokolení k svému neštěstí popírá.

Hlava VIII.

Ženy, které Ježíš v bolestech potěšil.

Život, bohužel, záhy přestává se jeviti lidskému srdci jako svátek; zvláště však žena záhy o tom nabývá zkušenosti. Bolestné příhody, které s hroznou rychlostí tak často ji potkávají, zůstávají v její slabé soustavě hluboké účinky. Lehká vznětlivost k lásce je taktéž lehkou vznětlivostí k bolesti. Žena, jsouc přirozenosti citům snadno přístupné, velice jest vydána v šanc bolestem; je tak jemná, že cítí i nejmenší dotek jejich, a zase tak silná, že snese i nejmohutnější jejich nárazy. Čím snáze kdo miluje, tím snáze i trpí.

Hleďme, jak muž, jenž v podstatě jest sobec, vymyká se zkouškám: baví se, zapomíná, nebo vezme si život. Milující žena však není takovou; zná tajemství, žiti dlouho svému bolu. Skoro bychom řekli, že libuje si v kříži, který jí láska připravuje.

Zajisté, neštěstí nešetří její slabosti a Prozřetelnost nevyjímá jí ani z nejkřutějších ran osudu. Přicházejí na ni ponuré a hrozné okamžiky, kdy zdá se, že slunce se odvrací od jejího žití, kdy všecky naděje jejího života se na vždy troskotají a kdy její zdrcená duše klesá až na dno propasti. V těchto okamžicích úzkosti a beznaděje výkřik Ježíše opuštěného na Kalvarii — „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ — dere se jí na rty jako hořká výčitka, jako úpěnlivá prosba.

Která pak žena může se domýšleti, že jest kryta před nejvyšší úzkostí? Která má jistotu, že nebude zítra zasažena na nejcitlivějším místě srdce a nebude

pohřížena v zármutek, pro který není útéchy? Co říkám, zítra? Na světě jsou stále manželky a matky, které nosí ve svém nitru rány, jež pouze smrt dovede zacelit, poněvadž smrt je otevřela; jsou ženy, které oplakávají a budou až do hrobu oplakávati milované bytosti, jež jejich lásce byly vyrvány. Ó jen ať se chrání tyto nešťastnice reptati proti dobrotě Boží, viniti Ježíše, přítele a utěšitele zarmoucených! Neprovinil se na nich ani lhostejností, ani tvrdostí, ani nespravedlností. Jestliže dopouští, aby drceny byly tihou bolestí, není to proto, že by na ně zapomněl, tím méně, že by jim zlořečil. Jeho ruka jim žehná, i když se zdá, že krutě na ně dopadá. Ubohé ženy! Kdybyste měly oči víry, viděly byste ho, jak se k vám neviditelně sklání, chvatně nalévá oleje a vína na vaše rány, aby aspoň utišily palčivé jejich svědění, když jich docela neuzdraví. Či by se snad změnil od té doby, co opustil místo běd, údolí slz? Nyní, když jest šťasten v nebi, byl by snad méně citlivý a méně ochotný k našim strastem? Daleko nás budiž podobná myšlenka; neníť křesťanská. Ježíš je stále tou Bytostí božskou, která nemohla bez pohnutí pohlédnouti na jakoukoliv bolest lidskou, a která při pohledu na ženu plačící soucitem se rozplývala. S nebe, kam nás čeká, aby nám dal nesmrtelnou blaženost, a ze svatostánku na oltáři, kamž sestupuje, aby byl blíže našimi bolestem, vždycky dobře pozoruje naše nářky. A když vidí vás trpěti, srdce se mu plní vřelostí a soucitem dřívějším. O tom vás ujistiti jest prospěšno; a až někdy dolehnou na vás veliké pohromy, bude ještě prospěšnější, vám to připomenouti.

I.

Pohlédněte na ženu, plačky kráčející za rakví po cestě na pole mrtvých. Koná již po druhé tu smutnou povinnost. Evangelium nám to líčí pouze několika slovy: žena doprovází tělo svého jediného syna, a tato žena jest vdova.

Co bolestí skryto asi v těchto jednoduchých a stručných výrazech! Do srdce této manželky a matky zasadila smrt dvě nezhojitelné rány, jejichž hloubka nedá se prozkoumati, aniž určití, kde nyní krvácejí.

Byl kdysi den, kdy i tato žena jako mladá dívka plná nadějí vstupovala radostně do stavu manželského, jako do krásného stromořadí vysněného blaha. Avšak sotva že tam vkročila — až dosud žádné zklamání nezranilo jejího srdce a vše snad se na ni usmívalo jako v rozkošném jaru — když tu rázem slunce se zahalilo, chvalozpěvy o štěstí vydechly jí na rtech, a smrt, nelitostná smrt hodila na její budoucnost ledový rubáš. Zasažena ve svých radostech a nadějích manželských, neschopna milovati po druhé, pohřbila na vždy své srdce do hrobu přítele, jenž vyslechl přísahy jejího mládí. Nechtěla znáti žádné jiné útěchy, leč útěchu hořkého a beznadějného vdovství. To jest právě to, nač upozorniti nás chtěl svatý spisovatel, když výslovně vyznačil: *Et haec vidua erat* — byla vdova. Vycítujeme z jeho psaní, jak chce nám připomenouti touto důležitou okolností první její velikou bolest, stále pálicí, která zvláště byla obnovena před několika hodinami.

Běda! neštěstí jest slepé a smrt nezná slitování. Nedbá toho, zdaž snad znovu zraňuje bytost, která jejími ranami již byla zasažena.

Vdově této zbývala ještě zástava lásky, děcko, živý to obrázek ztraceného manžela. Na tuto drahou hlavu skládala všechny city a všechny naděje srdce. Vychovávala ho tak, jak jen vdova dovede vychovávatí jediného syna. Zkrátka: duše její a život otáčely se kolem této bytosti. A hle, najednou přetrhne se nit, na níž viselo jediné její štěstí, které jí ještě zbývalo na světě. Smrt vyrve z objetí zoufalé matky vyspělého již syna právě v té době, kdy začal jí býti pomocí a oporou. Nadarmo vynakládá všecku péči a lásku, nadarmo dovolává se pomoci nebes a země, musí ho viděti, jak trpí a umírá, aniž by mu mohla pomoci. Ubohá matko! A právě nyní kráčí za rakví. Spolu s ním umřítí nemůže, proto chce až do dna vypítí kalich mateřské bolesti. Zakusila již strašlivé úzkosti u smrtelného lůžka synova, a nyní chce mu dáti poslední, srdcervoucí „s Bohem“ u hrobu, který ho pohltí. Jak šťastnou by byla, kdyby mohla duši vydechnouti a přidružit se k těm drahým duším, které v životě lepším

ji očekávaly. Kráčí tedy plačky za těmi, kteří jí odnášejí syna.

Stěží si představíme zkoušku krutější a neštěstí hroznější. Ženy, představte si, že by podobný osud stihl vás, že by smrt vyrvala vám to jedinké a poslední, co zde na světě milujete, a pochopíte správně bolest té, kterou nazýváme „Naimskou vdovou“.

Setkává se Ježíš náhodou s tímto nesmírně smutným průvodem pohřebním, který přichází vstříc, když kráčí v průvodu učedníků, přátel a zvědavců v tato místa? Nevěřme tomu. V životě Ježíšově nestalo se nic náhodou. Všecky události v něm vyvíjejí se dle napřed promyšleného a voleného plánu. Schválně vybral si toto setkání, dle zdání nahodilé, aby nám zjevil tajemství svého srdce jako člověka i jako Boha. Chtěl, aby ti lidé byli svědky, jak působí na něho pohled na naše neštěstí a naše pravé slzy.

Hledte, jak zastavuje se před rakví a pohlíží dlouho něžným pohledem na ženu pohrouženou v zármutku. Vypytává se. Sděluji mu, že je to jediný syn vdovin. Pohlíží znovu na ubohou matku, kterou doprovází celé město v této kruté zkoušce, jest až do duše pohnut, a jakoby ho slzy této ženy bolely, praví: „Neplačiz.“ Zároveň přistoupil k marám, a když nosiči stanuli, dotekl se mrtvého svou božskou rukou, a praví: „Mládenče, tobě pravím, vstaň!“ A mrtvý poslouchá, se slovy a úsměvem na rtech se zdvihá, a Ježíš odevzdává syna plného života šťastné matce, jejíž slzy rázem usychají.

Soucítí Ježíšův učinil tento zázrak, aby potěšil ženu, které nikdy neviděl. Jde k ní, aniž byl volán. Tato žena ho ani nezná a nevěří v něho. Ježíš jde kolem, a ona mlčí. Ani jí nenapadne, jako tolika jiným, vrhnouti se mu k nohám a prositi ho o slitování. Nezná jeho dobroty a moci. Je tak pohřížena v zármutek, že ho ani nepozoruje. Duše její dlí u syna; beznadějnost jest jejím znakem, jímž se Ježíšovi prozrazuje, a náрек její jedinou prosbou. Ale dostačí; neboť dobrý Mistr neodolá jejich palčivé výmluvnosti. Jeho srdce samoděk se poddává šlechetnému hnutí, které ho pudí, aby utišil bolest tak velikou jedním z největších zázraků.

Zástup jatý nábožnou hrůzou se rozprchne, opakuje slova: „Prorok veliký povstal mezi námi.“ Následujeme zástup; i my pronesme výkřik obdivu a vděčnosti. Avšak my nejsme tak uchvázeni mocí Ježíšovou, jelikož nade vši pochybu známe jeho božskou povahu, jako spíše jeho láskou, která se chvěje soucitem a milosrdenstvím nad naším bolem a zármutkem, a proto pokládáme za vhodnější a utěšenější zvolati: Dobrý, laskavý a milosrdný Bůh sestoupil mezi nás. Ve svých bolestech třebas o Ježíšovi nevíme, ale Ježíš ví o našich bolestech. Aniž bychom to věděli, stojí při nich, má útrpnost s nimi, ulevuje jim, a což nade vše jest, počítá je k našemu dobru pro nebe.

II.

Jestliže tak mocné jest pohnutí, které Ježíš zakouší při pohledu na boly osob neznámých, a které ho nehledají, jak asi obsáhlé bude při pohledu na neštěstí přátel? Jak asi bude si počínati vůči neštěstí a úzkosti těch, kdož jsou mu drazí? Nemůže snést bez pobouření duše slzy ženy neznámé, jak asi snese hořký pláč ženy, která jest plna víry a lásky k němu? To bylo vyhrazeno apoštolovi Miláčku Páně, aby nám to sdělil.

Shrňme stručně hlavní rysy zprávy muže nadchnutého Duchem sv., který lépe než kdo jiný znal srdce božského Mistra.

Lazar umřel. Lazar, bratr Marty a Marie, věrných hostitelek Ježíšových. Lazar, kterého Ježíš nazývá: „přítel náš!“ Amicus noster!

Jakmile objevily se první příznaky nemoci, obě znepokojené sestry poslaly za Ježíšem zprávu: „Pane, aj, kterého miluješ, nemocen jest!“ Domnívaly se asi, že na tuto jednoduchou zprávu Ježíš, vždy tak ochotný uzdravovati trpící a těšiti plačící, uposlechne hlasu svého srdce a přiběhne do Bethanie k přátelům, které hoře stihlo, nebo že pronese pouze jedno z těch slov, která působí do dálky a jako svrchování páni poroučejí nemoci i smrti.

Leč zmýlily se. Ježíš pošle posly zpět se záhadným vzkazem: — „Nemoc ta není k smrti, ale k slávě Boží, aby oslaven byl Syn Boží skrze ni.“ — Možná,

že tato zpráva zastihla sestry v okamžiku, kdy Lazar vypouštěl poslední vzdechy. Dopadla na jejich víru jako podvod, a na jejich bolest jako posměch. Ať už to bylo jakkoliv, byla v krutém odporu se skutečností. Mrtvola Lazarova ji vyvracela a zajisté podrobila lásku, důvěru a i víru Martinu a Mariinu kruté zkoušce. Ten, jenž byl tolikrát jejich hostem v dobách dobrých, v době zkoušky nejen že je opouští, nýbrž jakoby je klamal vylhanou nadějí. Vždyť přece byly při smrtelném zápasu a při smrti milovaného bratra, který zde na zemi byl jediným jejich ochráncem, prokázaly mu zbožně poslední službu, oči mu zatlačily a tělo jeho pohřbily. Již čtvrtý den odpočívá ve hrobě. Četní přátelé z Jerusalema a okolí přicházejí k nim a projevují svou soustrast. Neopouštějí sester ve starostech o pohřeb. Všichni projevují živý a hluboký soucit. Pouze přítel nejdražší a nejtoužebněji očekávaný, na něhož nejvíce v srdci spoléhaly, není tady. Jenom jeho místo jest prázdné. V prvních dlouhých dnech smutku doufaly a čekaly, ale nepřicházel. Co asi dělal?

Mysлил na ně! Ač vzdálen, sledoval všecky události v Bethanii. Tu a tam splynulo mu se rtů nějaké slovo a poučovalo apoštoly. Dva dni po té, co dostal zprávu od sester nemocného, řekl: „Pojďme zase do Judska — Lazar, přítel náš, spí; ale jdu, abych jej ze sna probudil.“ Vida, že apoštolové jeho řeči nechápou, dodal zjevně: „Lazar umřel, i raduji se pro vás, že jsem tam nebyl, abyste věřili. Ale pojďme k němu.“ Pověděv ta slova, dal se na cestu, a po nových dvou dnech byl ohlášen jeho příchod do okolí Bethanie. Jakmile první zpráva o tom se rozšíří, Marta stále starostlivá, ne-li již milující, vstane, běží naproti Mistrovi a pronáší k němu tuto výčitku, z níž přece vyznívá něžná a nezlomná důvěra: „Pane, kdybys byl zde byl, bratr můj nebyl by umřel: ale i nyní vím, že cožkoli požádáš od Boha, dá tobě Bůh.“ Tak projevuje víru, která přes tyto události se nezmenšila. Nepomýšlí na možné vzkříšení bratrovo; neodvažuje se doufatí podobného zázraku, leč až když jí Ježíš řekl: „Vstaneť zase bratr tvůj. Řekla jemu Marta: Víím, že vstane při vkříšení v den nejposlednější. — Řekl jí Ježíš: Já

jsem vzkříšení i život: Kdo věří ve mne, neumře na věky. Věříš-li tomu? — Řekla jemu: Ovšem, Pane, já jsem uvěřila, že jsi ty Kristus, Syn Boha živého!“

Ježíši dostalo se od Marty zjevného vyznání víry v jeho božství. Hned pomýšlí také na Marii, jejíž zármutek dosud byl tak veliký, že neměla síly následovati sestru. Vypytává se na ni a dotazuje. Marta bez odpovědi vrací se do domu, a dává sestře znamení, že Mistr je tu a přeje si ji viděti. Jak to Marie zvěděla, zvedá se též a spěchá na místo, kde ji Ježíš čeká. Židé, kteří byli u ní, domnívajíce se, že jde plakat ke hrobu bratrovu, jdou za ní.

Přiběhnuvši k Bohu-člověku, padá na kolena, vzlyká a pronáší touž výčitku jako Marta: „Pane, kdybys byl ty zde byl, bratr můj nebyl by umřel!“ Vida slzy své přítelkyně a zármutek všech přítomných, Ježíš se zachvěl a v duši pohnut řekl: „Kde jste jej položili?“ — Řkou jemu: „Pane, pojd' a pohleď.“ V tom okamžiku ani Ježíš nemohl se zdržeti slz a zaplakal. Et lacrimatus est Jesus. A svědkové tohoto výjevu praví mezi sebou: „Hle, kterak ho miloval.“ Někteří dokonce se pozastavovali nad tím, že neuzdravil přítele, když otevřel oči slepého od narození.

Ježíš chvěje se, přistupuje ke hrobu a dí pohnutě: „Zdvihněte kámen.“ Marta v domněnce, že chce ještě jednou spatřiti a poslední s Bohem dáti Lazarovi, ihned se proti tomu vzpírá. — „Pane, již zapáchá, neboť čtyři dni jest v hrobě. — Dí Ježíš: Zdaliž jsem tobě neřekl, že budeš-li věřiti, uzříš slávu Boží?“ — Na rozkaz jeho zdvihli kámen, který přikrýval vchod do hrobu. Pak po krásné modlitbě, v níž poznáváme jednak vroucí díky Otci za to, že vždy vyslýchá jeho prosby, a jednak mocné povzbuzení okolostojících k víře, hlasem velikým volá: „Lazare, pojd' ven!“ A Lazar poslechne, vstane a vrací se mezi živé.

Ježíš učinil tento zázrak, aby usušil slzy dvou žen, jejichž víra neznala mezí a nedala se zviklati, dvou žen zbožných a svatých, k nimž choval zvláštní lásku.

III.

Nepláče tedy žena ve svých velikých bolestech před Ježíšem nadarmo. Jest dojat a pohnut jejími slzami, tak že sám soucitem pláče. A co více, napřed působí na jeho srdce, a potom podnikají útok na jeho božskou moc. Vynucují na něm zázraky, které utvrzují naši víru proti pochybám a nevěreckému popírání, a zároveň vytrhují srdce naše ze smutku a utrpení životních.

Kdokoliv přečte tyto dvě zprávy z evangelia, jest dozajista přesvědčen o upřímnosti vypravovatelově a proniknut citem o božské všemohoucnosti! Přemýšlíme-li o všech okolnostech, dojistá že budeme ve víře přesvědčeni a utvrzeni. Mužové jsou na omylu, domnívají-li se, že v utrpení potřebují spíše filosofie, než útěchy náboženské. Rádi by opakovali důvěřivě po pyšných mudrcích to, co oni vykládali o bolesti, ač neznali jí jinak leč z fantasmie; rádi by ve svých mukách mravních opakovali po Götheovi jeho slova, pronesená na smrtelném lůžku: „Světlo, ještě více světla“, potichu dodávajícíce — a budu uzdraven, nebudu více trpěti. Jaké je to poblouzení proti přirozenosti! Světlo — možno-li tak říci — rozbolavuje a dráždí ještě rány, ale neuzdravuje. Komu tím polevíme, když mu řekneme, že bolest jest pouhé plané slovo, nebo že bolest jest cosi dobrého, nebo že bolest jest nutné zlo?

Jak pravdivěji jsou na tom ženy! Když trpí, prozrazují si to navzájem pouze známkami soucitu a něžnosti. Rozumováním neutišily dosud žádné svojí bolesti a neosušily ani jediné slzy. Ježíš to znal dobře. Hledal snad nějaké rozumové důvody, jimiž by potěšil vdovu z Naimu? Nikoli, nýbrž poddal se hnutí svého srdce a citu milosrdenství. Rozumoval snad, byť na okamžik, s Martou, rozumoval snad dlouho s Marií, která byla více zarmoucená než sestra? Nikoli; vida slzy její, byl dojat a plakal. Jaké to krásné poučení!

Kdo tedy může prohlašovati Ježíše za bytost tvrdou a ukrutnou, za Boha nemajícího srdce ni soucitu, za Boha, který libuje si v tom, může-li nás mučiti a křížem stíhati! Kdo pak teprve smí tvrditi, že odsuzuje naše nářky a že jeho milost působí k tomu, aby nás učinila

necitelným a stoickým k bolestem? Ženy, plačte! Ježíš nezavrhuje slz, jež vám vynucuje neštěstí; nekárá slabosti vašeho srdce. Dovoluje ji, schvaluje, chápe, ano i sám jí podléhá. Snad by znovu konal k vůli vám zázraky jako za onoho času. Leč vyšší důvody ho vážou, důvody, které ho kdysi vedly na Kalvarii, a které dříve nebo později povedou tam také nás.

Vdovy Naimské, totiž ženy ve smutku, které nad rakví nebo nad hrobem některé jim vyrvané drahé bytosti pláčí a nařikají, třeba že Ježíše neznají, na něho nemyslí, jeho nehledají a božské jeho útechy nežádají, ba i ženy bez víry a lásky nadpřirozené, všechny bez rozdílu poutají jeho milosrdný pohled. Proto že jejich utrpení jest přílišné, proto dostává se jim této milosti. Samy na něho nemyslí, ale on myslí na ně! Nevzývají ho, ale on potají je vyslýchá. Neruší jejich světských radovánek a hříšných rozkoší; dává jim na vůli, aby řídily se svými žádostmi a vášněmi. Vyčkává okamžiku, až nastoupí strmou cestu bolesti, aby se s nimi setkal. U záhybu cesty se jim zjeví, pohlíží na ně a trpělivě čeká, až zpozorují jeho božskou přítomnost. Leckdy čeká dlouho. A často se stává, že nevěrná duše, kterou chce k sobě přivést, až teprve tenkrát, když bolest jest opravdu nesnesitelnou a když všeliká potěcha lidská jest marnou, odhodlá se pohlédnouti na stranu a od něho doufati úlevy. A tehdy přikročí Ježíš k dílu. Vystoupí a jedná. K jeho slovům ubohá, neštěstím stížená žena počíná život nový místo starého, který až dosud se jí zdál ztraceným a nestál ani za to, aby se jím obírala. V Ježíši nachází drahé bytosti, o nichž myslila, že je na vždy ztratila. V jeho světle vidí, že jsou v životě lepším, vznešenějším a pravdivějším; tuší, jak jsou šťastny a usměvavy ve světě neviditelném. Vidí zřejmě, že nejsou mrtvy, ale že předešly ji do života pravého. Naděje a radost obrozují se jí v srdci. A tak nejen dítě a manžel — možno-li tak říci — obživují a opouštějí hrob, aby ji potěšili, ale tato matka a manželka sama vstává z mrtvých a probouzí se nadějí k milosti, zbožnosti a svaté povinnosti. Šťastná smrti! Šťastná bolesti! Z vás vyvolává Ježíš dva veliké zázraky života.

Marty a Marie, totiž ženy svatě a vroucně křesťanské, jejichž život jest všecken věnován lásce a službě Ježíšově a které v myšlenkách a v srdci utíkají se k němu, jakmile neštěstí jim hrozí, nikdy se nepotřebují strachovati, že budou zůstaveny bez pomoci a bez útěchy. Jestliže nedostaví se Ježíš na prvé zavolání, zpozďuje-li se, podrobuje-li je na čas zkoušce, ať neříkají: Ježíš mne neslyší, má víra mne zklamala, Ježíš — miláček mé duše opouští mne v době nejhorší, kdy potřebuji jeho pomoci a božské útěchy! — Ať pomyslí na Martu a Marii u hlav umírajícího bratra Lazara. Ať se ujistí a uvědomí si, že Ježíš je vidí a slyší. Čítá jejich vzdechy a slzy. Ví vše, co trpí. A dopustil-li, aby bolest byla skoro nad jejich síly a duše pohroužila se do noci zoufalství, ať jen stále důvěřují a milují, ať doufají i tehdy, když by vši naděje pozbyly; i tehdy, když by slova Ježíše Krista zdála se jim marnými a sliby jeho klamnými, ať následují svatých přítelkyní Spasitelových. Nechť vzbudí city, které vládly v Bethanii před smrtí Lazarovou. Ať doufají i skutečnosti na vzdor! Ježíš jest na cestě k nim. Objeví se v okamžiku, kdy ho nebudou čekat, a pak počnou pohnuté výjevy, o nichž jsme rozjímali. Marta vyběhne mu naproti a zahrne ho jemnou výčitkou; Marie padne mu k nohám a rozpláče se. A Ježíš bude plakati s nimi, a jeho tajuplné slzy budou kapat jako tišivý a hojivý balsám na jejich vnitřní rány. A Ježíš bude vykládati o životě a vzkříšení. Neviditelným divem vrátí jim mír, radost a důvěru.

Ó jak krásné je to, míti Ježíše za přítele v utrpení a pláči! Pokud jest vzdálen, hraničí veliké bolesti se zoufalstvím. Jakmile se však dostaví pln božské a soucitné dobroty, hned mění bolest v pramen rozkošných radostí. Jest lepší a sladší plakati u nohou božského přítele, než radovati se ze světa. Hradí stonásobně v neviditelných dobrodiních to, co nám zde na zemi neštěstím nebo smrtí vyrváno.

Hlava IX.

Ženy, které byly Ježíši oddány.

Nebylo to ničím překvapujícím v Israeli, když ženy nadchnuté živou věrou kupí se kolem božské osoby Ježíšovy, jeho provázejí, obstarávají mu hmotné záležitosti a oblažují jeho srdce čistým a svatým přátelstvím.

Jeho nepřátelům, tak horlivě vyhledávajícím každou příležitost oloupiti ho o důvěru lidu, nikdy ani nenapadlo obviňovati ho pro tyto styky a poskvřiti jeho pověst v záležitosti tak choulostivé. Svalovali naň všecky neřesti, vyjma tuto jedinou.

Ježíšovi ctitelé byli by jim lehounce odpověděli: Zdaliž pak podobnými případy neoplývají svaté knihy, počínajíc onou zbožnou vdovou ze Sarepty, která přijímá pod střechu velikého proroka Eliáše, až k oné vznešené a jímavé Sunamitce, jejíž oddanost k Eliseovi nezná mezí?

U lidu Božího dostávalo se ženě cti, a to často na prvním místě, aby směla s úctou a obdivem blížit se ke každému muži, jenž nesl patrné známky prorocké nebo nadpřirozené. Již od nejstarších dob těší a pyšní se tímto vyznamenáním, z něhož prýští pro ni zvláštní milosti a náboženské útěchy. Nebylo tedy nic podezřelého v krocích žen galilejských, jimž poštěstilo se pro zbožnou oddanost najíti vybrané místo v srdci posledního a největšího proroka Ježíše Krista, který vystoupil jako Messiáš v Israeli a jako zakladatel království Božího na zemi.

Nuže, pohlédněme na malý hlouček žen Ježíši oddaných, jemu věřících, obdivovatelek, dobrodějek a přítelkyní jeho, které seskupily se na způsob družiny apoštolů. Veškeré jejich chování, počínajíc dnem, kdy jaly se následovati šlépějí Spasitelových, až k onomu večeru, kdy přítomny byly jeho pohřbu, prozrazuje vznešenou víru, osvědčenou lásku a nepřemožitelnou odvahu. Jsou věčnými vzory každé ženy křesťanské, která touží vymaniti se ze zástupu lidí ve víře lhostejných a věnovati se důvěrné službě a přátelství božského Mistra.

I.

Od okamžiku, kdy jméno Ježíše Nazaretského přestává býti neznámým a nese se od úst k ústům, naděje a nadšení nabývají velikého rozmachu v zemi israelské. Lid tlačí se za novým prorokem, váben jsa stále vzrůstající jeho pověstí jako zázrakotvůrce a upoután kouzlem, jímž působí jeho božská přítomnost na každého, kdo se k němu blíží. Celé zástupy lidí opouštějí příbytky a přicházejí k němu, žádajíce si ho viděti, slyšeti a spatřiti nějaký jeho zázrak, a celé dlouhé dni putují po boku jeho, nedbajíce ani únavy ani hladu. Dvakráte již byl Ježíš nucen zázračně rozmnožiti chléb, aby nasýtil neočekávané zástupy. Jest mu nesnadno vymknouti se z objetí lidu. Odlehlé pouště, vrcholky vysokých hor, lodice odrazivší od břehů jezera galilejského jsou mu pravidelným útočištěm. Tu jedině nalézá klid a samotu, aby v modlitbách rozmlouvatí mohl s Bohem.

Ježíš, hned jak začal hlásati evangelium, učinil výběr mužů z toho množství, které se stále měnilo a s nímž nemohl počítati, mělo-li se pokračovati v jeho díle po jeho smrti a toto dokončiti. Ti, které poctil svou božskou důvěrou, byli lidé jen prostředních schopností. Nebyli ani bohatí, ani učení, ani urození, nýbrž všichni chudí a opovržení. Ani jediný z dobrého rodu pocházející a vzděláním se honosící muž neměl odvahy účastniti se zahajovacího díla; poutaloť je k světským věcem příliš mnoho svazků. Řemeslníci a rybáři

snáze mohli opustiti své sítě a nástroje; na prvý pokyn Mistrův jsou připraveni.

Po tři roky obcuje s nimi Ježíš jako s přáteli, sytí je svým duchem a připravuje k úřadu apoštolskému. Který čtenář evangelia by nevěděl, co zkusil s nimi Ježíš pro jejich drsnost, pýchu, nevěru, zbabělost a nevďěčnost? Možno krátce říci, že Ježíš při svém pobytu na zemi muže vůbec chváliti nemůže, ať už to byli učedníci nebo protivníci. Tito ho v posled na kříž přibili, onino styděli se za něho; smutná to odměna za tříletá dobrodiní, učení, zázraky a lásku! Nicméně jeden paprsek přece září do této truchlivé historie Syna-člověka. Jsou tu u něho ženy, hrdinné a až do smrti věrné, které ho podporují a těší v jeho bídě, opuštěnosti a utrpení. Jejich zbožný soucit a vytrvalá oddanost způsobily, že srdce Ježíšovo bylo silnější — smí-li se tak říci — aby sneslo a odpustilo zločin nesmírný, jehož se na něm dopustili mužové. — Nikde nevidíme, že by byl Ježíš zval nějakou ženu, aby vše opustila, jeho následovala a jemu sloužila. Tuto obět požadoval od mužů, nikoliv od žen. Ony však nečekají, až je zavolá k své službě. Jejich duše byly dotčeny, a ony nedovedou se déle ovládati! Ježíš tak sladký a tak dobrý, Ježíš tak mocný ve slově a skutku, Ježíš svým hožstvím se stkvící nepotřeboval udíleti jim rozkazů; stačilo pouze dovolení, aby směly. Dovolí jim, a ženy skromně se objeví v jeho družině poutány věrou, úctou, vděčností a oddaností. Poznaly svého Spasitele, přispěchaly k němu a milovaly a zbožňovaly ho tak, jak jen žena je toho schopna. Nikdo a nic neodloučí jich od něho. Ve všeobecné nevěře zůstanou věřícími, ve všeobecné zbabělosti zůstanou statečnými, ve všeobecné nevďěčnosti zůstanou vděčnými. Budou věřiti ještě u paty kříže, budou doufati ještě před hrobem. Pouze srdce ženy pochopilo srdce Ježíšovo. Leč, ať mluví události!

Evangelium dovoluje nám nahlédnouti, jaké postavení zaujaly některé ženy v malé společnosti, utvořené Ježíšem a apoštoly. Známe částečně i jména jejich. Byla tu Marie Magdalena, obrácená hříšnice, její sestra Marta, věrná a pečlivá hospodyně; pak Johanna, choť

anebo vdova po královském úředníku; Marie, matka Jakuba a Josefa; Salome, matka Jakuba a Jana; Suzana a jiné ženy: bývalé hříšnice, panny, ženy urozené, ženy chudé, příbuzné Ježíše a apoštolů, a mezi nimi jako sjednotitelka a vůdkyně, žena, jíž není rovno, Matka Boha-člověka.

Najdeme je všude v průvodu Mistrově: „Následovaly ho po městech a městečkách“, dí výslovně sv. Lukáš. A neopustí ho, zvláště ne ve dnech zlých. Dostaví se i na Kalvarii, kde počínání si žen bylo vůbec tak vznešené, že všichni evangelisté jim vzdávají patřičnou úctu. A co dělaly následující všude Ježíše? Zajisté, že okoušely Boha. Měly víru Marty, která řekla jednoho dne Ježíšovi s hluboce přesvědčivým přízvukem: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ Jako Marie Magdalena sytily se oživujícími slovy, která s božskou sladkostí se řinula se rtů milovaného Mistra. Pily z náhle otevřených pramenů vody živé, které otevřela milost do duší a které tryskají věčně k uhašení svaté a tajuplné žízně. V očišťujícím přátelství Ježíšově nacházely tajemství pravého života, života mimo svět a mimo vše smrtelné. Jim dostalo se štěstí, že na vždy upevněny byly v životě v Bohu. Z duše Ježíšovy plynul do jejich duše neviditelný a stálý pramen světla, něhy, svatosti, předcházejících milostí, radostí a nadějí nekonečných! Jak neměly následovati takového přítele až na konec světa? Když cit k Bohu ovládne celé srdce lidské, a zvláště srdce ženy, dosáhne svého konečného cíle, a udusí nebo změní všechny ostatní city: stane se citem vládnoucím. Stane se světlem, které osvěcuje život, a plamenem, který jej stravuje.

Avšak nemysleme si, že tyto ženy snad se jenom rozplývaly radostí proto, že mohou viděti a slyšeti Boha-člověka. Jejich láska byla praktická a projevovala se ušlechtilými skutky. Ježíš byl chud a pouze chudé k sobě vábil. Většina boháčů byla jeho nepřáteli. Těch několik fariseů, kteří ho zvali ke stolu, nestaralo se o jeho časné potřeby. Tak na příklad vybízí jednoho boháče, chce-li býti jeho následovníkem, aby prodal dříve veškeren svůj majetek a rozdal chudým; to zna-

mená, že malá společnost náboženská často asi trpěla svrchovanou nouzí. Jako její vůdce, ani ona neměla ani kamene, který by podložila si pod hlavu na tom celičkém světě, který měla vydobýti Bohu. Bylo třeba jídla, a Ježíš nikdy neučinil zázraku za tím účelem, aby sebe a své nasýtil. Nejednou trpěli hlad, a my vidíme, jak jednoho dne v sobotu, aby se nasýtili, trhali a mnuli klasy na poli k velikému pohoršení fariseů. Nicméně hlavní potřeby měli. Udíleli almužny ještě chudším, než byli sami. Zdaliž nebyl Jidáš pokladníkem? Zdaliž před branami Samaří nepřinášeli potravin, nakoupených v městě? Zdaliž se nemluví na poušti o stu denárech k nakoupení chleba potřebného k nasycení hladového zástupu?

Odkud pocházely tyto sumy peněz, jež měl Ježíš k ruce? Od štědrých a urozených žen, které se daly do jeho služby a provázely ho všude. „Posluhovaly mu ze statků svých,“ ujišťuje nás evangelium.

A skutečně, některé z nich byly zámožné, ano některé jměním oplývaly. Marta a Marie, jak lze usouditi z jistých podrobností z jejich života, zaujímaly vynikající postavení v zemi, měly četné styky s Jerusalemem, skýtaly pravidelně pohostinství Ježíšovi a apoštolům, a Magdalena měla věci veliké ceny. Johanna byla buď ženou nebo vdovou po vysokém hodnostáři ode dvora Herodova. Také ostatní vládly majetkem.

To jsou ty almužnické ruce, které vydržovaly pokladnu sboru apoštolského. To jsou ty zbožné ruce, jež prokazovaly Ježíšovi a jeho přátelům nezbytně potřebné služby, kterých život vyžaduje. Tyto podivuhodné služebnice Spasitelovy bděly nad tím, aby mu aspoň nejnutnější nechybělo; ve své ohleduplnosti dávaly i nadbytek. Vzpomeňme si na hostinu v Bethanii v domě Martině a na vonné masti, jimiž Magdalena dvakrát namazala Spasitele u stolu fariseova. Zastupovaly úkol matek a sester v malé rodině evangelické. Svojí péčí a láskou budou zahrnovati Ježíše až do smrti: přijdou ho pohřbít a drahými mastmi namazat, a budou se střídati u jeho hrobu. Dvě malé, ale významné poznámky evangelistů sv. Lukáše a sv. Matouše prozrazují po-

korné a dojemné ukázky té oddanosti: „Pomáhaly Ježíšovi — sloužily jemu.“

Neukazuje se tu našemu zraku krásná myšlenka Spasitelova? Na jedné straně nechce, aby žena kázala jeho učení, nebude ani kněžkou ani apoštolkou; slabost její přirozenosti a skromnost jejího pohlaví jí zakazují každý těžký a vynikající úřad. Na druhé straně, povoláváje muže ke slávě a námaze apoštola, vyžaduje, aby byl prost všech starostí pozemských a věnoval se službě Otce. „Nebeřte,“ praví vyvoleným, „ani peněz, ani mošny, ani po dvou sukních.“ Za těchto podmínek jestliže někdo nezajistí hmotné podpory pro toho kterého apoštola, jak bude moci kázati? Jak zasvěti všechny své síly službě království Božího, bude-li zaměstnán starostí o vezdejší chléb? Ne-ní-liž tato otázka rozluštěna? Čest, hlásati evangelium, přináležeti bude vždy mužům od Mistra k tomu povoláním a určeným; aby však toto zvěstování evangelia se umožnilo, o to starati se budou ženy, mající vyšší víru a vznešenější srdce. A jako již po devatenácté století vyskytovali se apoštolové poslušní hlasu volajícího, aby vše opustili a šířili po světě božské sémě, tak zase vyvstávaly vždy svaté ženy, které pochopily a za svůj přijaly úkol, účinně podporovati dělníky, hlásající evangelium. Jejich vznešené působení bylo lze znamenati za všech dob. Bez jejich drahocenné součinnosti nikdy by církev nebyla provedla ona díla, která jí budou věčně sloužiti ke slávě.

A zvláště v našem století, kdyby církev byla zbavena jejich pomoci, mnoho by utrpěla na své činnosti po světě. V nynější době jsou mocí a nadějí náboženství; dodávají mu srdce a života. Jsou vzpružinou ve velikém rozmachu života křesťanského, který přes nesčetné nesnáze vzrůstá a šíří jméno Ježíšovo ve všech končinách světa.

Zbožné ženy! Dnes více než kdykoliv jindy spoléhá církev na vás, že jí pomůžete hájiti ohroženého království Božího. Dovolává se vaší účinné pomoci. Zapřisahá vás, abyste nezůstaly nečinnými a lhostejnými ve velikém zápasu světa proti Ježíši Kristu. Žádá vás především, abyste neodbývaly úsměvem bludů a ne-

pravostí, nepodněcovaly jich nerozhodností, abyste nepodlehly pokušení hrátí obojetnou hru. Jest jistý jemný způsob, jímž upokojují povrchní křesťanky své svědomí a zpíjejí své duše světáctvím, nepřitelem to Boha. Mnoho žen za dnešní doby si tak počíná; ať mají se na pozoru! Je to nebezpečné; přivádí to do propasti s páskou na očích. Ať není již žádné obojetnosti! Nynější doba není vhodná ani pro polovičatou lásku, ani pro polovičaté ctnosti. Na bojišti dochází k takovým rozhodným okamžikům, kdy i ten nejposlednější voják nemá nic jiného na vybranou, než buď státi se hrdinou, nebo zrádcem hodným smrti. Takové velitelské požadavky má čest vlasti naší pozemské; neméně však má čest vlasti naší duchovní. Zarmoucená církev vyžaduje hrdinství ode všech svých dítek. Žádá více než úctu, více než zevnější podrobení se, více než slova, více než almužny — vyžaduje živou a plamennou víru; vyžaduje, aby člověk v její službě zapomenul na sebe, v obětech žádá ušlechtilý vznět, plamen, božský oheň. Bez tohoto člověk dnes neslouží Bohu, nýbrž sobě samému. Až uhodí hodina poslední a nestranného soudu, všechny pokrytecké ctnosti, všecka strojená zbožnost, všechna povrchní pokora budou stejně zavrženy a úplně a neodvratně pohřbeny. Ženy křesťanské tohoto století, Bůh nepřijme vašich modliteb, slov, dobrých skutkův, almužen, leč byste mu dříve úplně pokořily své duše. Bůh napřed požaduje vás, a pak teprve vašich obětí. Především vaše srdce!

II.

Dobrý Mistr, který dovedl oceniti hmotné služby dcer israelských, jež ho následovaly, odhadl též podivuhodné city, které je k tomu nadchly. Zdaliž nevážíme dobrodiní podle úmyslu, z něhož pochází? Málo na tom záleží, jestliže ruka se otevře, ale srdce zůstává zavřeno. Dobro, které nám někdo prokazuje, má býti viditelným znamením dobra, které nám přeje. Je-li soucit v srdci na obou stranách, pak jest právě tak sladko bráti jako dávat. Dle svědectví Ježíšova je tato poslední radost zvláště výborná. *Beatius est*

dare, quam accipere. Příjemnější jest dávatí než brátí. Jaká to svrchovaná ohleduplnost Boha-člověka! Jemu stačilo říci pouze slůvko, a mohl vládnouti jméním k životu a blahobytu lidskému potřebným, avšak on je pronéstí nechtěl. Volil býti chudým mezi chudými, aby těmto dodal útěchy, a bohatým, kteří v něho uvěřili, ponechal čest a nevýslovnou radost z toho plynoucí, že jeho samého podporovati budou. Dobrodinci Ježíšovi! Dobrodinci Boha! Je to řečeno dobře? Ano. Výraz ten není příliš silný.

Svaté ženy v evangeliu byly ty prvé, jež toto štěstí poznaly. Když dostaly od Ježíše neviditelná dobrodiní k potěše duší, jak neměly ve své zbožné vděčnosti dáti mu k volnému použití všechny své pozemské statky, jichž postrádal?

Avšak nebyti mučednické smrti Ježíšovy, měli bychom o citech skrytých v srdcích těchto slabých žen jen nedokonalé ponětí. Při této kruté příležitosti ukázaly Ježíšovi takovou lásku a takové hrdinství, že se naprosto liší od chování se mužů. Tito skýtají nebesům opravdu smutné podívání: jsou to samí kati, spoluvinníci nebo nevďečníci. Jedni božskou obět odsuzují, urážejí a mučí — a to jsou nepřátelé; druzí ji prodávají, zapírají a opouštějí — a to jsou přátelé. Cizinec na okamžik pomáhá oběti, té nésti kříž, avšak je to pro něho robota, k níž násilně byl donucen. Apoštol sv. Jan přichází poslechnouti poslední vzdech Ježíšův, ale jen výčitky svědomí přivádějí ho na toto místo, kterého nikdy neměl opustiti. Kající lotr ho obhajuje a poroučí se do jeho milosrdenství, zprvu však ho urážel. U mužů jest vše ohyzdný zločin: ani jediný čin jejich jim neslouží ke cti, a ani nejlepší přátelé Ježíšovi nedostáli své povinnosti. Naproti tomu bychom řekli, že ženy přítomné jeho umučení se dorozuměly, jak zmírniti krutost muk, které muži hleděli učiniti co nejkrutějšími. Ani jedna z nich se nerozpakovala, ani jedna nechyběla. Hned jak božské drama začalo, nedbajíce mínění mocných a pobouřeného lidu, rozhodly se pro obžalovaného, berou jej v ochranu a s důrazem odmítají zločinné spiknutí, které zde vidí. Čím větší nespravedlnost a krutost ukazují muži, tím více pro-

jevují vznešené Oběti neporušenou víru a podivuhodně živý a vřelý soucit. Není-liž pak dojemné, jak ona vznešená paní římská, žena Pilátova, neobyčejně se zajímá o Ježíše, a jak jejímu duševnímu zraku neušly božské známky Kristovy? Celou tu noc, co Spasitel byl zajat, stráví v zimničném nepokoji, a tisíce trapných myšlenek vytrhuje ji ze spánku. Zdá se jí, že vidí svého manžela slabocha, jak poskvřňuje si ruce krví člověka spravedlivého. Vzkazuje mu to hned ráno, když zaslechne řev rozzuřeného lidu. Kdo vyličí její sklamání a tajnou bolest, když poznala, že následkem strachu a bojácnosti Pilátovy její zakročení bylo marné? Jak asi lkala a plakala ve skrytu svého paláce! Kdo by neobdivoval této ženy římského místodržitele? Byla jedinou ženou v Jerusalemě, jejíž postavení jí umožňovalo zastati se Ježíše s nadějí na nějaký úspěch, a pokusiti se, aby vážky sklonily se v jeho prospěch; vykonala povinnost, kterou jí pobouřené svědomí diktovalo. Samojediná postavila se proti zlobě rozvášněného lidu a odvážila se zastati se Spravedlivého. Na ni můžeme pohlížeti jako na pravou zastánkyni Ježíšovu. Sláva jí! Její hlas sice zanikl ve strašné vřavě bohovražděných Židů, avšak byl slyšán až do nebes a po veškerém světě. A ještě dnes po devatenácti stech letech jímá nás svou sladkou a dojemnou výmluvností.

Ježíš byv odsouzen nastupuje bolestnou cestu. S těžkým křížem na rameně kráčí vrávoravě, a je tak sláb po dvanáct hodin trvajících mukách a úzkostech, že při každé překážce klesá. Není smutnějšího pohledu nad tento; to již není dle slov Isaiáše tělo člověka, nýbrž tělo malomocného, malomocného pokrytého nespočetnými ranami. Jeho vznešený obličej, strašlivě ztýraný a znetvořený, jest zkrvácen, poplván, zamazán a potem zaplaven. Náhle vyrazí ze zástupu žena, odstrčí provázející vojáky, a s rouchem v ruce přikročí ke Spasiteli, aby utřela jeho svatý obličej. Žena tato, která poddává se takto nekonečnému soucitu své duše, jest neznámá. Ježíš jí neodmítá, dovoluje jí vykonati milosrdnou službu; a v dík za to vytiskuje svůj obličej na roušku, jež dotkla se jeho čela: je to zázračná upomínka na toto nezapomenutelné setkání.

Veškeré podání křesťanské obdivuje a oslavuje čin této ženy; my dáváme jí jméno dle drahocenného obrazu, jenž stal se jejím majetkem.¹⁾ Sláva Veroniky bude věčná, poněvadž dala průchod své něžné lásce, a nedbajíc nebezpečí, řídila se pouze svým zbožným citem.

Úctyhodná Oběť kráčí dále a již dosahuje vrcholku Kalvarie, kde má býti obětována. V tomto okamžiku ozve se křik a nárek. Vychází z hloučku žen, které jsou v davu lidu a nemohou déle ovládati své bolestné city. Tímto způsobem protestují proti zločinu těch, kteří posílají na smrt jako zločince muže Božího, jehož slovům tak chtivě naslouchaly a jehož svatosti se klaněly. Tak projevují Ježíšovi své účastenství nad ponížením a utrpením. Ježíš dojat se ohlédá, a promlouvaje k těmto ženám soucitným snaží se je potěšiti; leč nedaří se to, a sám dojat jest nad zlými bližními, kteří je ohrožují: „Dcery jerusalemské, neplačtež nade mnou, ale samy nad sebou plačte, a nad svými syny!“ Vzpomíná budoucích zlých dnů, které nadejdou Israeli. Lká nad matkami, které dočkají se konečné katastrofy.²⁾ Celá řeč jeho jest prodchnuta hlubokým zármutkem. Možno z ní vycítiti, že by rád dvě smrti podstoupil, jen aby je uchránil předpovídaných hrůz. Proč zloba mužů klade překážky vroucím přáním jeho srdce? — Ubohé ženy, ubohé matky! Nemyslete na mne, ale myslete spíše samy na sebe a na své. Vy samy zasluhujete politování.

¹⁾ Žena ta dostala od obrazu název Veronika. Slova *vera* a *ikon* znamenají pravý obraz (totiž Spasitelův).

²⁾ Konečnou katastrofou míněna zde zkáza Jerusalema v 70. roce po narození Kristově. Náleží k nejhroznějším výjevům v dějinách lidstva. Syn císaře Vespasiana Titus sevřel vojskem odbojné město před svátky velikonočními, kdy tam bylo shromážděno přes dva miliony lidí. V městě brzy nastal hlad, tak že lidé jedli trus, smetí, řemení a kůže z obuvi, ano žena jakás zabila své dítě a upekla. Z hladu vznikl mor. Od římských vojáků zajatí nebo uprchlí Židé z města byli na potupu ukřižováni; leckdy až 500 za den. Kol Jerusalema stál celý les křížů a již dřev se na ně nedostávalo. Po půl roce město dobyté, spálené a rozvaleno i s chrámem. Při tom zahynulo přes milion Židů. Hrozně vypínila se kletba nebes, kterou na Veliký pátek na sebe svolali

Ježíš umlknul a byl přibit na kříž. Vise mezi nebem a zemí, koná smírnou obět za cenu tělesného zápasu smrtelného, který skončí smrtí jeho zmučeného těla, a za cenu ještě hroznějšího smrtelného zápasu mravního, který zmítá a zachvívá jeho duši.

Neví, kam by obrátil své znavené zraky; tak jest zevšad opuštěn. Dole jsou vítězstvím zpití nepřátelé, kteří se mu posmívají; nahoře jest rozhněvaný Bůh s přísným čelem: jeho úzkost nedá se vypověděti. Jako volá ve své hrůze k Otci: „Otče můj, proč jsi mne opustil?“, zdaž neměl by zvolati podobně k bratrům na zemi: „Přátelé moji, proč jste mne opustili?“

V tomto nesmírném ponížení jeho mroucí oči, zevšad zastrašené obrazem zloby nebo tvrdosti, nacházejí přece místočko, kde by mohly sladce spočinouti. Od paty kříže line se paprsek světla, který zahání tmu z jeho duše a zahřívá mu srdce. Věrné ženy galilejské to jsou, které zprvu byly drženy zpět — stantes a longe — konečně přiblížily se těsně ke kříži — iuxta crucem. Všecky jsou vzpřímeny — stabant! Poznává svoji milovanou Matku, potom Marii Kleofášovu, svou tetu; poznává Marii Magdalenu, pokáním a láskou očištěnou hříšnici; Marii Josefovou a ostatní. Žádná z nich nechybí na čestné stráži; všecky mu zachovaly věrnost jako za dnů jeho slávy. V době jeho dlouhých muk neodstupují od něho ani na okamžik. Trpí s ním všecky bolesti, trpí, že nemohou mu uleviti. Z jejich srdcí stoupá k němu vřelý a svatý soucit! Trpí-li člověk a umírá, obklopen jsa něžnou útrpností a bolestným soucitem svých milých, pak zármutek jeho jest oslazen skrytou a tajuplnou radostí. Ježíš neodmítl této útěchy. Tu prokázalo mu jedině přátelství několika odvážných žen.

Posledním vydechnutím ještě není všemu konec. Věrné služebnice nenechají posvátného těla jeho, aniž by mu prokázaly poslední poctu. Dorozumějí se, aby byl s úctou pochován. Opozděný příchod dvou přátel Spasitelových, kteří se odvážili vyžádati si jeho těla, právě včas utiší jejich pobouření. S bolestným pohnutím sledují vytažení hřebův a snětí s kříže. S Marií,

která běře na svůj mateřský klín drahé břímě a tiskne je k srdci, honem umývají obličej, nad nímž by člověk splakal, a údy, pokryté ranami a podlitinami, znečištěné krví a prachem. Pomáhají zabaliti a napustiti jeho tělo stem liber vonných mastí, které přinesl Josef z Arimathie, a uložití do hrobu. Nastávající noc a velikonoční slavnost touto hodinou počínající odtrhnou je od míst, kterých by nikdy nechtěly opustiti. Ještě naposledy pohlédnou na hrob a vracejí se do města s myšlenkou, že brzy se vrátí. Celý den sobotní stráví o samotě, v mlčení a zármutku. Jakmile však přiblíží se večer a zákon toho dovoluje, již pospíchají k obchodníkům, nakoupí veliké množství vonných věcí, a většinu noci stráví přípravou k novému balsamování, jelikož ono první bylo tak kvapné a jen na rychlo vykonané. Za kuropění spěšně zamíří k svatému hrobu, kamž dorazí při východu slunce. Jaké bolestné překvapení! Veliký kámen, který zakrýval vchod, byl odvalen, tělo Ježíšovo zmizelo. Zmocní se jich hrůza; pláčí a naříkají. Magdalena zoufale pobíhá po zahradě, chtějíc stůj co stůj naléztí mrtvé tělo ukřižovaného Boha, s tím nepochybným úmyslem, že je odnese do Bethanie, která je plná upomínek na něho. — Ostatek známe. Zatím co Ježíš těší Magdalenu, andělé podávají jejím družkám zprávu o zmrtvýchvstání Páně. Vracejí se radostně odtud, když tu Spasitel zjeví se všem na cestě, je pozdraví a vzkaz na apoštoly jim odevzdává. O šťastné poselkyně! Nadarmo podceňují apoštolové jejich svědectví, nadarmo je prohlašují za šílené, pronásledované vidinami. Ony viděly, ony slyšely: Pán vstal z mrtvých. Trvají na své víře a svaté radosti právě tak, jako vytrvaly ve věrnosti a oddanosti. Neobrátily sice apoštolův, ale připravily cestu Ježíšovi tím, že první uvěřily a pevné přesvědčení si zachovaly, prosté všech pochybností. Uznati dlužno, že v evangeliu slabé pohlaví hraje úlohu první; žena nedala se zviklati ve víře; zůstala citlivou, ušlechtilou a hrdinnou v lásce; nic jí nezviklalo ani nepřivedlo do rozpakův, aniž utlumilo nadšení jejího srdce. Všeho se odvážila, vše obětovala pro Ježíše. A za to otevřel jí poklady nevyčerpatelného bohatství Božího; zasvětil

ji do rozkoší lásky vyšší, vyšší než každá láska pozemská, vyšší svou čistotou, sladkostí, silou a stálostí.

Hle, to jsou vzory, kterých máte následovati, neboť vám dal se Ježíš tak důvěrně poznati, vám dal více světla a vás volá do první řady mezi dnešními ženami křesťanskými. Za naší doby, v níž je tolik náboženské lhostejnosti mezi dobrými lidmi a tolik bezbožnosti mezi zlými, vy ženy měly byste s ušlechtilou ctižádostivostí utvořiti kol Ježíše kruh pravých a čistých přítelkyní ne pouze dle jména, nýbrž dle srdce a duše, přítelkyní, jejichž věrnost odškodní Krista za to, že ho mužové opustili, a potěší ho v jeho pronásledování. Krista zbavují všude prostředků, které k jeho službám zbožní předkové věnovali; na vás to záleží, abyste část svého bohatství věnovaly jemu, aby udržovati se mohla jeho církev, a podporovaly její činnost ve světě. Dnes mu plijí v obličej jako tenkrát; a na vás, ženy křesťanské, spočívá úkol, abyste s jeho božské tváře smyly rouhání a urážky, a světu ho ukázaly v jeho ctihodné kráse. Dnes pracuje se o to, aby byl zničen, vypuzen ze srdcí lidských; na vás jest, abyste jej živě uchovávaly v srdcích, když ve svatém přijímání za vás umírá, a tam abyste ho občerstvily balsamickou vůní krásných a libých ctností, jimž dovolil vypučeti na naší tak dlouho zlořečené zemi. Šťastné ženy, které tento úkol chápou a přijímají! Jest veliký, vznešený a hoden všech velikých duší a vznešených srdcí. Žádá vroucí víru spolu s hrdinnou povahou. Ukládá oběti, ale v odměnu za ně nabízí vznešenou čest a nesmírnou rozkoš. Živiti a šatiti Ježíše! Býti právním obhájcem Ježíšovým! Utírat obličej Ježíšův! Sdílet bolesti Ježíšovy! Tyto dojemné služby nepřináležely výhradně svatým ženám, o nichž evangelium píše, nýbrž jsou stále potřebny, a přísluší zvláště za našich zlých dnův elitě žen křesťanských.

Hlava X.

Žena — Ježíšova Matka.

Svatý Augustin přirovnává svatost duše ke tkaní koberce, který se buď rozvinuje nebo svinuje, dle toho, jak práce pokračuje. Bohatý vzorek a živé barvy jsou skryty, pouze na rubu pletiva ukazují se sem tam rozházené nitě. Práce děcka nebo blázna, zamumlají lidé, když byli na to zběžně a pohrdlivě pohlédli. Bůh je nechává. Však jim odpoví, až přijde čas a veřejně rozvine tkanivo již hotové; to bude překvapení a výkřik obdivu! Božský umělec, který tká na tajemné síti lidské duše, nerad se vystavuje zvědavým nebo bezbožným pohledům; rád se halí v šero, rád pracuje potají a nepozorován. Čím krásněji vyzdobuje její vnitřek, tím ve větší záhadě ji nechává na venek. A zdá se, že nikdy tak přísně se neřídil tímto pravidlem, jako když tvořil arcidílo svých rukou. Právě Marie, tvor, jehož nejvíce miloval, žena nevyrovnatelná, již veškerou láskou zahrnoval, jeví se nám jako živoucí tkanivo nezvyklých protiv a rušivých odporů. V ní se staví všecko úplně naproti sobě. V ní stýkají se všechny možné protivy. Zevnějšek její svědčí proti vnitřku. Kdežto nebesa uctívají v ní Pannu čistoty více než andělské, Matku důstojnosti více než lidské a Královnu moci více než pozemské, svět, na němž žije, netuší v ní ničeho, nepozoruje na ní nic více, než že je to obyčejná mladá dívka z lidu, žena nepatrného řemeslníka a ubohá, opuštěná vdova. Svět jí nedbá. Trojí blýskavá koruna, kterou jí velebný Bůh postavil

na čelo, pohroužila se v neproniknutelnou noc před zraky lidskými. Hustý mrak opovržení a pohrdání skryl slávu tohoto panenství, tohoto mateřství a této důstojnosti královské, jediné na nebi i na zemi.

Zevnějšek tak mocně působí na ducha — i jinak málo tomu přístupného — že i Marie sama mohla se mýlit; tak všedně vyhlížel její život! Avšak ona dovedla se vznést nad smysly, rozum a úsudky lidské, a podrobila se s upřímnou a hlubokou důvěrou ohromným záměrům, jejichž středem a nástrojem bude, jak anděl ji poučil. *Credidit Deo* — uvěřila Bohu.

V tom spočívá podstata její svatosti, klíč k záhadě a skrytá síla, která usmíruje zdánlivost se skutečností. Právě pro pevnou a naprostou víru zasluhovala její duše býti tou živoucí tkaninou, na níž Bůh načrtal nákresy tak čisté a položil ji barvami tak obdivuhodnými. Marie uvěřila a podrobila se s láskou působení milosti. Nehnula sebou pod neviditelným štětcem, nevyrušila tajemného umělce; proto nikdo se jí nepodobá, nic nemůže se vyrovnati božskému kouzlu, které prýští z této lidské bytosti, navždy nevyrovnatelné a navždy jediné co do vznešené velebnosti.

Je to příklad vznešený a zasluhuje, aby v paměti ho podržely všechny duše dychtící po nadpřirozené kráse a popřávající působení milosti Boží v sobě plnou svobodu. Nesmějí se diviti, že lidé a někdy i ony samy se mýlí v pravé, vnitřní ceně, tím méně smějí se dáti zastrašiti překážkami a protivenstvími, jež jsou nevyhnutelny ke zkoušení víry. Ať si jen vzpomenou na Marii, vzor, jehož nelze v napodobení dosáhnouti! Život její na zemi podobal se sloupu na poušti. Po straně nebes byl den a světlo; po straně země byla tmavá noc. Svět nahoře v nadšení ji obdivoval, pozdravoval a k službám se jí stavěl; svět dole v zaslepenosti ji zneuznával, opovrhoval a zamítal. Když to pochopíme, tu i protivy, mezi nimiž nejistě se zmítá náš vlastní život, se nám zalíbí. Oceníme lépe jejich účel, za nímž kryje se dělník, který účinně pracuje o to, aby nás přeměnil a vyzdobil na neviditelném místě duše. Stíny a pohrdání trvají jenom na čas, světlo však bude na věky.

I.

Anděl zbožně skloněný před Pannou v Nazaretě! — toť obrázek, který podal světu svatý Lukáš na prvé stránce svého evangelia.

Křesťanští malíři nadarmo se pokoušeli zobraziti tento výjev; přese vši zbožnost, nadšení i nadání nikdy nevystihli zdařile originálu. Nic nevyrovná se představě, kterou několika slovy nám naznačuje svatý spisovatel. Zvěstování! Gabriel zdraví Marii, anděl kleká před Pannou! Tato podívaná již nás nepřekvapuje. Avšak zapomeneme-li na dvacet století úcty k Panně Marii, na oltáře liliemi vyzdobené, před nimiž naše mladá duše křesťanská se chvěla v čisté zbožnosti, a přesuneme-li se do dávno uplynulých časů, do nízké chaloupky, kde přihodila se událost, která přeměnila tvářnost člověčenstva, pak náš úžas nebude znáti mezí.

Na zevnějšíku této šestnáctileté Israelitky není nic zvláštního; nemá jména, ani rodiny, ani jmění, aniž co pamětihodného. Pro svět římský, stojící tehdy na vrcholu slávy a moci, neexistuje. Nikdo z jejich státníků, básníků, řečníků a dějepisců nepomyslí, že by mohla sebe menší místečko zaujímat v dějinách světa, tím méně, že by v nich měla místo hlavní. Vznešené matrony věčného města, ženy to obdivované, na pohled vyplňující jeviště světa, snad by váhaly přijmouti mezi své služky toto Dítě, pocházející z krve opovržené a z národa méně vzdělaného. Snad by ji jen s odporem připustily ke svým vznešeným osobám.

Obyvatelé Judska vědí sice, že jedné israelské dceři, vyvolené mezi všemi, dostane se závidění hodné slávy, zroditi slíbeného Osvoboditele, Očekávání národů; zraky i naděje jejich směřují k Betlemu, nicméně ani na okamžik neobráti se myšlenky jejich k městečku v Galilei, ač přece tam vychází zářivá jitřenka spásy. Ani kněžstvo, ani úřady, ani vysoká společnost, ba ani lid nestará se o nepatrnou osobu neznámé, obyčejné Nazareťanky, která jest sice dcerou Davidovou, leč v takovém úpadku, že nikdo nezná jejího vznešeného původu. Zkoumejme ještě podrob-

něji. V městečku Nazaretě všechněm, kdož ji znají, s ní se stýkají a ji pozdravují, jest Marie obyčejnou dcerkou z lidu jako mnoho jiných. Jest nepatrnou dělnicí, ženou tesaře, jednou z těch nejmenších a bezvýznamných bytostí, o nichž se všeobecně mluví dobře, pokud se skromně drží svého nízkého stavu, proti nimž však rozpoutá se všeliká nevraživost, jakmile vlivem okolností se z něho vyšinou ke slávě. Zkrátka, současníci a rodáci si Marie neváží; později vysvitne jejich pravé smýšlení jasně a bezohledně, až kousavým vtipem budou chtít Ježíše udolati a s urážlivým posměškem se vyjádří: „Zdaliž jeho matka není mezi námi? Zdaliž jeho matka neslove Marie?“ Svrchovaná to urážka! Marii, jako pohanu nějakou, metají ve tvář syna!

Avšak tato mladá dívka ve svých myšlenkách se nijak nevynáší nad svůj stav. Jest si vědoma své nepatrnosti před lidmi i před Bohem, jemuž tato poníženost se líbí. Pokládá se za poslední mezi dcerami svého národa, a pokorně přijímá své určení. Nebolí jí, že přebývá v chatrči chudého řemeslníka. Pracuje, strádá a slouží jako služebnice. Nevyhýbá se pracím nízkým, ani se nevymyká povržení a ponížení, které jest nerozlučno s její chudobou. Chvalozpěv Magnificat jest náhlým výbuchem niterných citů mladé dívky, kterou Bůh byl navštívil! V tomto zpěvu vděčnosti opakuje pouze to, co předcházelo: „Vzhlédl Pán na ponížení dívky své; veliké věci mi učinil ten, jenž mocný; sesadil mocné se stolice a povýšil ponížených; lačné nakrmil dobrými věcmi a bohaté pustil prázdné.“ — Více výkladů netřeba. Pokora Mariina jest svrchovaná; pod sebou nevidí nikoho; rozhodně a bez váhání radí se k těm, jež svět nazývá vyvrhelem lidstva.

Hustý závoj skromnosti, chudoby, bídy a lidského pohrdání zastírá všem pozemským zrakům tajemství, které po šestnácte let již uchvacuje veškeré nebe a Bohu skýtá čistého upokojení. V očích, které nezdržují se hmotným zevnějškem, nýbrž pronikají do nitra, v očích božských a andělských každá jiná velikost mizí, každé jiné světlo hasne, každá jiná krása

bledne, každá jiná svatost se tratí a každá jiná sláva zmlká před touto Dcerou z našeho pokolení.

Jest nejzáračnějším výronem onoho Rozumu, jenž vytvořil vesmír s jeho nesčetnými divy. Jest jaksi korunou uměleckého díla následujícího za nádhernými pracemi počátečními. Vele duch, který hračkou stvořil a okrášlil nebesa i zemi, unavil se tvoře a okrašluje duši tohoto dítěte. Jest posledním výrazem jeho lásky, a tím je řečeno vše. Dal si na tom záležeti, aby ji učinil nejkrásnější mezi všemi tvory, poněvadž nic tak nemiloval, jako ji. Hledati nějakých přirovnání bylo by marné; není jich. Hvězdnatá noc, nádherný den, květnatý luh, andělské nebe, vůbec veškeré stvoření není tak dokonalé. Na nejskvělejších paprscích, na nejzářnějších serafínech, na nejluznějších korunách jsou skvrny, stíny, vady krásy; toho však není a nebylo nikdy na Marii. *Tota pulchra est et macula non est in ea.* Celá jest krásná a není poskvrny na ní. V celém vesmíru pouze Marie líbí se Bohu bez výhrady! Tak toho bylo třeba. Bůh, když ji tvořil, zasnoubil se jí. Uvedl ji do svého důvěrného příbuzenství, do své věčné rodiny, zasvětil ji do neproniknutelného tajemství svého otectví. Ustanovil ji matkou milovaného Syna, živým svatostánkem vtěleného Slova. Z krve a těla jejího vytvořil čestnou přikryvku, kterou přioděl toho, jemuž se klaníme jako záři jeho světla a prvnímu odlesku jeho nekonečné krásy.

Na nás spočívá hanba a dědičná ohyzdnost. Té nebylo na Marii nikdy. Když Bůh tvořil tělo a duši tak výjimečné bytosti, odvrátil se od lidstva potřísněného hříchem a zmítaného nečistým kvasem, z něhož již po tolik staletí čerpá látku, kdykoliv tvoří některého z nás. Po našem narození očišťuje nás milost; Marie, když se narodila, nepotřebovala očištění, narodila se celá čistá. Následující přirovnání, třeba že nedokonalé, podivuhodně objasní vše, co temného jest v tomto tajemství.

Z jara, po jemném a teplém dešti, při pohledu na strom dosud holý zdá se nám, jakoby měl korunu diamanty posázenou; nesčetné kapky vody lpící na jeho tmavých větvích a ratolestech září jako brilianty

v paprscích vyšlého slunce. Avšak jakmile vítr otřese stromem, perly padají a jejich zář hasne v rozmoklé půdě. Podobně jakmile dědičný hřích otrásl stromem člověčenstva, padaly s jeho ratolestí neviditelné pupence jako úrodná rosa po dlouhé, neplodné zimě věčnosti, a v každém z nich klíčil lidský život. Právě v blátě probouzíme se všichni k životu. Avšak dvě kapky této původní rosy, dva živé pupeny zůstaly na holém stromě bez porušení, dvě vzácné perly, v nichž našel Bůh v původní neporušenosti veškeru čistotu a nevinnost, kterouž chtěl obdařiti pokolení lidské: jedna vypučela v Ježíše Krista, druhá v Marii Pannu!

Tato Pana, když na svět přišla, jevila se zrakům víry nejen neposkvrněna na duši, prosta jakékoliv skvrny nebo nečistoty, nýbrž naopak vyzdobena milostmi všeho druhu, vrchovatě nadaná zvláštními právy, obohacená nadpřirozenými poklady s takovou štědrostí, jak pouze Bůh to činí bytosti milované láskou jedinou a nevyrovnatelnou. Marie sestupuje na zem jako oslepující mlžina, jejíž zář bude stále vzrůstat. Proráží nocí věků, jako vrcholek ledovce rázem se vynořivší z mlh v prvních paprscích dne. Než podívaná na okamžik, kdy toto se děje, jest vyhrazena pouze Bohu a jeho andělům; hustý mrak zakrývá pozemšťanům slávu zářícího panenství.

V mládí jest Marie panna všechna čistá, krásná a nebeská, jako panna-žena jeví se celá oblita božským světlem. Zlo k ní nemá přístupu; ba žádný tvor nemůže vniknouti v její srdce. A tuto ženu jedinou, tuto snoubenku Boží, tuto milou svrchované Bytosti, tuto pannu nekonečně předstihující lidský pomysl, protože v ní jest skutečně božský ideál, tuto mladou dívku, jejíž obličej nedovedeme si představit, aniž bychom nebyli okouzleni a proniknuti očišťující vůní, tuto ctnost, tuto krásu, toto světlo — svět nepostřehuje v době, kdy ona jej svou přítomností poctívá, okrašluje a posvěcuje!

Gabriel praví k Panně: „Bud' milosti plná, Pán s tebou; požehnaná ty mezi ženami!“ To znamená: „Tys bytost nevyrovnatelná, v tobě září všecky dary nebes, a pohled Nejvyššího spočívá se zálibou na

tobě.“ Takovou řeč pronáší Gabriel, a my shledáváme, že posel s nebe neřekl ještě dosti, vycifujeme, že lidské výrazy špatně tlumočí myšlenky andělovy. Ale současníci Mariini byli by se nad tím horšili. U nich je Marie zcela obyčejnou osobou, která ničím se neliší od osob věkem a stavem sobě rovných. Snáší totéž břímě bídy; není jim ani pannou, ani sveticí, ani ženou, jejíž pokorná osoba byla by hodna veřejné pozornosti.

Hle, jak Bůh postavil a skryl v život tak všední a zevnějšek tak prostý, že až rozum se nad tím pozastavuje, tvora svého nejkrásnějšího a nejmilovanějšího! Nikdo z lidí nedovedl proniknouti závoj; ale co záleží na několika letech pohřbených temnotou, mlčením a pohrdáním? Pravda vyžaduje staletí, aby vyšla na jevo. Již hezky dlouho září Marie na našem nebi křesťanském jako hvězda. A toto zjevení její na zemi nic není. Bůh ponechává si pro věčnost tu čest, aby pak v plném světle zjevil: a pomstil nepatrnou Israelitku z Nazareta, aby ohnul všechny šije a sklonil každé koleno před její panenskou krásou!

II.

To nejkrásnější, co Bůh učinil, jest zároveň také největší. Všecka díla Stvořitelova nesou pečeť jeho velebnosti. Jsou věci nesmírné ve fysice; nesmírné v prostore světové; nesmírné ve stebélku trávy a v křídélku hmyzu; vezměte drobnohled a pozorujte.

A všechny tyto nesmírnosti nejsou ničím proti člověku rozumem nadanému, a člověk zase není ničím proti duchům nepoutaným a neobtěženým hmotou. Stvoření podobá se vzestupné řadě. Stoupá od nesmírného k nesmírnému, jakoby dosíci chtělo svrchané nesmírnosti! Avšak třeba že velikost stvořená sebe výše vyspěla, přece mezi ní a mezi velikostí božskou bude vždy nepřeklenutelná propast, vzdálenost ani v myšlenkách nezměřitelná. Všecky světy, všechny obrovské prostory ztrácejí se jako kapky vody v oceánu, který zove se Bůh. Pouze Bůh jest veliký; jediným slovem může v niveč přivést vše, co jest mimo něho.

A hle, tato nejpřednější Bytost pojala nevystihlý plán, složiti svou velebnost, slávu, nezávislost a nekonečnost k nohám bytosti nejkřehčí, mladé dívky nejponíženější. Rozhodl ve své lásce uděliti jí přednosti neslýchané, tak že rozum lidský se nad nimi pozastavuje. Vysílá k ní jednoho z andělů s návrhem, aby byla mu chotí — to jest, do jisté míry stala se mu rovnou; s návrhem, aby byla mu matkou — to jest — do jisté míry, aby byla ještě nad ním; rovnati se Bohu, převyšovati Boha, jaké to přednosti udílí jí láska! — a tato čest opravdu byla prokázána Marii.

Co máme o tom mysliti, co říkati — když tato mladá dívka ve své prostotě, nevinnosti a ponížené pokoře přijímá návrh andělův a dává Bohu přisvědčující odpověď? Jsme nuceni prohlásiti, že v tomto okamžiku nepatrná dívka galilejská povznesla se k velikosti nezměrné, a krátce, že tím položila mezi svoji křehkou osobu a ostatní bytosti, které jsou pouhými tvory, rozdíl nesmírný; že jediným rozmachem převýšila všelikou velebnost a slávu; že na ráz zaujala trvalé místo na výšinách nepřístupných i duchům osvěceným věrou. Jsme nuceni říci, že vůbec vše — Boha vyjmajíc — klesá a ztrácí na ceně před její dvojnásobnou důstojností: Choti Nejvyššího a Matky Slova Božího.

Leč budiž nám dovoleno tuto svatou myšlenku ještě odvážněji rozvinouti. Smíme věriti a prohlásiti, že Bůh, zvoliv ji za choť, dal jí právo sdíleti s ním trůn v nebi, jeho oltáře zde na zemi, a že, přijav ji za matku, odevzdal jí své žezlo s mocí, aby směla poroučeti? Zajisté. Rozum náš snad se nad tím pohoršuje, to však Bohu nezabránilo v provedení jeho úmyslu; a měli bychom snad proto mlčeti? Jsme daleci nějakého rouhačství; nepatrná Israelitka nestala se čtvrtou osobou; nikoli, Marie není Bůh, je stále člověk, žena, avšak má dvě božské vlastnosti: stala se ženou, již Bůh rád se podrobuje a ji poslouchá.

Ó Marie, vznešená ve své důstojnosti! Nevyrovnatelná ve velikosti! Ó stvoření nevystihlé!

To jsou neviditelné sice, ale pravé události, které náhle se uskutečňují v okamžiku, kdy panna v Naza-

retě ve zmatku a rozpacích svolí k úmyslu Božímu pokornou a bojácnou odpovědí: „Aj, dívka Páně; staniž mi se podle slova tvého“; v tento věčně žehnaný okamžik Slovo Boží nedočkavě sestupuje v ni, aby posvětilo srdce panny a lůno matky; v tento slavný okamžik po prvé pronesen byl výrok, při jehož vyslovení vrhá se k nohám Marie veškeré křesťanstvo: *et Verbum caro factum est* — a Slovo tělem učiněno jest!

Leč vraťme se zpět do světa přirozeného, do skutečnosti, v níž dějí se události, které možno dle zevnějšíku a věčně smysly potvrditi. Zde není téměř ani stopy po oné vše předstihující velikosti. Naopak, všecy příhody, které se tu po řadě odehrávají, stojí na pohled v příkrém odporu se slovy Božími. Zkoušky a tudíž i nyní kající zásluhy Mariiny spočívaly v tom, aby stále se povznášela nad zevnějšík, aby nedala se zmásti neslýchanými odpory, aby utíkala se k Bohu ve všech rozhodných okamžicích, v nichž jiná rozumná bytost, méně pokorná, byla by se bouřila a snad i v nevěru zabředla.

Božské mateřství se ukázalo. Marie nosí v životě Syna Božího. Tento stav, který by jí měl vynutiti úctu všehomíra, vystavuje ji naopak trpkému ponížení. Sám Josef, ten spravedlivý Josef, svědek nevinnosti své družky, domýšlí se hříchu, netroufaje si pomyslit na zázrak. Nechce způsobiti pohoršení, v tom brání mu dobrota srdce, ale potrestá tu hříšníci tím, že ji propustí; čest muže toho vyžaduje. Samo nebe musí zakročiti a zabrániti tajnému propuštění jejímu. To jest první a choulostivá zkouška: Matka Boží jest podezřívána v čistotě od vlastního strážce a ručitele svého panenství!

Mladá žena, poslušna rozkazu Augustova — v pravdě však, aby se vyplnila předpověď prorokova — nastupuje cestu do Judey. Dorazí do Betlema, aby v městě Davidově porodila Messiáše. Ale, kdo z tehdejších lidí mohl to tušiti? Při pohledu na její chudobu a její ubohý stav zavíraly se všecy dveře s nemilosrdnou krutostí. Není pro ni místa ani v noclehárnách, ani v domech soukromých. — „*In propria*

venit et sui eum non receperunt — (Syn Boží) do vlastního přišel, a svoji ho nepřijali.“ Nikomu ani nenapadne vzít si ji v takovém stavu na starost. To jest druhá zkouška — od lidí — která postihla božské mateřství Mariino.

Odmítnuta byvši ve městě, hledá přístřeší v okolí. Nalézá je ve stáji, kdež porodí Dítě-Boha. To je ten palác, který si vyvolil Pán světa a kdež chtěl zjevit se na loktech své matky, nahý, plačící, slabý, maličký a bídny. Sotva že se mu poklonila, sotva že poklonili se chudí pastýřové a bohatí cizinci, které samo nebe seslalo, aby ji utvrdilo ve víře, již musí se strachem stisknouti ho do náruči a kvapem pospíchat do země pohostinější.

A toto dítě, povrhované ještě než se narodilo, a prchající, sotva že na svět přišlo, toto dítě, které nedovede se živiti ani hájiti, toto dítě chudých, toto dítě, které přichází na svět provázeno úžasnými strastmi, toto dítě že by mohlo býti Bůh? Marie tomu věří. Umlčuje své rozbouřené city a rozum. Věří a raduje se z toho. Toto narození bylo pro ni tajemstvím pravě tak jako pro nás, avšak tajemstvím radostným.

Ale hned v zápětí následují nové zkoušky, možno-li ještě bouřnější. Jinošství dítěte, vyrůstajícího v nepatrném domě venkovského dělníka, to že jest mládí Boha? Ten učedník, ten řemeslník, který nejkrásnější svá léta strávil tím, že mozolně řezal a otesával dříví k potřebám; ten, který propůjčuje se službě každého člověka a v potu tváře vydělává sobě a rodině chléb, to že je Bůh? Chodí sem a tam, od domu k domu, a nikdo mu nevěnuje pozornosti; ba i v tom skrovném městečku Nazaretě jest až z těch posledních. Ten nepatrný dělník, syn Marie, že by byl bytost nadlidská, ten že by byl Bůh? Tomu věřiti, odporovalo by všemu lidskému pomyslu, to bylo šílenství! A tomuto šílenství věří na světě samojediná Marie, jelikož osef odnesl tajemství to s sebou do hrobu.

Třicet let! V těch konečně udeřila slavná hodina, kdy Ježíš měl zjevit se světu, a pro Marii dozajista hodina slávy. Tesař nazaretský rázem se přeměňuje, odkládá pilu a hoblík, a opouští dílnu, aby se více do

ni nevrátil. Bůh v něm ukrytý jde se ukázat, co jest. Slyšte — — — mluví: a jeho slova jsou božské líbeznosti. Hledte — — — jedná: a jeho činy jsou nekonečného významu. Vydává se za Syna Božího, který s nebe sestoupil, a svoje smělé tvrzení dokazuje. Ano, dokazuje: leč kdo mu věří? Malý počet chudšů, nemocných a žen. Ti druzí — totiž vládnoucí kruhy, kruhy kněžské, kruhy nábožné a lid, který vždy následuje svých přirozených vůdců, pokládají ho za podvodníka, buřiče, posedlého, bezbožníka a Samaritána. Ba co více, aby ukázali, jak pohrdají jeho božskými nároky, zajmou ho, spoutají, hanebně a krutě urážejí, odsuzují k smrti, přibíjejí na kříž a s posměchem přihlížejí jeho poslednímu vydechnutí! A diváku nepředpojatému a vzdělanému — Římanům, kteří konají při tom svoji povinnost, jeví se tato příhoda jako obyčejná politická agitace, která se brzy utiší, až původce její bude mrtev. Toť vše.

Takto vypadá božské mateřství Marie, pohlížíme-li na ně očima lidskýma v tom okamžiku, kdy jeho čest na se běře a povinnosti jeho plní. Zajisté že dcery israelské nezáviděly jí tohoto losu. Neboť viděly ji tak ubohou v Betlemě, tak chudičkou v Nazaretě, a tak utrápenou na Kalvarii! Představovaly si jinak tu, která měla zroditi Messiaše. Jestliže snad jedna žena v záchvatu nadšení zvolala na Ježíše: „Blahoslavený život, kterýž tebe nosil, a prsy, kterýchž jsi požíval“, co jiných asi, vidouce Mariino utrpení, bylo by si v srdci řeklo: „Nechtěla bych býti tou matkou!“ Paprsek nebeského světla, který na okamžik ukázal se na jeho čele, zanikl v husté a strašlivé tmě na Kalvarii

Ó Marie! nic nevyrovná se tvé velikosti ani bídě, ani slávě, ani potupě, ani úctě, kterou nebesa tě zahrnují, ani opovržení, jehož na zemi se ti dostává! Tys veliká pouze před Bohem a anděly! Lidé, kteří tě znají, zařazují tě na poslední místo mezi matkami, ať váží tvé radosti mateřské, nebo po lidsku oceňují jejich čest. Bude v tvém životě pozemském jenom samý odpor? Nebudou ani po vítězství tvého Syna uznány, ctěny a prohlášeny tvé přednosti v církvi, která v něho věří, a v družině apoštolské, která ho hlásá? Nechá

Bůh až do konce v temnotách tvoji vznešenou a zářivou tvář? Ano, tak tomu bude až do konce! Teprve smrt roztrhne závoj, pouze věčnost ukáže v plném světle tvou krásu Panny a vznešenost Matky, která spolu s tvou mocí Královny tvoří ti trojí korunu slávy, před níž se klaní nebesa i země!

III.

Někdo by se snad tázal, proč pozemský život Mariin prodlužuje se ještě na mnohá léta po truchlohře, která odehrála se na Kalvarii; proč zmrtvýchvstalý Syn, který sám již vstoupil na nebesa, nechává zde na světě svoji Matku, která nedá se potěšiti; proč láska Boha všemohoucího zdánlivě opouští ve smutném údolí slzavém duši, která po něm tolik touží a která zasluhuje slavného pobytu ve věčné blaženosti. Je více důvodů k tajemství, proč přežila Ježíše jeho opuštěná Matka.

Měla zůstat na světě po odchodu Synově proto, aby úplně vykonala své poslání. Za cenu nových zkoušek a nových obětí měla si vydobýti posledního vyznamenání, poslední koruny, kterou Bůh pro ni připravil. Ani jediná z jejích zvláštních milostí nebyla bez námahy a nebyla vydobita bez utrpení a hořkých slz.

Marie žila dlouho a bezutěšeně po odchodu předmětu své lásky, sestárla v domě apoštola Jana, aby v žalu nad obtížným vyhnanstvím zahájila vznešený úřad, do něhož byla u paty kříže zasvěcena, dříve než začne jej vykonávati ve věčných radostech. Nebyla-liž rodící se církve svěřena její péči? Není-liž to spravedlivé a přirozené, aby Marie byla Královnou v pozeňnaném království Krále, jemuž je Matkou?

Tato královská hodnost není prázdným titulem, nýbrž obsahuje svrchovanou moc a s ní spojené starosti a povinnosti. Případný výrok svatého Alfonse z Liguori nám odhaluje její povahu, když kdesi praví: „Ježíš zlomil své žezlo na dvě stejné části; na jednu napsal: spravedlnost, a tu si podržel; na druhou: mírnost, a tu odevzdal své matce.“ Není to nic jiného, nežli rozdělení přívlastků moci neboli vyšší autority nad

dušemi mezi Synem a Matkou. Ježíši přísluší vrchní správa, souditi a stíhati urážky spáchané na božské velebnosti; Marii však naopak chrániti, odpouštětí, milovati, šířiti milosti a dobrodiní. Není-liž to nejsladší a nejvítanější část královské důstojnosti? Tato královská hodnost Mariina podobá se jejímu mateřství. A kdyby její srdce na okamžik zapomnělo, hlas umírajícího Ježíše by jí hnedle připamatoval: „Ženo, hle syn tvůj!“

Jak je viděti, má stáří Mariino význačný důvod. Pomocí její uskutečňuje Bůh jeden ze svých nejmilejších plánů a staví svou vznešenou Matku v čelo lidu křesťanského, aby od tohoto okamžiku společně nad ním vládli. Dává nové Královně duši příležitost, aby se své obtížné úloze naučila.

Vlastní důvod, proč Marie se zdržuje tak dlouho na zemi po nanebevstoupení svého božského Syna, je následující: Jakožto Královna a Matka řídí nesnadné záчатки církve, jejíž dětství bylo jí svěřeno. Je přitažlivým středem, kolem něhož s láskou se kupí první duše křtem obrozené. Je srdcem, z něhož vychází nový život; je pramenem, z něhož s mocí a hojností největší prýští voda milosti, jejíž vlny rozlévají se v dobrodějné, zúrodnující řeky a prameny po celé zemi; je mocným ohniskem posvátného ohně, který stále a stále mohutně, na konec zachvátí celý svět. Čím kdo těsněji stýká se s její posvátnou osobou, tím více k ní lne, tím více je osvětlován světlem z ní vyzařujícím, a tím více ho teplo její rozněcuje ke svaté horlivosti. Mocné paprsky, které vycházejí z její královské duše, dopadají do duší apoštolů svatého Petra, svatého Jana a Pavla, a z nich odrazem donášejí do veliké dálky, až za hranice veleříše římské, pravdu, spravedlnost, lásku k Bohu a lidem, sliby, příklady a svátosti Kristovy. Marie dodává vytrvalosti hlasu apoštolů, dodává zázračné moci divotvorcům, budí nadšení mučedníkův a živí horlivost křesťanů. Všelická milost pochází od její štědrosti, všeliký dar nadpřirozený sype se jí z rukou.

Působí neustále. Nic neomezuje jejího vlivu a neochromuje její činnosti, ani zlá vůle nevěrcův a zlých.

Její horlivost a její dobrodiní vztahují se na všechna pokolení, na všechna místa a na všechny časy bez jakéhokoliv omezení; ba co více, přesahují hranice tohoto světa, dosahují ovzduší vyššího a vztahují se i na neviditelné říše. Je Královnou nejen lidí, nýbrž také andělů. Nad nimi vládne zrovna jako nad námi, a jim jako nám prokazuje neustálé dobro. U Boha není jediné milosrdné myšlenky, aby Marie nebyla její vykonavatelkou. Ať je dána s nebe nějaká nová věc, anebo vypučí nějaký nový život, anebo vykonán je skutek lásky, nebo v srdci někoho vznikne pocit svaté blaženosti, zkrátka všechno dobré pochází od ní, poněvadž ona z výslovné a nezvratné vůle Boží byla ustanovena, aby vše to buď sama udílela nebo prostředkovala; avšak udílí a prostředkuje nám své nevyčerpatelné poklady s právě takovou nesmírnou laskavostí, jako horlivostí a velikomyslností.

To je ta nová služba, kterou zastává Marie ve třetím období svého pozemského života. Tuto zázračnou moc vložil umírající Ježíš do rukou své matky. Tato důstojnost královská, vzniklá u paty kříže, po její smrti dosáhne svého slavnostního a konečného posvěcení, neboť smrt bude Marii pouze znamením vítězství. Tři dni zůstane ve hrobě jako její Syn, a pak z něho vyjde živá a nesmrtelná, a s tělem a duší vstoupí na nebesa, kdež Bůh ji s radostí pomaže na Královnu, a u přítomnosti všech andělův a svatých korunou ji ozdobí. To bude zřejmým a nejvyšším projevem jeho vůle, kterou měl od počátku a bude mítí vždycky.

Avšak jaké to sklamání, když otevřeme Písmo svaté! O plodném stáří a blažené smrti naší vznešené Královny není tam ani slovíčka! Obtížné počátky její tajuplné důstojnosti královské jsou zahaleny úplnou tmou; není dějin o jejím původu. Duchovní moc Marie za jejího živobytí nebyla zjevena lidem žádným hodnověrným a veřejným projevem.

Svatí spisovatelé zůstavili četné podrobnosti o mužích a zřízeních původní církve. Avšak stěží na dvou řádkách nám sdělují, že Matka Ježíšova je tady. Její místo v království Božím zdá se na venek zcela ne-

patrným, a přece ve skutečnosti jest jeho srdcem a životním středem. Apoštolové, svatý Petr, svatý Jan, svatý Jakub a později sv. Pavel spolu s několika přednějšími osobnostmi poutají všeobecnou pozornost. Káží, křtí, vládnou, pracují a slovem i skutkem vydávají svědectví o Ježíšovi, a čekají na okamžik, až budou moci vydati mu svědectví krve. Jsou hlavními osobami. Na ně upírají se zraky všech, mají veřejnou slávu, úspěch, vděčnost a uspokojení. Jsou obdivováni a ctěni jako hrdinové a zakladatelé křesťanství; všechna úřední moc soustřeďuje se v jejich rukách. A přece žije dosud Marie, ačkoliv odloučena, nepozorována a nečinná! Tají se a skrývá. Pouze to je zaznamenáno, že jednou nebo dvakrát přítomna byla na prvních sněmech apoštolů. Toť vše! více o ní nevíme ničeho. Její život plyne v ústraní a bez hluku v domě svatého Jana, a smrt její nezpůsobí žádného vzrušení. Ba ani milovanému učedníkovi a svědkovi konce jejího života nenapadne, aby napsal o ní knihu vzpomínek, po níž naše synovská srdce tolik touží.

Naši křesťanští předkové zabývají se naprosto jinými věcmi. A až později zbožní věřící budou si přáti zpráv o stáří a smrti Marie, protože věrohodných pramenů není, budou se musit spokojiti několika neurčitými a pochybnými ústními podáními.

Temnota, mlčení, osamocení, opuštěnost a smutek, to jsou ty závoje, za nimiž se utvořila a prováděla na začátku královská duchovní moc Mariina. Na venek je pouze dojemavou upomínkou na Ježíše, nebo přeje-li si toho někdo — živoucím ostatkem jeho, ačkoli v pravdě je prvním jeho apoštolem, a druhou částí jeho božské osoby. Začátek, střed i konec jejího živobytí řízen je jedním a týmž zákonem. U Boha je ta strana světlá; na straně lidí je zahalena závojem mlh. Svět ji litoval jako opuštěnou vdovu, nebe však ji pozdravovalo jako všemocnou Královnu.

*

Dnes postupně zmizely temnoty a nastalo světlo v církvi věřící a milující. Díky sta let trvajícím pracím bohosloveckým vidíme dnes Marii v její nadpomyslné

kráse Panny, v božské velebě Matky a v milosrdné moci Královny. Trojí koruna její je viditelná každému. Poznáváme ji takovou, jakou ji Bůh učinil, a třeba že ji nepoznáváme dokonale v její věčné kráse, třeba že bychom si přáli a potřebovali ji znáti lépe, přes to přese vše jeví se nám tak jasná, že oslepuje naše duše. Svůj zbožný obdiv nedovedeme ani vyjádřiti, a okouzlení padáme na kolena, s nadšením zpíváme jí chvalozpěvy, vyprošujeme si jejích dobrodiní a utíkáme se do její dobrotivosti. U ní jsme unášeni na vlnách jasu, důvěry, odpuštění, dýcháme vůni čistoty, míru a lásky, která šíří se z jejího srdce do našeho, aby je ošvěcovala, hojila, tišila a balsamovala. Virgo, Mater, Regina! Panna, Matka, Královna! Marie, hle, církev již po staletí tebe uctívá těmito slavnými a požehnanými tituly! Čistějších, vznešenějších a dojímavějších nedovedlo by ani nebe vynajíti.

Ještě slovíčko na ukončenou. Duše naše, jakožto dcera Krále, jejíž všechna krása nachází se uvnitř, má se především vynasnažiti, aby se vyzdobila pro toho, jenž zkoumá srdce a ledví, nesmí však dbáti lidí, kteří posuzují pouze dle zevnějšku. Nedejme se svést a oklamati: zevnějšek mocně působí na naše smysly! Zachovávejme víru, upřímnost, čistotu, odevzdanost Bohu, a nedbejme toho, jestliže zevnější události jsou v odporu s milostí, a ukazují opak. To, co zdá se Boha kárati ze lži, není jistotou. Odpory, překážky, protivy, nespravedlnost, pohany a pronásledování nesmí nás překvapiti ani zmalomyslněti. Co vidíme, je pouze stín. Co Bůh vidí, je skutečnost. Zevnějšek nezávisí od nás; závisí od Boha a od lidí. Avšak pravá skutečnost je v naší moci; my s ní můžeme nakládati jak nám libo za pomoci milosti, která je nám vždy k ruce.

Kráčejme k tomuto neviditelnému a pevnému bodu života, ať už vede cesta k němu slávou nebo neslávou, úspěchem anebo neúspěchem, zdravím anebo nemocí, smutkem anebo radostí, chudobou nebo bohatstvím, neštěstím anebo štěstím, vážností nebo opovržeností. Hlavní jest, abychom uskutečnili pomysl, pro který nás Bůh utvořil v tom okamžiku, kdy nám dal život při-

rozený, zvláště však nadpřirozený, z milosti vyplývající. Není jiného prostředku, pomocí jehož bychom se mu více líbili. Jestliže pak lidé se v nás mýlí a námi zhrdají, nebude to trvati dlouho; pravda přijde na jevo dříve nebo později; před smrtí anebo po smrti — — na tom nezáleží! Jestliže tato naděje dostačila Marii, našemu vzoru, proč by nestačila nám? Budeme-li ji napodobiti, nezklameme se v očekávání, rovněž jako se nezklamala ona. — „První budou posledními, a poslední prvními“; — tato božská slova platí dosud!

Závěrek.

Žena, jak se zrodila z evangelia.

Četné úvahy stoupají mi na mysl při zakončení této práce, křesťanským ženám našeho věku určené, aby jim odhalila ne snad nějakého nového Boha, nýbrž Boha z evangelia, kterého si přechasto falešně představují dle názoru nynějšího světa, jenž propadá pohanství.

Nyní ho znají, jestli s námi probíraly svaté stránky, kde jeho dobrota, milosrdenství, shovívavost a soucit tak podivuhodně jsou uzpůsobeny jejich pokleskům a ctnostem, jejich zármutkům a radostem. V ženách, na které Ježíš za svého pobytu na zemi způsobem viditelným působil tím, že osvěcoval jejich ducha, těšil jejich srdce, očišťoval jejich svědomí, navracoval jejich tělu zdraví, zasvěcoval jejich duši v tajemství lásky Boží, neměl na zřeteli pouze jich několik, nýbrž ženu vůbec, ženu všech dob a všech zemí. Každá z žen, jejíž setkání se Synem Božím vyličil Duch svatý, představuje jistý stav duše ženy vůbec, jíž slovo nebo zážrak Ježíšův udílí a přisuzuje na vždy zvlášť vybranou milost. Tato vlastnost činí z evangelia knihu věčně živou, velezajímavé dramatické představení, na němž podílí se každá duše, žijící zde na zemi. Ten, jenž obrátil ženu cizoložnou, Samaritánku a Magdalenu, pochválil zbožnou vdovu ve chrámě, vyslyšel ženu kananejskou a ubohou nemocnou, — obě tak dojemné pokornou a naprostou důvěrou — obrátil smutek matky a dvou sester v radost, žehnal šťastným manželkám

a matkám, volal svaté k větší dokonalosti, povzbuzoval věrné přítelkyně ke službě své, stvořil Zrcadlo spravedlnosti, Zrcadlo přechysté, které zove se Panna Maria, ten pracuje podivuhodným a tímž způsobem skrze evangelium dále, přiváděje na cestu ctnosti ženy padlé, povzbuzuje ženy zbožné, káraje ženy pobloudilé, potěšuje ženy zarmoucené a žehnaje ženy šťastné. Bůh sám zná jejich nesmírný počet! Ba co více! Každická žena může samu sebe poznati v oněch představitelkách slabostí nebo velikostí svého pohlaví, a kolikrátkoli bude její sem tam zmítaný život toho vyžadovati. Neboť, bohužel, tak snadno střídavě přechází z víry v pochybování, z konání dobra ke hříchu, z vášně k citu ušlechtilému, z vroucí zbožnosti ke lhostejnosti, ze smutku v radost; teprve smrt položí hranice jejím proměnám, nejistotám a protivám. Leč to nevadí; Ježíš sám se nemění, jaký byl v evangeliu taký je dosud! — Přístup k němu, hříšnice, desetkrát s kající láskou Magdaleninou, a desetkrát uslyšíš jeho slova: „Odpouštějí se jí hříchové mnozí, neboť milovala mnoho!“ — Ježíš nepodobá se přátelům pozemským, kteří, když jednou byli sklamáni ve svém očekávání neb uraženi ve své nedůtklivosti, jsou pak neúprosní. Vrací se k nám, kdykoliv my vracíme se k němu, a odměňuje nám svou dobrotu a milosrdenství podle výše naší víry a upřímnosti. Kdo jeho se přidržuje, nemůže poklesnouti tak, aby se znovu nevzpamatoval; u něho najíti možno odpuštění, ztraceného přátelství, a po pádu znovu dosáhnouti bývalé výše s nadějí, že ji i předstihneme. Nikdy nesmí se zmocniti naší duše malomyslnost, třeba byla naše přirozená lehkomylnost a nestálost ve službě Boží sebe větší. Spasitel, který napřed vidí naše slabosti i naše nadšení, naše úchylinky i naše návraty, přizpůsobuje se nám, nevystupuje přísně, a právě jako v evangeliu ukazuje i nám shovívavost a ochotu pomoci, jakmile zpozoruje hnutí k dobrému v duši na pohled sebe bídňější a sebe nehodnější. Touto důvěrou může se každá žena v srdci potěšiti. Řídí li se tímto přesvědčením, bude spasena.

Víra opravdu uvádí do života neviditelného, který nemožno postihnouti a vysvětliti přirozenými smysly,

který beze změny trvá, zatím co druhý pomíjí, do světa, do něhož uchýlil se Ježíš, aby vyprostil se z postavení, kde hmota mu překážela a ochromovala kdysi jeho spasitelnou činnost. Niterný život jednoho každého z nás je nyní jevištěm jeho neustálé a tajemné působnosti. Je zemí israelskou, zemí svatou, jíž všemi směry prochází, aby podal duši naší dobrou zvěst a dobrodiní království Božího. Následuje nás i do naší opuštěnosti, ve které srdce naše tak často běduje nad osamělostí, a podává nám zázračný chléb svého božského přátelství. S námi pouští se na vlny, a jestliže zdá se nám, jakoby spal, dokud moře je tiché, je to proto, že ho dobře nepozorujeme. Je na stráži, a v okamžiku nebezpečí potřebujeme jenom vykřiknouti: „Salva nos, perimus — Zachovej nás, hyneme!“ a ihned se zdvihá a poroučí bouři se svrchovanou mocí. Neváhá jíti za námi až na vrcholky pýchy, kde v myšlenkách rádi prodléváme. Ví dobře, že jsou to vrcholky holé a neúrodné, a čeká jen, až vystřízlivíme, aby nám pak ukázal pohled na pravou slávu a dovedl nás k maličkostem, které však vytvářejí veliké duše. A jestliže na cestě přemožení, plní ran, zoufalí a umírající upadneme? Přistupuje k nám v podobě milosrdného Samaritána a horlivě obvazuje a léčí naše rány. Kdo má oči k vidění, uši k slyšení a srdce k citění, vidí, slyší a cítí Ježíše vedle sebe s milou a uklidňující jistotou, které neměli jeho současníci — Židé — ač stýkali se s ním na pláních Galileje i na horách Judey. Živý člověk jim zakrýval Boha; nyní zase člověk jakoby zmizel, a místo něho objevuje se všudypřítomný Bůh. Provází všude duši v jejím vyhnání a plní ji důvěrou, klidem, radostí, odvahou a láskou. „Nikdy žádný člověk tak nemluvil, jako člověk tento,“ říkali kdysi o něm jeho obdivovatelé; nyní je to Kristus libozvučný, Christus musicus, který v srdci, do něhož byl přijat, zpívá libozvučné nápěvy, o nichž mluví spisovatel „Následování Krista Pána“, který dozajista byl jimi často okouzlen ve své mnišské celle. Kdežto muž bývá ohlušen hlukem všedního života, žena naopak je vnímavější ku hlasu, který při čtení a rozjímání o evangeliu působí v ní tajuplnou

ozvěnu. Posilňována jsouc tímto souzvukem, mocnějším než lichý hluk pozemský, lámala pozvolna okovy, kterými poutaly ji hnusné vášně lidské, a pustila se do boje o všechny palmy a koruny slávy.

A tak události, které odehrály se v nepatrných rozměrech, během kratičké doby asi tři let, a jejichž hrdinkami bylo několik žen bezvýznamných, nabyly najednou obrovského dosahu a mají jej dosud. Století plyne za stoletím, ale ony neupadají v zapomenutí jako tolik jiných na pohled slavnějších, naopak, putují všeobecnou pozornost, a poučení, která v sobě chovají, vyplývají z nich ještě podivuhodněji a lépe než druhdy, jelikož také víra je nápomocna. Jakou měrou šíří se nové náboženství na zeměkouli, takovou měrou jeví se jeho dobrodějná a obrozující síla, která nejen že se nemění, nýbrž přináší skvělé výsledky, jichž nikdo nemůže popřít. Jak také možná zapřít změnu, již podléhá každá žena, která otevřela a četla knihu oněch událostí? Právě z ní čerpá světlo, které budí její svědomí, aby chopila se svých práv a posvátných povinností! Z ní čerpá vůni, která ji posiluje k nadpřirozeným ctnostem a rozněcuje, aby se co nejdůvěrněji přiblížila Bohu. A jakmile pochopí, jaké místo je pro ni připraveno v království nebeském, chvěje se nadějí, s láskou přistupuje k Spasiteli, který ukazuje jí během dlouhé doby ztracený nebo zkomořený vzor dokonalé ženy; přistupuje k dobrému Spasiteli, který podává její slabosti tolik pomocných prostředkův, aby dosáhnouti mohla vzoru, velikolepě vtěleného v nové Evě. Slyší ve svědomí toto vyzvání: „Vyjdi, dcero má, z těsného vězení, v němž lkáš, de domo carceris, opuť zemi babylonskou, zemi útiskův a hanby.“ Jakmile cítí, že milost Boží jemně dotýká se jejích vnitřních ran, povstává a radostně vystavuje se mocnému dechu, který vane zemí, aby z kořene z ní vyrval lidské duše. Obdivuhodné divadlo! Jakmile Kristus ukázal se světu, všude a na totéž znamení anděl spící v ženě se probouzí, zamává křídly, pohrdlivě pohlédne do údolí bahna, v němž tak dlouho k svému neštěstí prodléval, a ulétá do vysokých a svatých končin. Celá její bytost se povznese nad nízké

zájmy a dychtí po vznešeném úkolu, který se jí tak náhle ukázal. Nic nedovede zdržeti ženu v jejím nadšení; láme pouta, kácí překážky a nic jí neodolá; překonává vášně, zákony, mravy, a nedbajíc změn času, pohrom věku, nedbajíc, že tu a tam klesne nebo nutně ochabne, jde stále pevně a věrně za svým cílem, totiž za dokonalostí svého trojího stavu: panny, manželky a matky; tak neodolatelný je pud, který ji pohání.

V době úplného úpadku pohanského mravní čistoty, která září s čela věrou obrozené ženy, je tak mohutná, že nestranný svědek, zaujímající takové postavení, že dobře viděl, a tolik vzdělaný, že dobře mohl posouditi, nevěrec a mudrc známý všem lidem své doby, od nichž byl ctěn jako mistr, prohlásil kdysi s hlubokou zádušností před svými učedníky: „Jaké to ženy mají křesťané!“¹⁾ Zjevilo se mu vidění čisté, sladké, pokorné a svaté lásky. A toto vidění osvěcuje nám starý, dokonávající svět, a mění jeho smutný soumrak západu v červánky mnohoslibného východu.

Šlechtické rody, ode dávna vyčerpané a zničené přílišnou nádherou, pýchou a rozkošnictvím, vlivem křesťanské milosti náhle nabývají netušené bujarosti. Z jejich zkažené krve rodí se dcery, které křest rychle mění v pravé zázraky svatosti. Kdo ještě dnes po tak dlouhé době nepodivoval by se oněm vznešeným Římankám, které po dobu tří století v počtu ohromném opouštějí své paláce a ubírají se na smrt, ač provinily se pouze tím, že byly příliš čisté a příliš svaté? Raději beze známky strachu podstupují nejhroznější smrt, než aby se zřekly té nebeské filosofie, které přiučily se od Ježíše. Jejich jména vyplňují seznamy křesťanských mučedníkův a jsou slávou křesťanství. Politování zasluhuje ten, kdo by v tom neviděl zázraku! Co tu svědkyní božství Spasitelova: Domitilla, Cecilie, Anežka, Lucie, Agata, Perpetua, Felicita a tisíce jiných mladých dívek i ctihodných vdov, jejichž duše, napojené z pramene vyšší lásky, jediným rozmachem dobyly oslepující výše mravní krásy. Jestliže jich sem nepovznosl

¹⁾ Pohanský řečník Libanius.

Bůh, kde tedy najítí původ podobných ctností, kde oporu k podobnému hrdinství v době, kdy v domech boháčů rozšířen byl hrozný úpadek mravní? Leč pokročme dále.

Doba mučednická minula; již netřeba umírat, nýbrž žítí. Oddejme se klidu. Ženy vysokého postavení, které vydaly křesťanské víře svědectví krve, hrdinsky prolité, budou jí nyní ke cti svatosti života a skutkův. Ani na okamžik nedají se zmásti dobou nehybného klidu, který předchází záplavu barbarů do zemí vzdělaných. Pod ochranou trůnu císařů budou pěstovati evangelickou dokonalost, a se svatou Helenou měniti kříž v mocnou uzdu ke krocení vášní vládců světa; se svatou Flacillou budou je učiti hledat pevnou velikost a pravou slávu v křesťanské pokoře a mírnosti; se svatou Pulcherií zasvěcovati je v jemné ctnosti a andělskou zbožnost. Dvůr, na němž vládnou pokřtěné císařovny, očišťuje se od světské porušenosti, a palác knížat nabývá velebnosti chrámu; přebývá v něm svatost vedle moci. A zároveň hnutí, které zachvacuje všechny vysoké třídy ve všech částech říše, působí hlubokým vlivem na mravy u domácího krbu. Žítí jako v nebi životem nezávislým na smyslnosti, s duší důvěrně přimknutou k Bohu, stává se působením ženy nejvyšším vzorem a přáním rodiny. Nejlepší a nejšlechetnější z žen radí manželům, aby se pokusili spolu o andělský život, jakým budou žítí manželé ve světě lepším dle slov Mistrových: „Budou jako andělé Boží — erunt sicut angeli Dei“. Vysoké osobnosti, senátorové, bývalí konsulové, mudrci, učencové přistupují na toto nové manželství, které není ani tak spojením těl jako spíše spojením duší, a upomíná na dva manžely, jejichž čistá láska umožnila příchod Syna Božího mezi nás. Z této doby zachovalo se nám mnoho výmluvných spisů, v nichž rozkoš tohoto stavu jaksi mimopřirozeného oslavována je s čistým nadšením. Možno říci, že vrátili se dny z ráje, kdy čistý muž a nevinná žena požívali toho štěstí, že milovali se vespolek, aniž se musili rdítí za to před Bohem.

Pozdravme tuto některé veliké duše, které dovedly použití lásky v manželství za zbraň, již dokonaleji ví-

těžily nad pokušením těla. Hle, v Římě jsou: svatá Melanie a Pinianus, Paulina a svatý Pammachius; v Kampanii: Therasia a sv. Paulinus; v Provinci: Palladia a Salvian; v Lyonu: Galla a svatý Eucher; na východě: svatá Athanasia a svatý Andronikus, kteří všichni, jedni dříve, druzí později, udusili svou smyslnost, a užívali manželství pouze po stránce duchovní, po stránce světlé a svatě.

Kdežto manželky vynasnažují se vésti muže své po cestě odříkání se, až dosud neznámého, vdovy opět se zálibou shromažďují kolem sebe přítelkyně, příbuzné, ba i své služebné v palácích svých předků, které předělávají ve chrámy nebo kláštery, aby tam společně od světa odloučeně žily a jediné Bohem a jeho svatými tajemstvími se obíraly. Téměř více než jedno století předstihují se tu vznešené dámy v horlivosti a zápalu. Poučují tak, a radostí plní Řím a Konstantinopol, dvě hlavní města říše, a s nimi celý svět. Církev se radostí chvěje zvláště nad dcerami Scipionů a Emiliů Paulů, které přednost dávají kříži a pokoře Kristově před nádherou a radovánkami nejvyšších hodností světských. „Vítězství!“ volají se všech stran výmluvná ústa, tehdy tak četná, kdykoli přihodí se nějaká podobná událost, rozumu lidí nepochopitelná.

Na druhé straně objevují se sestry, které následují a podporují bratry v jejich vznešeném úmyslu úplně přináležeti Bohu a snaze po dokonalosti. Tito vládnou nad tisíci mnichů na pouštích, jsou i biskupy v Milánu, Caesarei, Hipponu; ony pak shromažďují se poblíže nich a sdružují panny, službě Kristově zasvěcené.

Avšak věčná sláva žen této doby — před Bohem i před lidmi — záleží v tom, že rozhodným vlivem působily na vývoj a směr veleduchů, kteří ustálili zvyky církve a svými pracemi položili základy ku křesťanské vědě. Největší z učenců je plodem slz matky, která zasluhuje nejvyššího obdivu: svatá Monika dala nám dvakráte Augustina. Za největšího kazatele a řečníka křesťanského máme děkovati ctnostem ženy, kterou pohan kterýs prohlásil za vzor matek a ozdobu křesťanství, a pak přátelství osvícené vdovy, která jej

pobádala v jeho zápasech: Anthusa a svatá Olympias jsou nerozlučny od svatého Jana Zlatoústého. Jedna jej podporovala a stála při něm v nejvýznamnějším a nejbolestnějším okamžiku života, a druhá byla tvůrkyní jeho vroucího a nadšeného mládí. Basilus, veliký biskup a první pořadatel života řeholního, duch mocný a pevný, vyrostl u své tety svaté Makriny, u své matky svaté Emilie a u své sestry svaté Makriny mladší; a jeho přítel Řehoř, Řehoř bohoslovec, básník, duše citlivá a vznešená v pravém slova smyslu, žil v důvěrném styku s matkou a sestrou, které nazývají se svatá Nonna a svatá Gorgonia. Konečně nejvážnější vykladač svatých knih, pádný a výmluvný svatý Jeronym, praví sám v úvodu ke svým překladům, že pokračuje-li dosud ve své namáhavé práci, nedávaje se zmásti bezprávím a hanobením četných nepřátel, je to pouze zásluhou dvou neobyčejných žen, které následovaly ho do pustiny betlemské, totiž ctihodná Paula a něžná Eustochium. Jedna je dcerou a druhá matkou jeho. V tomto dvojím svatém přátelství duch jeho se jasní a nabývá sil.

Více není třeba. Starý a napolo suchý strom římské šlechty, dříve nežli se na vždy skácel pod ranami do popředí se tlačících barbarů, vlivem evangelického světla najednou se zazelenal ctnostmi, jejichž zář a vůně dlouho bude plniti obdivem badatele v těchto odlehlých oborech dějin. Něco podobného se již nikdy neuvidí. A obdiv se zdvojí při vzpomínce, že tento živý výhonek ctnosti, hrdinství a svatosti vypučel zdola. Ano, u svých nohou, u shrbených a ponížených otrokův, u otrokův utlačených a nenáviděných našla žena vysoké společnosti drahocennou perlu z evangelia, tu novou vznešenost duše a srdce, ráznou povahu, vášnivou lásku ke ctnosti a lásku k mučednictví; a dávno před tím, nežli Řím patřil na Anežku, tento čistý a nevinný květ z krve vznešené, klesající ve dvanácti letech pod ostrím meče, viděl Lyon Blandinu, dceru z lidu, služku osmnáctiletou, umíratí za víru vznešeně a upřímně. „Zdálo se nám, že vidíme v sestře naší obraz Ježíše Krista,“ — povídali si křesťané, dojatí tímto divadlem. Mluvili pravdu. V kráse

a slávě Ježíše Krista rozplynuly se mravní zřůdnosti a hanebnosti, pýcha i opovržení ženy dávnověké; jakmile se jí Ježíš zmocnil, zdokonalil ji k svému obrazu, tak že již není rozdílu mezi ženou otrokyní a ženou svobodnou. Vnější rozdíly mizí v jejich vznešené rovnosti, ať už v milém otroctví nebo ve svaté svobodě dítek Božích; jak to kdo chce.

Starý svět přes tolik ctností a veleduchů byl již ode dáвна odsouzen k zániknutí. Konečně podléhá, a nevzdělaní a hrubí barbari táboří jako vítězové v rozvalinách, které způsobili. Ze všech zřízení dřívějších zbývá tu jediné církve Kristova neporušena; oplakává-li mrtvé, nepozbývá mysli, a v nově příchozích rozhodně nespatřuje neusmířitelných nepřátel. Je k nim vlídná, přijímá je do svého lůna a s důvěrou zakládá mezi nimi království Boží na zemi, království spravedlnosti a pravdy. Zdá se, jakoby tato nová pokolení propůjčovala se s větší chápavostí její nadpřirozené a osvětové působnosti. Ženy zde opět první chápou, co dobrého zamýšlí s nimi Bůh z evangelia. Z barbarství přecházejí přímo k podivuhodné svatosti, a stávají se nejlepšimi pomocnicemi církve v jejím poslání. Přihlédněte ke kolébce národů moderních, a skoro všude uvidíte, jak zbožné královny vedou jako matky první kroky jejich do života křesťanského. Jako Francie, tak i jiní národové¹⁾ mají své Klotildy, Radegondy a Bathildy, které učí krále a jejich poddané znáti Krista, jeho se báti a jej milovati. Tyto svaté královny a později jejich následovnice, ženy mocných šlechticů, zakládají na svých panstvích nádherné domy modlitby, kam po jejich příkladu tolik duší se bude utíkat, aby okusily míru Božího, zatím co venku bouří pustá vřava válečná. Jak často zastaví se divocí válečníci v prvních dobách říše na svých pojíždkách u brány klášterní, aby vyslechli tiché vzdechy holubiček, uzavřených daleko z jejich dosahu v těchto posvátných útulnách! Okouzlení postanou, ještě chvíli poslouchají a pocífuji, že nový duch se do nich vkrádá.

Z tohoto smýšlení zrodilo se rytířstvo středního

¹⁾ My Čechové máme kněžnu sv. Ludmilu, bábu sv. Václava.

věku, které nadšeně ctílo Boha a ženu, dle božské myšlenky přetvořenou. Výsledek byl zázračný! Žena barbarská dosáhne pomocí Ježíše Krista toho, že muž staví jí v srdci oltáře vedle oltářů, které sama tam vztyčila ke cti Ježíše Krista! Muž chová k nim stejnou víru a stejnou lásku. Za ně je hotov se bít i zemřít. Toto nadšení jde tak daleko a je tak svaté, že jednou u tabule svatého Ludvíka mnich učeností proslulý a ještě slavnější ctnostmi, totiž svatý Bonaventura, při pohledu na sestru královu, která byla okouzující krásy, upadne v jakési vytržení. A když přivedou ho k sobě, odpovídá: „Obdivoval jsem se Panně Marii.“ Věří mu a berou z toho poučení. Dante, tento nadšený opěvovatel křesťanských tajemství, básník středověku, prozrazuje nám, že duše jeho nachází se pod vládou bytosti nadpřirozené, o níž se dobře neví, je-li to žena nebo božská věda, nebo pomyslná krása; tou měrou vychovává tehdejší žena muže k věcem vyšším, a tou měrou zrcadlí se v ní neviditelný svět.

Smíme se nyní diviti, mají-li národové křesťanští v krvi ctnosti, kterých ku štěstí člověčenstva nemohou se zbýti a z nichž čerpají své mravní smýšlení a zdrcující převahu nad ostatními národy světa? Je to dílo dlouhé řady svatých žen. Asi tak po dobu jednoho století zaplavuje nás pohanství svými zevnějšími formami; na pohled nabývá vrchu. Ježíš je svržen s trůnu, jeho náboženství podkopáno; kde jaká pozemská moc se spojuje, aby mu vyrvala vládu duší. Kdo vede rouhačské péro, kdo řídí pronásledování? Ano, ale ničí-li odznaky víry, duše a podstaty její zničení nemohou. Podstata zůstává stále křesťanskou. Základní myšlenka, vnitřní forma je stále podle evangelia, a jí se dotknouti znamenalo by smrt; o to se nikdo nepokouší, s to není nikdo, toho se nikdo neodvažuje. Zásady Kristovy jsou zakořeněny ve svědomí všech lidí. Kdo před ním dbal na světě spravedlnosti, lásky k bližnímu, milosrdenství, svobody a mravnosti? Pokuste se, vy bídní vykořisťovatelé důvěřivosti lidu, dotknouti se těchto věcí, a všeobecný hněv vás smete! Tyto spasné zásady, které jsou naší slávou a záštitou, jsou duší nás všech, duší samého Ježíše Krista.

Nevděkem je na oko podržovati si dobrodiní, a dobrodince odháněti, zapíratí a jemu zlořečiti: tuto nečestnou úlohu se zdarem provádějí učitelé bezbožnosti dnes tak četní na všech stolicích a řečništích, s nichž promlouvá se k lidu. Je zločinem a šílenstvím chtít oddělití prameny od zřídla, z něhož vyvěrají. Ti, kteří vládnou veřejnou mocí, k jinému cíli jí nepoužívají. Čím větší hráze a překážky budují, tím větší uspokojení sami nad sebou pocíťují. Proto přece pramen nevyschne; přeteče, vyhledá si jiný odtok a jeho proudy zavlaží nové země, kdežto staré řečiště vyschne a naplní se smrdutým bahnem z věků minulých. O výsledcích toho můžeme se již tu a tam přesvědčiti, neboť člověk-zvíře začíná se již mezi námi objevovati se svými bezuzdnými chťiči a násilnostmi. Nechť má se křesťanská žena na pozoru! Nechá-li se odvrátiti od plnění povinností k Ježíši Kristu, poběhne vstříc své zkáze a potupě; propadne všeobecnému úpadku a náhle s sebou strhne celý svět do propasti. Jejím úkolem je, stavěti se proti každému bezbožnému a kazičskému hnutí, a se svatou rázností vystupovati proti neblahým poměrům doby. Vytrvá-li neústupně ve víře, na níž závisí klid jejího svědomí, důstojnost jejího života a vážnost její povahy, postaví tím nepřekročitelnou hradbu, o níž všechno zlo se malomocně rozbije. Zatím co muž chtivě se shání po pozemských statcích anebo nečistých rozkoších, ať sama hledí zůstatí světlem světa a solí země!

*

Vzdejme čest elitě žen naší doby; výborně pochopují své povinnosti. Chrabře a věrně stojí na stráži. Některé po tisících vstupují do klášterů, aby Bohu zasvětily své panenství, ne již jako ve středověku, aby je v ústraní přinášely Bohu v obět zápalnou, nýbrž aby vůni jeho šířily po světě, který opouštějí. Všude, kde prodlévají tito lidští andělé: ve školách, vězeních, špitálech i ve stanech na bojišti, zdá se, jakoby vzduch byl čistější a snáze se dýchal. Co duší dítek, chudásů, nešťastníků a zoufalců vráceno bylo jimi životu, naději a štěstí! Nač tedy se báti jejich blahodějného vlivu a bojovati proti nim s urputností, za niž styděli by se

divoši? — Panny, choti Kristovy, vy jste svatou armádou, která dobude vítězství. Rosťtež a množte se, naplňte svět a zachraňte jej! Stavte dále proti smutným hanebnostem poklady milosti, ctnosti, hrdinnosti a obětavosti, které vložil Duch svatý do srdcí vašich. Toto divadlo nelíbí se světu a znepokojuje ho; donuťte ho, aby konečně otevřel oči, doznal své poblouzení a pokoril se!

A i když raději zemře ve své nepravosti, zajde pouze vlastní pýchou! Vy aspoň vyplníte své vznešené povolání, získáte si korunu nesmrtelnosti a zachráníte čest svého chotě. Dokážete, že životní síla evangelia se nezmenšila, a že umírají-li duše, umírají proto, že pijí z pramenů všedního života. Až úpadek, nad nímž naříkáme, vezme za své jako všecky úpadky — a na místo starého plemene nastoupí plémě nové, tehdy, až noví lidé prominou nám naše zločiny a ohavnosti, vy zůstanete na výši jakožto nejkrásnější výkvět lidu, který Kristus tolik miloval, a budete jeho posledním zábleskem. Vaše světlo povede je na výšiny, na na nichž vy nyní se skvějete. Vy jste sémě budoucnosti; pouze ctnost je úrodná, pouze ten, kdo vzhůru směřuje, je nesmrtelný! Zbytek svou vlastní vahou padá na zmar.

Jako Duch Páně před stvořením, tak i vy vznášejte se nad beztvárnou změtí lidských myšlenek a vrtochů, nad naší temnotou, pustotou, bídou, a pokuste se obživiti v nás víru, do květu přivesti křesťanské ctnosti na zemi, a posléz vzbuditi ve všech srdcích velikou touhu po nebi!

Ale ani matky nejsou nečinné! Nejšlechetnější z nich chápou, že zájmy osobní, zájmy pozemské ustoupiti mají velikému zájmu duše, zájmu náboženství a věčnosti. Jaký je to život, který by nám chtěli vnutiti nepřátelé? Nesmysl, odporující duchu. Nemá ani základu, ani cíle, pohybuje se mezi dvěma neznámými beznadějnostmi. Přivesti na svět dítě do takovéhoho života, to je ubohé mateřství! Nač rozmnožovati počet ždů, kteří vydáni jsou bédám, strastem, námahám a špinavostem života, který je bez budoucnosti a důstojnosti; života, který postaven je na roveň životu

smyslného a pyšného zvířete, jež bojem buď sobě, buď jiným vydobývá trochu krátké rozkoše? Běda, jak malý počet matek je mezi námi, které by si to opakovaly, které by se vynasnažovaly vychovati ze svých dětí horlivé křesťany, apoštoly naplněné vřelostí a nadšením ke službě Boží, a jak veliký počet naopak je těch, které z nich chtějí mít muže bohaté, ve světě vlivné a vysoko postavené! Ó, kdyby matky chtěly! Neklamný lék proti našim zlům nachází se v jejich rukou. V jejich moci to je, připravit budoucí pokolení a obnovit tvářnost země. Zdaliž jejich víra nezasévá naši víry, a jejich ctnost nebude naše ctnosti? Jaké matky, takoví synové!

Bože můj, dej nám svaté, křesťanské matky, dej nám jich sta, tisíce, a my bez hrůzy pohlížeti budeme do budoucnosti, ať si mužové vystupují se sebe větší zlobou a mají plány sebe zhoubnější.

Přichází doba, a je blízka, kdy svede se rozhodný boj mezi věřícími a nepřáteli Boha. Nechť všechny ženy, které chovají v srdci lásku k Ježíši Kristu, konají povinnost, a pravda, ctnost, spravedlnost a dobro zvítězí zase na světě!

Obsah.

	Str.
Úvod. Žena, jak ji Bůh stvořil .	5
Hlava I. Žena, jak ji Ježíš vykoupil .	21
Hlava II. Ženy, kterým Ježíš odpustil. Samaritánka	37
Hlava III. Ženy, kterým Ježíš odpustil. Žena cizoložná	50
Hlava IV. Ženy, kterým Ježíš odpustil. Magdalena.	62
Hlava V. Ženy, které Ježíš pochválil	78
Hlava VI. Ženy, které Ježíš pokáral	90
Hlava VII. Ženy, kterým Ježíš v radostech jejich žehnal	104
Hlava VIII. Ženy, které Ježíš v bolestech těšil	118
Hlava IX. Ženy, které Ježíšovi byly oddány	128
Hlava X. Žena — Matka Ježíšova . . .	141
Závěrek. Žena, jak se zrodila z evangelia	158
